آثار علمیه کتبخانه‌سی
نشریاتی

# حضرت محمد و قرآن کریم

مؤلفی
ژوله دەوەنیورت

مترجمی
عمر رضا

مترجم طرفندن دین تدقیقاتنک تاریخی حقنده بر مقدمه ومتعدد
نوطلر علاوه اولونمشدر

Muhammad & the Teachings
of the Quran

ایکنجی طبعی

استانبول — آمدی مطبعه‌سی
١٣٤٧ هـ — ١٩٢٨ م

## مترجمك مقدمه‌سی

تقریباً ایکی سنه مقدم ایلك دفعه ترجمه و نشر ایتدیکمز بو أثرك قارئلریمزدن کوردیکی رغبت نتیجه‌سنده موجود نسخه‌سی قالمادیغی ایچین ایکنجی دفعه طبعنه لزوم حس ایتدك. بو فرصتدن بالاستفاده أثرك مقدمه‌سی و ترجمه‌سی یکیدن تدقیق ایدلمشدر. بوندن دولایی قارئلریمز، ایکنجی طبعك برنجی طبعدن بلکه دها فرقلی اولدیغنی کوره‌جکلردر. شبهه‌سز بو، قارئلریمزدن کوردیکمز التفات و رغبتك پك طبیعی بر نتیجه‌سیدر. أثریمزه کوستردکلری رغبتله نشر ایتدیکمز أثرلرك تکمله‌نه یاردیم ایدن قارئلریمزه اك صمیمی شکرانله مدیونز. بوراده بو صمیمی بورجی ایفا ایتمه‌یی بر وظیفه عد ایدیورز.

(حضرت محمد و قرآن کریم) عنوانیله ترجمه ایتدیکمز بو أثرك مؤلفی ( ژوون ده وه‌نپورت == John Davenport )انکلیز عالم تألیف و تحریرنده متعدد أثرلریله طانینمش، قیمتلی وحقشناس بر محرردر. مستر(دوه‌نپورت)ك حضرت محمد و قرآن کریمی موضوع بحث ایدرك غرب عالم تعصبنك دینمز و پیغمبریمز حقنده اویدوردیغی خرافه‌لری و اونلره اسناد ایتدیکی فناقلری رد و جرح ایدن بر أثری بولوندیغنی بعض اسلام مؤلفلرینك اقتباساتندن آکلایوردم. بو أثری کورمه‌یی چوق آرزو ایتدیکم حالده اونك برنسخه‌سنی بولمق ممکن اولمامشدی. فی‌الحقیقه، بوأثر، یاریم عصردن فضله برزمان مقدم لوندره‌ده طبع ایدلمشدی. بو قادار زمان مقدم طبع اولونان بر اثری بولمق خصوصنده مشکلاته تصادف، پك طبیعیدر. فقط آوروپا کتبخانه‌لرنده اولسون بو اثرك بر ویا بر قاچ نسخه‌سنه تصادف ایتمك ایجاب ایتمزمیدی؟ اثرك معالی و حقایق اسلامیه‌یی افاده ایتمه‌سی اونك برآن اول اورتادن قالدیریلماسنی انتاج ایتمش اولاجقکه وقوع بولان تحریاته رغماً اثرك برنسخه‌سی بولونمامشدی. مع‌مافیه مستر ( دوه‌نپورت )ك حفرهٔ نسیانه کومولی وآنجق بعض کتابلرك کوشه‌لرنده بوجاقلرنده برقاچ سطرینه تصادف اولونان اثری، غیرت دینیه و حمیت ملیه‌سی مسلم اولان عزیز و فاضل وطنداشمز اسعد فؤاد بك افندینك همتیله، بعث بعدالموته مظهر اولدی. اسعد بك افندی، بو اثری بولمق املیله بر چوق کتبخانه‌لرك فهرستلرینی تدقیق ایتمش ایسه‌ده مثبت بر نتیجه استحصال ایده‌مه‌مش، نهایت کچن سنه أثرك برقاچ نسخه‌سنی الده

ایتمکه موفق اولارق ، اوکا تازه برحیات ویرمشدر. اسعدبك افندی بولدیغی نسخه‌لرك برینی بزه اهدا ایتمك لطفنده بولوندقلرندن بزده اثری ترجمه ونشر ایده‌رك دینداشلریمزی مستفید ایتمه‌یی استهداف ایله اثرك ترجمه ونشرینی تأمین ایتدك . ١]

مستر ( دەوه‌نپورت )ك اثری کوزدن کچیردیکی تقدیرده انکلیز محررینك معالی و فضائل اسلامیه‌یه نفوذ ایتدیکی درحال آکلاشیلیر. عجبا مستر ( دەوه‌نپورت ) طرفندن خریستیانلق تعصبنك فاحش اسناداتنه قارشی یازدیغی کوزل ردیه ، منحصراً کندی شخصی تتبعاتنك و شخصاً مفطور اولدیغی انصاف و حقشناسلغك بر اثریمی ، یوقسه دها فضله غربده باشلایان مهم بر حرکتك نتیجه‌سیمیدر ؟ .

بو نقطه‌یی تدقیقه لزوم کورمکلکمزك سببی ، ( دەوه‌نپورت )ك اثرینی فردی بر تشبثدن فضله ، آوروپاده عصرلرجه مصادمه ایدن متضادمفکوره‌لرك تولید ایتدیکی بر حرکتك ، علمی بر انکشافك محصولی عد ایتمه‌مزدر. آوروپاده صنف روحانینك حاکمیت دورینه ، بو دوری تعقیب ایدن دینه خصومت فترتنه ، دها صوکره باشلایان علمی تدقیقات دینیه حرکتنه سریع برنظر عطف ایتدیکمز تقدیرده بو حقیقتك درحال تجلی ایده‌جکنه قانعز.

***

« قرون وسطی » تسمیه ایتدیکمز دورده خریستیانلق ، بر طرفدن بت پرستلکی ، دیکر طرفدن یهودیلکی محایه چالیشدیغی زمانلرده ، کندیسندن هر وجهله دها قوتلی یکی بر دین اولان مسلمانلقله‌ده قارشیلاشمش و بو دین ایله مجادله‌یه طوتوشمشدی . بالنتیجه خریستیانلق بوتون صلح و مسالمت مفکوره‌لرینی کلیاً بر طرف ایدرك دین نامنه

---

١] « بوکونکی اسلام عالمی « Thel slamic world Today »عنوانیله ١٩٢٥ده انتشار ایدوب هرفصلی آیری بر محرر طرفندن یازیلان و «بین‌الملل میسیونه‌ر هیئتی رئیسی ژون موت » طرفندن ریاست تحریریه‌سی درعهده اولونان اثرك « بوکونکی اسلام مدافعاتی» عنوانلی یکرمنجی فصلنده، میستر دەوه‌نپورت طرفندن یازیلان بو اثرك هند مسلمانلری طرفندن مکرراً طبع اولوندیغی بیان اولونمقده‌در. فقط بزم الزده‌کی نسخه محررك حال حیاتنده طبع و نشر اولونان نسخه‌در.

ع . ر . .

بوتون « کفاره »، یعنی یهودیلره، مسلمانلره واونلرله برابر بوتون خریستیان اهل اعتزالنه اعلان حرب ایتمشدی . ( رونه‌سانس ) نامنی آلان دورانده، ( ره‌فورماسیون ) تسمیه اولونان دور تجدد ، خریستیانلغك ادیان سائره‌یه، بالخاصه مسلمانلغه قارشی‌دویدیغی بوعداوتی تخفیف ایده‌مه‌دی . مجدد(لوته‌ر)، مسلمانلغه هجوم خصوصنده ، اسلافی درجه‌سنده شدتله حرکت ایدییوردی . اونك نظرنده حضرت محمد ، ـ حاشا ـ مجسم شیطاندی ! لسان عبرانی تدقیقاتنك احیاسی ، اوروپاده خواص ویا عوامك یهودیلری قاتی یوره‌کلی ، انجیل محبتی ادراك ایده‌میه‌جك درجه‌ده حسسز بر جماعت تلقی ایتمکدن آلیقویمامشدی ! اون سکزنجی عصرك اورتالرینه قدردوام ایدن بوحسیات، خصومت وطرفکیرلکه مستند آثار ایله بوس بوتون کوزوکله‌نمشدی .

خریستیانلغك بو اعتسافکار حرکتنه قارشی بکله‌نن طبیعی عکس‌العمل ، آنجق اون سکزنجی عصرك اورتالرنده باشلادی . خریستیانلق کبی ، محبت دینی اولدیغنی سویله‌ین بردینك متمادیاً قیلیج صالالامه‌سنده وقان دوکمه‌سنده‌کی مدهش تضاد غرب متفکرلرینی دیکر منتهایه ، یعنی بوتون اعتقادات دینیه‌دن شبهه‌یه سوق ایتمشدی .

فی‌الحقیقه اون یدنجی عصرده غرب متفکرلرندن بر قاچنك استقلال افکاری رهبر اتخاذ ایتمه‌سی ، اون سکزنجی عصرده خریستیانلغه قارشی بر عصیانك انفلاقنه مؤدی اولدی . باشده فرانسه اولمق اوزره مختلف مملکتلرك محررلری صنف‌روحانی‌یه هجوم خصوصنده بربرلریله مسابقه ایدییور، رهبانك دنی بر طاقم منافع اوغورنده انسانلری آلداتدقلرینی ، خرافات آمیز حرکات وعقائدله‌خلقی ابدی‌اسارته دوچار اتمك ایسته‌دکلرینی سویله‌یورلردی . رهبان صنفنك غایت اعتسافکار بر خط حرکت تعقیب ایتمه‌سی ، خریستیانلغه قارشی مدهش برعداوت تولید ایتمشدی. یالکز بوعداوت‌خریستیانلغه منحصر قالمایارق بوتون‌ادیانه تشمیل‌اولونمشدی. بوصورتله روحانی‌صنفلرك‌اعتسافکارلغی، دینه عداوت جریانی تعقیب ایتدی .فقط، بو عداوت جریانی ، اعتسافکارلق جریانندن دهافناوداهامصیبت‌انکیزنتیجه‌لرتولیدایتدی. چونکه‌انسانلر دینی‌عقائده اینانددقلری‌مدتجه بشریتك‌یوکسك‌مقدراتنه‌اعتمادایدییور، بشریتك‌علوینه، بشریتك تعالیسنه ایناتیورلردی . دینه عداوت جریانك ظهوریله بشریتی استحقار فکری‌ده تولد ایتدی . بو جریانه کوره بشریت ، بر یوزنده کچیردیکی بوتون حیات اثناسنده هپ آلدانمش ، هپ آلداتیلمش ، ضعیف، بیچاره، عاجز ، وبو اعتبارله آنجاق استحقاره شایان بر بشریتدی .

رهبان صنفنك اعتسافکارلغیله منورلرك دينه عداوتی اون طقوزنجی عصرك حلولنه قدر دوام ایتدی . هرایکی طرف ، احراز فائقیت ایچون ، بربرلریله مجادله ایدییورلردی .

بو مدهش مجادله‌نك عرض ایتدیکی منظره شو ایدی : اوروپاده بر طرفده روحانی صنفلر ، بسله‌دکلری و مدافعه ایتدکلری عقائدك عقل ومنطق قارشیسنده‌کی قیمتسزلکنی ذره قادار قاله آلمایه‌رق اونلری استحقار ایدنلرله مجادله ایدییور ، دشمنلرینی عذاب ابدی‌یه لایق و مستحق کوریورلردی . بونلرك بو خط حرکتی دین تدقیقاتنك حقیقی تحری شکلنی آلماسنه مانع اولویوردی .

فقط بونلرك مخاصملری‌ده عینی نتیجه‌یه‌واریورلردی . چونکه بومخاصملر بشرك تاریخی جریانه حاکم فکرلری تمامیله اهمال ایدییور ، بشریتك فضائلنه ذره قادار اینانمایور ، صنوف روحانیه‌نك فنالقلرینی دينه عطف ایدییور ، بو صورتله دينك منشأی و ماهیتی حقنده اساسلی و درست برتدقیقه اساس تشکیل ایتمکدن چوق اوزاق نظریه‌لرله اورتایه آتیلیورلردی . « تاریخی تدقیق و تحقیق » فکرندن کلیاً اوزاق اولان بو آدملر آنجاق پاپاسلرك فنالقلرینی ، آنجاق روحانی صنفلرك یاپدقلرینی کورویور ، دینی فکرلرك ، دینی مفکوره‌لرك ، دینی تشکیلاتك بشریت اوزرنده اجرا ایتدیکی تأثیری کلیاً اهمال ایدییورلردی .

انتباه و تجدد دورلرینه تقدم ایده‌ن زمانلرده صنوف روحانیه‌نك اعتسافکارلغی پك غریب کورونمزسه‌ده انتباه دورنده خصومت ذهنیتنك بو شکلده حکمران اولماسی پك غریبدر . چونکه او زمانده سیاحت و کشفلر سایه‌سنده دنیاده‌کی دینلر و حرثلر حقنده‌کی معلومات آرتمشدی ، بوندن دولایی هیچ اولمازسه متفکر صنفك افق رؤیتنده بر آز وسعت کورولمه‌سی ایجاب ایدردی . حال بوکه بونی کوستره‌جك هیچ بر اماره‌یه تصادف ایده‌میورز . قرون وسطانك اعتسافکارلغی اوروپایی پنجه‌لرنده صیقمش ، اك بویوك آدملر صیراسنده طانینانلر بیله بو تأثیرلردن قورتولامامشلردی . او زمانك اعتسافکار و کور کورینه متعصب ذهنیتنی هر کسدن فضله (لوته‌ر) تمثیل ایدر . ( لوته‌ر ) کندی دیندن باشقا هر دينه تعرض ایتمشدر . ( لوته‌ر ) ك یازیلرینی تدقیق ایتدیکمز تقدیرده اونك مثلا ادیانك تنوعنده‌کی سر و حکمتی بر نبذه‌جك دوشوندیکنی افاده ایده‌جك هیچ بر شی بولامایز .

( لوته‌ر ) مسلمانلقله‌ده مشغول اولمش ، مسلمانلق اونك خاییلیدن خایلی‌یه نظر دقتنی جلب ایتمشدی . فقط ( لوته‌ر ) بو مشغولیتنده آنجاق اعتسافکار ذهنیتك تأثیرینه رام اولدیغندن ( ١٥٤٢ ) ده قرآنك بعضی پارچالرینك ترجمه‌لرینی نقل ایده‌رك بونلری کویا رد و جرحه اوغراشمشدی . فقط ( لوته‌ر ) ك بوتون بو تدقیقاتی ، منحصراً تعصبك ؛ منحصراً اعتسافکارلغك قویو و مستهجن بر افاده‌سیدر . مثلا ( لوته‌ر ) ك قرآن علیهنده یازدیغی اثرك سر لوحه‌لری ، اونك نه ماهیتده بر آدام اولدیغنی کوسترمکه کفایت ایده‌ر . بو سر لوحه‌لر ایچنده شونلری کوریورز : « محمدك قرآنی وحشیانه‌در » ، « قرآنده‌کی یالانلر » ( لوته‌ر ) ك اثرنده توحید عقیده‌سنك اك بویوك ناشری ( شیطان ) ك پرستشکاری اولارق توصیف اولونیور . ( پاپا ) ایله « تورك » ك برلشمه‌لرندن دجالك حصول بولدیغی آکلاتیلیور . چونکه ، اوکا کوره ، وحشی بر جاناوارك هم بدنی ، هم ده جانی واردر . دجالك جانی « پاپا » ، أنی ده « تورك » در ! ( لوته‌ر ) بر الٓهیسنده شوسوزلری سویلیور : « یاربی ! کلمه‌کله‌وامیدکله‌بزی صیانت‌ایت ، مسلمانله پاپایی محوایله ! »

( لوته‌ر ) ك ماهیتنی کوسترن بو سطرلر ، اونك نه قراطده بر آدام اولدیغنی آکلاتمه کفایت ایدر . ( لوته‌ر ) ك اك صاف و اك تمیز « توحید » ی ، الوهیت حقنده اك یوکسك تلقی‌یی پرورده ایدن مسلمانلری « شیطان » ك پرستشکاری طانیماسندن و اویله طانیتماسندن اونك نه قادار کور ، نه قادار وحشی بر تعصبه اسیر اولدیغی درحال آکلاشیلیر . یوز میلیونلرجه انسانك هدایت و نجات منبعی طانیدیغی بر دینی ، بو قادار جاهلانه و بو قادار متعصبانه بر کوروشله تحقیر و تزییف ایتمك ، تجدد دورینك روحانی تیپلری حقنده بر فکر ویرر .

روحانی صنفلرك مسلمانلغه قارشی آلدقلری بو وضعیتی کوردکدن صوکرا بو روحانی صنفلره قارشی عصیان ایدن متفکرلرك حالنه بر نظر عطف ایتمك ایجاب ایدر . شبهه‌سز غربده‌دینه‌عداوت‌جریانینك اك قوتلی ممثلی ( وولته‌ر ) در . ( وولته‌ر ) حضرت محمد حقنده‌کی تلقیسنی ( ماهومه‌ت ) یعنی ( محمد ) یاخود ( متعصب ) عنوانی ویردیکی فاجعه‌سنده افاده ایده‌ر . شایان حیرت بر نقطه ( وولته‌ر ) ك حضرت محمد حقنده‌کی تلقیسنده ( لوته‌ر ) له برلشمه‌سیدر . مثلا ( وولته‌ر ) کبی حر برمتفکر ایله ( لوته‌ر ) کبی بر دین مجددی حضرت محمدی -حاشا ثم حاشا- ساخته‌کار عد ایتمکده برلشیورلردی . فقط وولته‌رك ذهنیتی ، ( لوته‌ر ) ی ده حضرت محمدله برابر ساخته کارلر زمره‌سنه ادخال ایتدیکی کبی ،

لوتەرك ذهنيتىدە وولتەرى حضرت محمدله برلكده كفار زمرەسنه الحاق ايديوردى ! اونكدە تصوير ايتديكى محمد، ( لوتەر ) ك تصوير ايتديكى محمد كبى - حاشاثم حاشا - حريص، حيلەكار، خسيس مقصدلر اوغورنده هرجرمى ارتكابه آماده بر آدامدر . ( وولتەر ) ك كويا حضرت محمد ديه تصوير ايتديكى شخصيتك تاريخ نقطهٔ نظرندن اصلى يوق ، وجودى يوقدر. اساساً ( وولتەر ) ك منسوب اولديغى فكر مكتبى ، تاريخى تتبع وتدقيق ايتمەمش، بلكه دينه عداوت سوقيله بشرك تاريخنى حقەباز اويونه چەويرمش ، دين تاريخنه نفوذدن عاجز اولديغى كوسترمش، بالنتيجه بو دين دشمنى متفكرلر، رهبان صنفى قدر ، تدقيقات دينيەيه و حقائق دينيەنك ظهورينه مانع اولمشلردر.

بر طرفدن رهبان صنفى ، ديكر طرفدن دينه دشمن متفكرلر اوزون اوزادىيه دوكوشدكدن صوكرا دين تدقيقاتنده « تاريخ » ى رهبر اتخاذ ايدن مكتب ظهور ايتدى . بو مكتبك عمومى بر قبوله مظهر اولماسى شرفى ، اون طقوزنجى عصره عائد ايسەده ، اونك مبادیسى دينه عداوت جريانتك حاكم اولديغى اون سكزنجى عصردەدر . بو مكتبك حقيقى مؤسسى آلمان ( فون هەردەر ) در . [١] آلمان دماغنك جديتى. فرانسز ماديونتك دينه قارشى توليدايتدكارى عداوته عصيان ايتمش، ديكر طرفدن اون سكزنجى عصرده ، انكلترەدن زياده ، آلمانياده تأسس ايدن تحرى حريتى ، تدقيقات دينيەنك سالم بر شكلده انكشافنى تأمين ايتمشدر . بز بو صفحەنك يالكز بزه تعلق ايدن قسميله علاقەدار اولديغمز ايچين شونى سويلەمكله اكتفا ايدەجكز: تدقيقات دينيەده تاريخ و علمى رهبر اتخاذ ايدن مكتبك تأسسندن و كوك صالماسندن صوكرا غرب عالمنده حضرت محمد ايله مسلمانلق حقندەكى فكر وقناعتلرك دكيشمكه ويوكسلمكه باشلاديغنى كورورز . بونك اك جانلى مثالى ( قارلايل ) ك اثريدر . ( قارلايل ) ك ١٨٤١ ده انتشار ايدن «قهرمانلر» عنوانلى اثرينك ايكنجى فصلى « پيغمبر صفتنده قهرمان» سرلوحەسى آلتندەدر وحضرت محمددن باحثدر. انكليز متفكرى، رسول اسلامك حياتنى وسجيەسنى تحليل ايتدكدن باشقا احراز ايتديكى موفقيتلرله اونك حقيقى ماهيتنى ايضاح ايتمكدەدر . ( قارلايل ) ه كوره اون ايكى عصر يوزلرجه ميليون انسانه حيات رهبرلكى ايدن بر انسان ، اوروپالى محررلرك ديديكى وتلقى ايتديكى كبى ، بر

---

[١ J .G .Von Herder

ساخته‌کار اولاماز . حیله‌کار بر متعصب ، حضرت محمدك احراز ایتدیکی موفقیتلری قازاناماز . آنجاق ایمان صاحبی بر انسان ، باشقالرینه ایمان نفخ ایده‌بیلیر . حضرت محمد ، انسانلره رهبر اولمق اوزره دوغمشدر. یوقسا اوکا بر کیمسه اتباع ایتمزدی . حضرت محمد مفکوره‌لرینه صادقدی . چونکه « ساخته‌کار بر آدام، بردین دکل آ، کرپیچدن برأو بیله وجوده کتیره‌مز!»

قارلایل ، حضرت محمدی بو طرزده محاکمه ایدرك دورنده حضرت محمد حقنده معلوم اولان هر شیئی یازمشدر. اوزمار اوروپاده حضرت محمد حقنده وقوع بولاجق تدقیقات ایچین شایان اعتماد مأخذلر آزدی . بناءً علیه ( قارلایل ) چوق قوتلی اولان بصیرت تاریخیه‌سیله حرکت ایدرك بر چوق اساسسز روایتلری، ابلهفریبانه حکایه‌لری رد وجرح ایتمشدر. بو صورتله غرب عالمنده ایلك دفعه اولمق اوزره ، حضرت محمدك حیاتی تاریخی بر شکلده یازیلمشدی.

بر « سیرت نبویه » اولمق حیثیتیله ( قارلایل ) ك اثری ، اوروپاده بیله بو کون حائز اهمیت ده‌کلدر . چونکه ، عربجه ایله یازیلان امهات آثار آوروپا لسانلرینه ترجمه ایدیله‌رك نشر ایدلمش بولونیور ، بو یوزدن غرب محررلری ( قارلایل ) ك یاکلشلرینی کندی اللریله تصحیح ایدییورلر . فقط حضرت محمده عائد تاریخی برتلقی اولمق اعتباریله ( قارلایل ) ك اثری قیمتنی محافظه ایتمکده‌در .

( لوته‌ر ) ك قرآنه قارشی یازدیغی چیرکین اثر ، ( وولته‌ر ) ك حضرت محمد حقنده یازدیغی قورقونج فاجعه، برده (قارلایل)ك ( پیغمبر صفتنده قهرمان ) عنوانلی اثری یان یانه کتیریلیرسه غرب عالمنك مسلمانلغه وحضرت محمده دائر تلقیاتنده‌کی تحولاتی قاورایه‌بیلیرز .

فقط بو قاریده سویله‌دیکمز کبی ( قارلایل )ك اثری یاکلشلرله دولودر. ( قارلایل ) بالخاصه قرآن کریمی هیچ آکلاماموش ایسه‌ده بو نقصانلرك مهم بر قسمنی‌ده اونی تعقیب ایدنلر تلافی ایتمشدر . نته‌کیم اثرینی ترجمه ایتدیکمز مستر ( ده‌وه‌نپورت ) سیرت محمدیه‌نك کوزه‌للکنی، معالی و بدایع قرآنیه‌یی، قرآنك روح اخلاقیسنی تجلی ایتدیرمکه چالیشمش و حضرت محمده قارشی وقوع بولان بهتانلری رد ایتمشدر .

کورولیورکه مستر ( ده‌وه‌نپورت )ك اثری مهم بر حرکت علمیه‌نك محصوللرندندر . بو حرکت علمیه، انکشاف ایتدکجه اسلامك محاسن وفضائلی ده او نسبتده تجلی ایتمکده‌در .

بو سوزلرمز یاکلش آکلاشیلمامالیدر . مقصدیمز ، غربده ، اسلام

دشمنلغنك زائل اولديغنى سويلەمك دكلدر . خاير ، بو عصرديده عداوت ،
بوتون بوتون زائل اولمقدن چوق اوزاقدر. ميسيونەرلك نامى آلتندەچاليشان بر
سورو تشكيلات هر كون افكارى تغليط ووجدانلرى تشويش ايله مشغول
اولويور وهر كون يكى يكى اثرلرله بووظيفەسنى ايفاده قصور ايتميور. شبهەسز
بو اثرلر سوء تفهملرى ادامەيه خدمت ايتمكدەدر . بزيالكز علمى و تاريخى
تحقيقاتك مطلقا لهمزه انكشاف ايدەجكنى سويلەمك ايستيورز . بزم علمى
و تاريخى تحقيقاتدن ذره قادار انديشەمز يوقدر . بزم قووقومز ، تعصب
وجهالتدندر . تعصب وطرفكيرلكدن آزاده تدقيقات ايلرلەدكجه ، مسلمانلر
حقنده بسلەنن حقسز خصومتلرده قوتلى ضربەلره اوغرامقدەدر. هيچ شبهەسز
حقيقت ، اطرافنى صاران اوهام و خرافات بلوطلرينى تارمار ايدرك بر كون
كونش كبى دوغەجقدر .

بو كون قارئلريمزه تقديم ايتديكمز اثر ، حق وحقيقته بووادیده خدمت
ايدن اثرلرك بريدر .

١٢ ايلول ١٩٢٨ عمر رضا

# مؤلفك مقدمه‌سى

بو صحيفه‌لر ، سيرت محمديه‌يى باطل اسنادلر ومتعصبانه تجاوزلردن تجريد؛ حضرت محمدك بشريته اك خيرخواه انسانلردن برى اولديغى دعواى محققى تأييد ايچين وقوع بولان ناچيز ، فقط صميمى بر تشبثدر .

كور بر تعصبك تأثيرى آلتنده قالارق « توحيد عقيده‌سنى » احيا ايده‌ن ذاتك صيت بلنديته تجاوز ايده‌ن محررلر ، حضرت مسيحك اك قوتلى و اك مؤكد صورتده تلقين ايتديكى روح شفقته كلياً يابانجى اولدقلرينى كوسترمكله قالمامشلر ، بوندن باشقا ، محاكمه‌لرنده‌ده خطا ايتمشلردر . چونكه أدنى بر تفكر ، رسول اسلامك خريستيانى و عصرى بر نقطهٔ نظردن ده‌كل ، شرقى بر نقطهٔ نظردن تنقيد اولونماسى لازم كلديكنى كوسترر . تعبير ديكرله حضرت محمد ، عربستانده ميلادك يدنجى عصرنده ظهور ايده‌ن دينى بر مجدد و بر شارع اولارق دوشونوله‌لى ومحاكمه ايدلمه‌ليدر . او زمان حضرت محمد هيچ شبهه‌سز ، بوتون جهانده ظهور ايده‌ن اك نادر واك علوى دهالردن برى ؛ هيچ اولمازسه ، آسيانك اولادلغيله افتخار ايتديكى اك بويوك انسان اولارق قبول ايديلير .

محمدك ظهورندن مقدم عربلرك نه حالده اولدقلرينى ، ظهورندن صوكرا وضعيتلرينك نه درجه تبدل ايتديكنى نظر دقته آلير ، بوندن باشقا عقائد اسلاميه‌نك يوزلرجه ميليون انسانك قلبنده اوياندير ديغى شوق وهيجانى دوشونورسه‌ك بو قدر خارق العاده و بو قدر بويوك انسانه قارشى حيرانلغمزى كتم ايتمه‌نك اك آشكار ظلم اولديغنى طويمه‌مغه امكان قالماز . بعثت محمديه‌يى كور تصادفه عطف ايتمك ايسه قدرت الـٰهيه‌نك كائناتشمول حاكميتندن شبهه ايتمكدن باشقه برشى ده‌كلدر .

مؤلف برقاچ نقطه‌ده ، بو قدر مراقلى ، بو قدر مهم بر موضوعى لايق اولديغى اهميتله افاده خصوصنده كندى قدرت بيانته اعتماد ايتمه‌ديكى زمان ، باشقا محررلرك فكر وبيانندن استمداد ايتمشدر . فرصتدن بالاستفاده بو ذواته صميمى ومنتدارانه تشكراتمى تقديم ايدرم .

ده‌وه‌نپورت

## بشنجی قسم

# حضرت محمدك حیاتی

## برنجی فصل

حیات محمدیه‌نك موثوقیتی ـ محمدك زمان تولدنده عربستانك احوالی ـ عربلرك دینی ـ موسویلكك و خریستیانلغك تردیاتی ـ حضرت محمدك زمان تولدی ـ حضرت عیسانك نه‌زمان دوغدیغنك مشكوكیتی ـ حضرت محمد ، نسل اسما ـ عیله‌ندر ـ كعبه وحجر اسود ـ ( بورقهارت ) ك سوزلری ـ ختان محمدی ـ عیسانك اون ایكی غلافی ( هامش ) ـ آمنه‌نك ارتحالی ـ حضرت محمدك شفقت بنوتكارانه‌سی ـ محمدك سوت والده‌سنه شكران منتدارانه‌سی ـ محمدك عمجه‌سیله برلكده تجاری سیاحتلری ـ چولده ماجرالر ـ حضرت محمدك زنكین بردول اولان حضرت خدیجه‌ایله ازدواجی ـ شخص محمدینك ایكی تصویری ـ حیات محمدیه‌نك حیات یسوعه مشابه دوری ـ محمدك مغموم ومتفكر حالی ـ جبریل امینك ظهوری ـ حضرت محمده رسالتنك تبلیغی ـ تجلیات مثالیه كوره‌نلره دائر ملاحظات ـ ایلك مؤمنلر ـ عدم موفقیت ـ معجزه‌طلبی وبوطلبك ردی ـ حضرت محمدك وزیری حضرت علی ـ محمدك تبشیرات علنیه‌سی ـ عمرك اهتداسی ـ حضرت محمد ایله آرقداشلرینك اوغرادقلری اعتسافات ـ ایلك هجرت ـ حبشستانك مهاجرلری حمایه‌سی .

---

مشهور پیغمبرلرله فاتحلر آراسنده، تاریخ حیاتی حضرت محمدك تاریخی كبی ، الك اینجه تفرعاتنه قدر الك موثوق شكلده قید و ضبط اولونان بر كیمسه كوستریله‌مز . فی‌الواقع حضرت محمدك تاریخی ، آسیالی محررلرك مبالغه‌لرندن تجرید ایتدیككز تقدیرده كریده قالان تفصیلاتك محض حقیقت اولدیغنی كورورز .

حضرت محمدك زمان تولدنده عربستانك بویوك برقسمی، اجنبیلرك بویوندروغنده ایكله‌یوردی . عربستانك شمالی اقسامی كبی ، سوریه، مصر و فلسطین‌ده بیزانس ایمپراطورلغنك حاكمیتنه داخلدی . بصره كورفزینك ساحللری ، دجله وفرات نهرلرینك اروا ایتدیكی ساحه ایله جزیره‌نك اقسام جنوبیه‌سی، ایران كسرالرینك نفوذی آلتنده‌ایدی.

بحر احمر ساحلنك ( مكه ) نك جنوبنه قادار اوزانان بر قسمی حبشستانك خريستيان حكمدارلرينه تابعدی . انجق ( مكه ) ايله عربستانك يتيشلمز اقسام داخليه‌سی استقلالنی محافظه ايديوردی .

مملكتك سياسی مقدراتی ، اهالينك عقائد دينيه‌سنی واسع بر مقياسده تجلی ايتديرييوردی . نره‌ده يونانيلرله حبشليلرك نفوذی حاكمسه اوراده خريستيانلق متفوقدی . يكديكريله جدال ايدن ايكی اساسی قبول ايدن مجوسيلكله مانيلك [١] ايرانه تابع حواليده حاكمدی . اوته طرفدن ، بت پرستلك بی‌پايان بر سطوتی حائزدی . اول امرده عربلر ، يری و كوكلری يارادان ذات اعلايه پرستش ايديوركن بالآخره بو عبادتی ترك ايدرك سيارات وثوابتده مقيم وير يوزينی اداره ايتمكده اولديغنه اعتقاد ايديلن پريلره واللهك اوغللرينه طاپنمق ايچون معبدلر انشاسنه باشلامشلردی . فقط الآهلر ، عربستانك هر طرفنده شايان پرستش كورولمه‌يوردی . هر قبيله‌نك ، هر عائله‌نك كنديسنه مخصوص الآهلری واردی . بونلرك اوغورنده انسانلر بيله قربان ايديليردی . عربلر حيات آخرته ، ياخود خلقت عالمه اعتقاد ايتمزلر ، كائناتك ابداعنی « دهره » ، جهانك مستقبل اضمحلالنی « زمان » ه عطف ايدرلردی . فسق وفجور ، غصب وغارت

---

[١] مانيلك ( مانی ) طرفندن اوچنجی عصر ميلاديده غربی آسياده تأسيس اولونان دينندر . تصوفی واثنانی برماهيتی حائزاولان مانيلك وجود بشر مسئله‌سنك حلنی استهداف ايدر . بومذهب ، پارسی مابعدالطبيعاتيله بوديانك اخلاقياتندن ، بابلك اساطيرندن ، وخريستيانلغك بعض عناصرندن متشكل عد اولونيور . اثنانيلك ، ضيا وظلمتدر . بو دينه كوره رها ، كائناتك ماهيت حقيقيه‌سنی اكلامقله ، ضيا روحنك ظلمت ماده‌سندن آيرلماسيله قابل حصولدر . مانيلكه كوره حضرت مسيح ، ضيا روحنك برر سوليدی . يالكز حواريلر اونی ياكلش برشكلده اكلامشلردر . مانی ، انجيلده اشارت اولونان (پاراقليط)ك كنديسی اولديغنی سويلردی . مترجم

متعممدى . أولوم ، حياتك قطعى نهايتى تلقى ايديلديكندن نه فضيلته بر مكافات ، نه‌ده رذيلته بر مجازات طانينمازدى . بوكا مماثل دينى واخلاقى بر انحطاط برچوق زمان مقدم عربستانده يرلشه‌ن وچوق قوتلى فرقه‌لر تشكيل ايدن موسويلرله عيسويلر آراسنده‌ده مشهود ايدى . يهوديلر ، روماليلرك اعتسافندن قورتولمق ايچون بو پناه حريته التجا ايتمشلردى . خريستيانلر ، ( اوتاريخ ) ١ ]ك طرفدارانى اولان نسطوريلرك روا كوردكلرى قتل عاملردن ، آريوس طرفدارانك جدللرندن خلاص بولمق ايچون بورايه هجرت ايتمشلردى . بودورده‌كى خريستيانلغك حالندن دها شايان تلهف برحاله دسترس اولمق قولاى دكلدر . ٢ ]

آسيا و آفريقاده‌كى خريستيان كليسالرينك پريشان شعبه‌لرى اختلاف ايچنده يوزيبوردى . بونلر بربرينه قارشى الك وحشى اعتزاللرى، الك قورقونچ خرافه‌لرى قبول ايتمشدى . آريوس طرفدارانيله سابيليانلر ونسطوريلرله (او تاريخ)طرفدارلرى آراسنده‌وقوع بولان دائمى مجادلات ايله خريستيانلق تارمار اولمش ، رهبان صنفى آراسنده شايع اولان معجزه تجارتى، افراط فجور ، عمومى باربارلق وجهالت ، خريستيانلق نامنه بويوك بررذالت تشكيل ايتمش و بوتون

١ ] بشنجى عصر ميلادينك مشهور يونانلى ارباب اعتزالندن (اوتاريخ) مسيحك لاهوتى وناسوتى ماهيتلرينك اتحادندن صوكره بر ماهيت تشكيل ايده‌جك درجه‌ده امتزاج ايتدكلرينى ، بر دكز برقطره‌يى ناصل نابود ايدرسه مسيحه عائد ماهيت بشريه‌نك ماهيت الهيه طرفندن اويله‌جه تمثيل اولونديغنى بيان ايتمشدر .

٢ ] بروس، سياحتنامه‌سنده ديركه: « فى الحقيقه آباء عيسويتك رديسى خلقى كنديلرندن اوزاقلاشديرمشدى ، بونلرك يالانلرى ، خرافه‌لرى ، عزيزلرى ، معجزه‌لرى ، وبالخاصه رهبانيت آدابنه مغاير حركاتى عربستانده بولونان خريستيان كليسالرينى پك اليم بر وضعيته دوشورمشدى . »

خلقك تربیه‌سنی افساد ایده‌ن بر ماهیت آلمشدی. عربستان چوللری جاهل ومجنون منزویلر وصومعه‌نشینلرله دولمشدی. منزویلر، عمرلرینی بیهوده، فقط مجنونانه تخیلات ایچنده امرار ایتدکدن صوکرا باشلرینه طوپلادقلری آیاق طاقمیله برابر وا کثریا مسلح اوله‌رق شهرلره آقین ایدرلر، کلیسالرده، تخیلات مجنونانه‌لرینی افاده ایده‌ن نطقلر ایراد ایده‌رك قیلیج تهدیدیله بونلری هر کسه قبول ایتدیرمك ایسترلردی. حضرت مسیح طرفندن تلقین اولونان حکیم وقدیر، رحمان ورحیم، بی‌نظیر وبی شریك بر اللهه عبادتی افاده ایده‌ن ساده عقیده‌نك موقعنی اك چیر کین بت پرستلك غصب ایتمشدی. اسکی عالم شركك الآهلرینه بدل، شهدا، عزیزان وفرشته‌لردن متشکل بر جم غفیر ایله مسکون، یکی بر اولیمپ وجوده کتیرلمشدی. اویله بر طاقم مذاهب خریستیانیه توره‌مشدی که آلهلره شایان اولان صفات واحتراماتی (یوسف نجار)ك زوجه‌سنه بخش ایده‌جك درجه‌ده حجیل حرکاتده بولونمشدی ١]. حضرت عیسانك آنجق حیّ و لایموت اولان اللهه عبادت ایتملرینی توصیه ایتدیکی انسانلرك نظرنده اك حرارتلی پرستشه لایق کورولن شیلر، بر طاقم متروکات ایله، اویمه، یاخود رنکلی رسملر اولمشدی. اسکندریه‌ده، شام وحلبده‌کی کلیسالرك منظره‌سی بوندن عبارتدی. بعثت محمدیه هنکامنده بونلرك هپسی اساسات دینیه‌لرینی ترك ایده‌رك اهمیت تالیه‌یی حائز نصوص اوزرنده بیتمز توکنمز منازعه‌لره دوشمشلردی. عربستان خاقی ایسه، بونلرك، هر عقیدهٔ دینیه‌نك اك اساسلی نقطه‌سی اولان جناب حقه صاف وصمیمی عبادت اساسندن تباعد ایتدکلرینی کوروبور واك چیر کین، اك وحشی خرافاتپرستلك اعتباریله مشرك

---

١] مریمیلر تسمیه اولونان اهل مذهب، (روح القدس) ك یرینه (مریم بتول) ی اقامه ایدن یکی بر تثلیث وجوده کتیرمکه تشبث ایتمشلردر.

معاصرلریله همعیار بولونیورلردی .

حضرت محمد ، مکه‌ده تولد ایتمشـدر . اك صحیح قوله کوره ، رسول اسلام ۱۰ تشرین ثانی ۵۷۱ سنه‌سنده دوغمشدر . ۱] شایان دقتدرکه حضرت عیسـانك زمان تولدی اطرافنده اك درین شبهه‌لر حاکمدر . آلتنجی عصر میلادینك مبادیسنه قدر ، حضرت عیسانك تولدی ، تقویم وقایعجه مجهول قالمش ، آنجق بو صیرالرده ایمپراطور (ژوستینیه‌ن)ك دورنده رومالی برراهب اولان (بوسینوس اکسینوس) طرفندن بو مسئله چیقاریلمشـدی . بونی متعاقب ، ( نوسه‌بیوس ) ، ( ته‌رتولیان ) وباشقالری طرفندن یاپیلان اوزون ومتناقض حسابلر ، شومعمایی تولیدایتمشدی: «حضرت‌عیسا قبل‌المیلاد ۳۹۹۹ سنه‌سنده ، بعدالمیلاد بش سنه‌سنده دوغمشدر . »

حضرت محمدك اجدادیله اقرباسنك ، کرك داخلی، کرك خارجی معاملات اعتباریله مملکتلرینك امراسی عد اولوندقلری ، درایت واستقامتله تدویر امور ایتدکلری آکلاشیلمقده‌در. بالآخره، عصای حاکمیت ، عربستانك اك نفوذلی قبیله‌لرندن اولوب حضرت اسماعیلك نسلندن اولدیغی سـویله‌نیلن واویله اولان قریشـك دها کوچوك بر فرعنه انتقال ایتمشـدی . فی‌الحقیقه عرب مورخلری حضرت محمدله حضرت اسماعیل آراسـنده‌کی جدلری صـایمقده اختلاف ایدیور ، بونلرك بر قسمی ۶۰ جد صایبورسـه‌ده هپسی اسماعیلك احفادندن اولان عدنان ایله محمد آراسنده (۲۱) جدبولوندیغی افاده خصوصنده برله‌شیورلر . اختلاف ، آنجاق ، عدنان ایله اسماعیل آراسـنده‌کی اجداده منحصردر .

( مکه ) نك رؤسـاسی ایله کعبه‌نك محافظلری بش نسـل مدتله

۱] مصرلی هیئتشناس ( محمود فلکی ) پاشانك اوزون ودقیق حسابلرینه کوره حضرت محمدك تولدی ۵۷۱ سنه‌سنك ۲۰ نیسانه تصادف ایدر . مترجم

بو قريش قبيله‌سندن انتخاب اولونمقده ايديلر . حضرت محمددن مقدم « كعبه » ، بت پرست عربلر طرفندن براى حج و براى عبادت زيارت اولونيوردى . و بر سنهٔ قمريه‌نك كونلرى عددنجه ، (٣٦٠) بتى احتوا ايديوردى . كعبه ، بالخاصه حضرت ابراهيم و اسماعيل طرفندن انشا اولونمق ، حقى تنزيه و تجليل ايچون انسان اليله تشييد اولونان ايلك معبد شهرتنى حائز اولمق حيثيتيله حرمته‌شايان كورولويوردى. يونانليلرك ( ده‌لفى ) معبدى كبى ، كعبه‌ده ، بوتون عرب ملتنك قبله‌كاهى ايدى . عربلرك الك فضله قيمت ويردكلرى الك ممتاز صفت اولان بلاغت وشاعريتله اشتهار ايدنلر بورايه كليرلر وحافظه‌لرده‌پايدار قالمغه لايق شعرلر كعبه‌نك جدارينه آصيليردى . كعبه‌نك پك اسكى زمانه عائديتى، تاريخه كوره معبد سليماندن ٩٩٣ سنه وتاريخ ميلاديدن ايكى بيك سنه مقدم تأسيس اولونماسى ، حائز اولديغى حرمتى قات قات آرتديريوردى . معبدك جنوب غربى كوشه‌سنده كوموش بر محفظه ايچنده طوران يردن درت قدمه يوكسكده اولان بر طاش واردى . مسلمانلرجه آدمله برابر جنتدن دوشديكى واونك طرفندن ياصديق اولارق قوللانيلديغى سويله‌نن بو طاش ، اهل اسلام نظرنده بويوك بر اعتبارى حائزدر .

عرب محررلرى ، پيغمبرك زمان تولدنده وقوع بولان حادثاتى الك كوچوك تفرعاتنه قدر تصوير وتفصيل خصوصنده بربرلريله مسابقه ايدرلر . بونلرك بيانته نظراً مولد نبوى اثناسنده متعدد خارقه‌لر وقوع بولمش؛ سما ، خارق العاده بر نور ايله آيدينلانمش، ساوا كولى درحال قورومش ، بيك سنه‌دن برى هيچ سونمه‌دن يانان ايرانليلرك مقدس آتشى درحال سونمشدى . ١]

١] « عصر سعادت » عنوانلى اثريمزك برنجى جلدينك (١٨٨-١٨٩ ) صحيفه‌لرنده بو مناسبتله شو سوزلر سويله‌نيور : « ييقيلان سراى كسرانك

حضرت محمدك پدری عبدالله ، والدهسی آمنه‌در .

محمدك تولدی اوزرینه آمنه‌نك برمنجم اولان برادری چوجوغك طالعنه باقمش ، اونك يوكسك بر نفوذه مالك اولاجغنی ومعظم بر دولت قوره‌جغنی سویله‌مشدی. مولد نبوینك هفته‌سنده، محمدك جدی عبدالمطلب ، قبیله‌سنك رؤساسنه بر ضیافت ویرمش، ضیافت اثناسنده چوجوغی ملتنك طلوع ایدن شان و شرفی عد ایدرك تیمناً اسمی « محمد » قویمشدی . ١] چوجوق ایکی یاشنه وارمادن پدری ارتحال ایتمش ، وکندیسنه آنجاق ایکی دوه بر قاچ قویون وبر سیاه جاریه میراث بیراقمشدی . آمنه ، چوجوغنی امدیریيوردی . فقط قادینك دوچار اولدیغی اکدار کوکسنك منابعنی قوروتمش اولدیغندن اوغلنه بدویلر اراسنده برسوت ننه‌سی آرامق مجبوریتنده قالمشدی. بوبدوی قادینلرك ایفا ایتدکلری خدمت مقابلنده بويوك اجرتلر طلب ایتمکده اولملرینه مبنی، بر سودننه بولمق مشکلدی . بدوی قادینلرك برچوغی

سرای دەکل ، بوتون ایرانك سلطنت واحتشامی ، بیزانسك سطوتی و چینك عظمتی ایدی . سونن آتش، مجوسیلرك آتشکده‌لرنده پارلایان آله‌ولرده‌کل، بوتون دنیاده‌کی کفر والحاد آتشی ایدی . وقورویان ساوا کولی ده‌کل، بت پرستلك تحکمی ، زردشتیلکك قوتی وخریستیانلغك تحکمی ایدی .

١] بعض اسلام محررلری ، حضرت محمدك مختوناً تولد ایتدیکنی بیان ایتمکده‌درلر . ( غریبوس بیکانوس ) مسیحك ختانی حقنده شایان دقت معلومات ویریيور. ایلك اهل صلیب محاربه‌سی اثناسنده (غودفروا دوبویون) ( آنتوه‌رب ) قادینلرینك ( ته‌رس ) نامی آلتنده ( پریاپوس ) ه عبادت ایتدکلرینی خبر آلمش ، بونك اوزرینه کندیلرینه عیسانك غلافلرندن برینی کوندەرك اونلری بوکبی خرافاتدن قورتارمق ایسته‌مشه‌ده موفق اولامامشدی. مسیحك حالا اون‌ایکی غلافی بولوندیغی سویله‌نمکده‌در. بونلرك بری قولومبوس راهبلرینك النده ، ایکنجیسی ( شارو ) کلیساسنده، اوچنجیسی هایلدشایم ، دردنجیسی رومادە سن‌ژان ولاتران کلیساسنده، بشنجیسی ( آنتوه‌رب )ده، آلتنجیسی ( بویون وه‌لار ) ده ، نوتردام کلیساسنده وسائره .

بو كوچوك ميراث صاحبنك والده‌سى طرفندن وقوع بولان تكليفى رد ايديورلردى . نهايت سعديلردن بر چوبانك زوجه‌سى ، شفقت حسنه رام اولارق ، محمدى ، مكه‌نك شرقنده واقع اولان طائف داغنك كزيلرندن برنده‌كى أوينه آلوب كوتوردى . محمدك بو عائله آراسنده‌كى اقامتى اوزامامش ، چونكه چوق كچمه‌دن اوموزلرى آراسنده كورولن بر خاتمك جنلر ويا پريلرك اثرى اولديغى تخمين اولونارق قورقويوزندن مكه‌ده‌كى والده‌سنه اعاده اولونمشدى . ۱]

حضرت محمد آلتى ياشنه باصديغى زمان والده‌سيله يثربده‌كى بر اقرباسى زيارتدن عودت ايديوركن والده‌سنى‌ده ضايع ايتمش ؛ آمنه مدينه ايله مكه آراسنده بر كوى اولان ( آبوا ) يه دفن ايديلمشدى . پيغمبرك حساسيتى ، اونك صوك دم حياتنه قدر والده‌سنك مزارينى بر مطاف توقير اتخاذ ايتمه‌سى قدر هيچ بر شى ايضاح ايتمز . شبهه يوق كه ، اونك ، حياتنك ايلك دورنده دوچار اولديغى بو ضياع ، بالآخره اونده تظاهر ايدن ملول ومتفكر سجيه‌يى اوكا بخش ايتمشدر . عمرينك يدنجى سالنده ايكن حضرت محمد ، دوچار اولديغى ضياعك وخامتنى تقدير و اوكسوزلكنك كوكلنده توليد ايتديكى بيكسلكى حس ايديوردى . قرآن ، بو نقطه‌يى موضوع بحث ايديوركن حضرت محمدك نائل اولديغى الطاف الٓهيه وصيانت رحمانيه‌يى ياد ايدرك « جناب حق سنى اوكسوز بولوب ايوا ايتمه‌ديمى ؟ » دير .

---

۱] محمدك سوت والده‌سيله مدت اقامتى پك قيصه اولماسنه رغماً كنديسى سود آناسندن كورديكى شفقتى دائما منتله ياد ايده كلمشدر . حليمه ، حضرت محمدى خديجه ايله ازدواجندن صوكرا مكه‌ده زيارت ايتمشدى . او سنه چوق قورافلق اولمش ؛ حيوانلر أولمشدى . حضرت محمد خديجه‌يه سود ننه‌سندن بحث ايتمش ، و بالنتيجه بر تخت روانى طاشيمغه مقتدر بر دوه ايله قرق قويون ويريلمش ، حليمه ممنوناً عودت ايتمشدى . ديكر بر زيارتنده محمد عباسنى يايمش وحليمه‌يى اوتورتمشدى .

عمرینك دیكر بر دورنده حضرت محمد ، مدینه‌دن حدیبیه‌یه کیدییورکن آنه‌سنك قبرینی زیارت ایتمشدی. آمنه‌نك اوراده مدفون اولدیغنی بیلمه‌ین بعض اصحاب، پیغمبرك آجی آجی آغلادیغنی کورونجه کندیسنه نیچین آغلادیغنی صورولمش وشو جوابی آلمشلردی: «بوراسی عزیز والده‌مك قبریدر . حق تعالی بكا اونی زیارته رخصت ویرمشدر. جناب حقدن والده‌مه دعا ایچون اذن ایسته‌دم . قبول بویورمه‌دی . والده‌می خاطرلاینجه اونك عزیز ورقیق خاطره‌سی بنی مغلوب ایتدی‌ده آغلادم . »

والده‌سنك ارتحالی متعاقب چوجوغه باقمق وظیفه‌سی ، دورینك رئیسی اولان بویوك باباسی عبدالمطلبك عهدهٔ پدرانه‌سنه دوشدی . ایکی سنه صوکرا عبدالمطلبك ارتحالی اوزرینه مومی الیهك اوغلی وخلفی ( ابو طالب ) محمدك تربیه‌سنی درعهده ایتمش ، و کندی اولادلرینه کوستردیکی شفقت واعتنایی ، اوکاده هر صورتله کوسترمشدی . دها بوصیرالرده حضرت محمد، ذکی ومتحری برفکر صاحبی اولدیغنی کوسترمکه باشلادی . محمد ، انزوایه چکیله‌رك دوشونمه‌یی او قدر سه‌ویوردی که آرقاداشلری کندیسنی اویونه دعوت ایتدکلری زمان اونلره « انسان ، بیهوده اویونلره دالمقدن دها اصیل مقصدلر ایچون یارادیلمشدر .» دیوردی . اون اوچنجی یاشنه باصدیغی زمان حضرت محمد ، زنکین بر تاجر اولان عمجه‌سنك بر کروان ایله سوریه‌یه حرکتنك عرفه‌سنده کندیسنك ده برلکده کوتوروله‌سنی رجا ایتمش ، بو سیاحت اثناسنده کندیسنه اولدجه مهم بر اعتبار قازاندیران بر شکلده حرکت ایتمشدی. ایرتسی سنه حضرت محمد قابلیت عسکریه‌سنی اظهار ایتمشدر . عربلرك نظرنده تجارت ایله عسکرلك غیر قابل تألیف ایکی مسلك عداولونمقله برابر حضرت محمدك ایکی وادیده اظهار

لیاقت ایتمه‌سی الك ممتاز قبیله‌لر آراسنده بو ایکی صنفك متحداً ده‌کلسه‌ده بر یری آرەنجه تجلی ایده‌بیله‌جکی تلقیسنی وجوده کتیرمشدی. کنج محمدك سفرلرده فعلاً درعهده ایتدیکی وظائف، خطابت اقتداری و عسکری ذکا کبی ایکی یوکسك صفتی انکشاف ایتدیرمشدی. بو مزیتلرك کندیسنه تأمین ایتدیکی حرمت واعتماد؛ سوزلرینك و حرکتلرینك صمیمیتی، حیاتنك انتظامی ومحاکمه‌سنك اصابتی ایله قات قات یوکسلمشدی. حضرت محمدك یاشی ایلریله‌دکجه یوکسك اقتدارندن استفاده ایتمك ایسته‌ین دیکر تاجرلر، کندیسنی تجاری ایشلرده استخدامه رغبت کوستریورلردی.

حضرت محمد، عمجه‌سیله برلکده اجرا ایتدیکی سفرلرك برنده، سوریه چولنده بر مناستره مواصلت ایتدیکی زمان بو مؤسسه‌نك رئیسی، کوزلرینی کنج سیاحك یوزینه دیکدکدن صوکره ابو طالبی بر کناره چکه‌رك، « برادر زاده کزه زیاده‌سیله دقت ایدیکز. اونی موسویلرك خیانتندن قورویکز. چونکه محقق او، بویوك ایشلر ایچون یارادیلمشدر. » دیمشدی. بعض محررلره کوره بو کهانتکارانه اخطار، مستقبل پیغمبرك، بالآخره حضرت ابراهیمك احفادندن کوره‌جکی مشکلات ومخالفتلری افاده ایدیبوردی.

بو تجاری سیاحتلر اثناسنده حضرت محمد، عربستانك مختلف طرفلرنده قورولمقده اولان پنایرلری کورمشدی. بورالرده عربلرك مفاخر ملیه‌سنی ترنم ایدن شعرلر انشاد اولونور، عربلرك ادیان مختلفه‌سی ایضاح ایدیلیردی. پیغمبرك بوراده‌کی مشاهداتی بت پرستلکك و تردی آمیز خرافاتپرستلکك چیرکینلکنه و فنالغنه دائر پرورده ایتدیکی قناعتی بوس بوتون تقویه ایتمشدی.

بو صیرالرده کعبه یانغین نتیجه‌سنده خراب اولدیغندن تعمیر

ایدیلیوردی . تعمیراتی متعاقب « حجر اسود » یرینه قونولاجقدی . قبائللك یکدیکرینه قارشی اولان رقابتندن دولایی ظهور ایده‌جك منازعاتی برطرف ایتمك ایچون ، « حجر » ك یرینه قونولاجغی کونك صباحنده ایلك تصادف ایدیله‌جك انسانك بو مسئله‌یی حل ایتمه‌سی تقرر ایتمش ، تصادف اولونان ایلك ذات « محمد » اولدیغندن مشارالیه هرکسك غلغلهٔ شکرانی آراسنده ، مراسم معتاده ایله حجری یرینه یرلشدیرمشدر. بوصورتله حضرت محمد، رسالت مستقبله‌سنك، هدمنی استهداف ایتدیکی صنم آلود بر معبدی تقدیس ایتمش صایيلابیلیر . حال بوکه حقیقت حالده حضرت محمد ، حجر أسودی یرینه قویمقله بر طاش پارچاسنی یرلشدیرمش اولمایوردی . بالعکس محمد، مبشر و ناشری اولاجغی یکی دینك تملنی آتمشدی .

حضرت محمد ، عمجه‌سیله برلکده چالیشمقده دوام ایتمش، دیکر طرفدن زوجنك وفاتیله دول قالان ( خدیجه ) نك ایشلرینی‌ده تدویره باشلامشدی. حضرت خدیجه طرفندن درمیان اولونان شرائطك قبولی اوزرینه حضرت محمد اوچ سنه اونك نامنه شامه و سائر یرلره کیتمش ، عودت ایتدیکی زمان خدیجه‌یی زیارت ایدرك مساعئ تجار- یه‌سنك نتیجه‌سنی کندیسنه بیلدیرمك ایسته‌مشدی . خدیجه، نتیجه‌دن فوق العاده خوشنود اولمش ، بوندن باشقه ، قارشیسنده تسلیمیتکار بر أدا ایله اخذ موقع ایدن محمدك سیاه ومتفکر کوزلرنده‌کی فسون، سیماسنده‌کی نزاهت و اطوارنده‌کی نزاکت اونك نظر دقتنی جلب ایتمشدی . بو سه‌ویملی دول اوزمان قرقنده ایدی . ایکی دفعه أولنمش، ایکی ارکك و برقیز طوغورمشدی . فقط بو قادار مرد بر آدامك جاذبه‌سنه ، بوقدر حساس وحرارتلی بر فکرك نفوذینه مقاومت ایده‌مدیکندن ، چوق کچمه‌دن اوکا یدازدواجنی تکلیف ایتدی .

بوصيراده حضرت محمد، كنجلكنك الك حرارتلی دورينی ياشايوردی. سيماسی حاكمدی، اداسی شاهانه ايدی. خطوط وجهيه‌سی منتظم و معنيدار ايدی. كوزلری قاراو نافذدی. بورنی خفيفجه تومسكلی، آغزی بيچيملی وانجی ديشلرله مرصعدی. ياناقلری صاغلام بر صحتله قيزارمشدی. فطرةً سياه ودوز صاچلری خفيف كستانه رنكنی آليوردی. سحر آميز تبسمی، كوزه‌ل وبلند سه‌سی، اوضاع وحركاتنك محتشم ظرافتی، اطوارينك ساده‌لكی وصميميتی، كنديسنی طانيانلرك كافه‌سی طرفندن الك لهدار دقتله قارشيلانيوردی. حضرت محمد، يوكسك مواهبی حائزدی. ادراكی سريع وچالاكدی. حافظه‌سی احاطه‌لی و قوتلی ايدی. مخيله‌سی جانلی ونافذدی. محاكمه‌سی براقدی. جسارتی فوق‌العاده ايدی. قناعتنك صميميتنه دائر بعضيلرينك پرورده ايتدكلری فكرلر نه‌ماهيتده اولورسه اولسون، محمدك معظم هدفنی تعقيب خصوصنده كوستردیكی ثبات و جسورانه تحمل، آنجق حيرتله قارشيلانابيلير. محمد، عربستانك الك تميز لهجه‌سنی قوللانمقله تمايزايدن وحسن ايرادی ايله قات قات كوزه‌للشه‌ن طبيعی بر بلاغتی حائزدی.

حضرت محمدی اواخر حياتنده تصويرايده‌ن شو سطرلر، دها آز لهدار دكلدر: «محمد، سيماسنك كوزه‌للكيله ممتازدی. بو ظاهری احسان، آنجق اوندن محروم اولانلر طرفندن استحقار اولونابيلير.

بو مزيت، اونك سوز سويله‌مه‌دن اول، كرك عمومی، كرك خصوصی سامعلرينك حسياتنی لهنه جلب ايدردی. سامعلری اونك شخصيت حاكمانه‌سنی، اونك شاهانه اداسنی، نافذ نظرلرينی، ظريف تبسملرينی، روحنك هر حسنی تجلی ايتديره‌ن خطوط وجهيه‌سنی، هر افاده‌سنی تقويه ايدن اوضاعنی آلقيشلارلردی. حضرت محمد، حياتك وظائف معتاده‌سنده، مملكتنك وقور و مراسم آلود آدابنه رعايت

ایدردی. اغنیاواقویایه قارشی کوستردیکی حرمتکارانه نزاکت، (مکه) نك الك فقیر آداملرینه قارشی کوستردیکی تواضع ومحبت درجه‌سنده ایدی. کرك شخصی دوستلق، کرك عمومی خیر خواهلقده تربیه و نزاهتدن آیریلمازدی. حافظه‌سی کنیش و قوتلی ایدی. مخیله‌سی علوی، محاکمه‌سی صریح، سریع وقطعی ایدی. کرك فکرده، کرك عملده، جسوردی. ۱ ] دوشونجه‌لری موفقیت احراز ایتدکجه کنیشله‌دیکی حالده، رسالت الٓهیه‌سنه دائر پرورده ایتدیکی ایلك فکر، اصلی وعلوی بر دها دامغاسنی طاشیمقده‌در. الحاصل، عبداللهك اوغلی، الك اصیل عرقلك قوینده یتیشمشدر. »

کلمه‌نك عموم طرفندن قبول اولونان معناسیله، حضرت محمدك تحصیلی یوقدی. بوقبیله‌لر، بزم ادبیات دیدیکمز شیئی، اهمال ویاخود استحقار ایدرلر. عربلر، کتابله ده‌کل، قوللاناقوللانا یوموشاتدقلری ویوکسلتدکلری لسانلری درجه‌سنده باشقه بر لسانه حرمت ایتمزلر. بوندن باشقه حیات عملیه‌ده ایشلرینه یارایه‌جق شعرلری حافظه‌لرینه نقش ایتمکله، شخصی تجربه‌لرینی اصلاح ایتمکله اکتفا ایدرلردی. بناءً علیه، هیچ برزمان معلمی بولونمایان عرب، هرشیئه رغماً، یوکسلك برانساندی. چونکه چادیر، دائما آچیق اولان بر مکتب کبی‌در. اوراده تجربه‌واقتدارصاحبی آداملرله تماس ایله بویوك برحرکت فکریه، حتی بویوك بر حرکت ادبیه تولد ایدر. بزم، تعلیم وتربیه تسمیه ایتدیکمزشی، شرقلیلرك تربیه‌یی یوکسلتمکه وذکایی اینجه‌لتمکه معطوف حرکتلریله هیچ بر مشترك زمینی حائز ده‌کلدر.

حضرت محمدك حضرت خدیجه ایله ازدواجی، عرب محررلرك

۱ ] موسی و محمد، فکر آداملری اولمقدن زیاده حرکت و فعالیت آداملری ایدیلر. آرقداشلرینه ومعاصرلرینه حرکت وفعالیت تلقین ایتمکله‌درکه بونلر انسانیته حاکم اولمشلردر. روونان

بيانه نظراً ، اك مكمل واك مراقلی صورتده جريان ايتمشدر. ازدواج فوق العاده بر دبدبه ايله تسعيد اولونمش ، وليمه ايچون ايكی دوه كسيلمش ، مسافرلر صوك درجه اعزام و اكرام كورمشلردی .

حضرت محمد خديجه ايله ازدواجی زماننده يكرمی بش ياشنده ايدی. خديجه كوزه للكنی محافظه ايتمكله برابر قرقنده ايدی. آراده كی فرقه رغماً حضرت محمد ، خير خواه زوجه سنه قارشی اك حرارتلی محبتله متحسس اولمش ، مملكتك تعدد زوجاتی تجويز ايدن عرف و عادتندن استفاده يی دوشونمه مشدی .

پيغمبرك ازدواجی متعاقب كچن اون بش سنه لك مدت ، غير قابل نفوذدر . عيسانك ، ( يوسف نجار ) دكاننده كچيرديكی فاصله ده بو قادار دوام ايتمشدی . بو او قدسی فاصله در كه اونك اثناسنده انسان كندی دهاسنك تولدينه ياردیم ايدر ؛ ذات كبريانك ، كنديسنه توديع ايتديكی رسالت ايچون حضور ايچنده حاضرلانير و تفكر ايله كسب كمال ايلر . آرتق محمدك دائمی وانديشه لی انزوا و مشغوليتنك هدفی ، حياتی تطهير ايتمك ، اونی هرهانكی بر شائبه ايله غير قابل تلوث بر حاله كتيرمكدی .

حضرت محمدك ، سنه نك بر آينی مكه نك غربندن برفرسخ مسافه ده اولان جبل حرانك بر مغاره سنده كچيرديكی سويله نيور . مستقبل پيغمبر بوراده تفكراته داليور وذوق استغراقی دويويوردی . روحك حمالی هيجانيله ، فكرك بر موضوع ايله بو قادار حرارتله اشتغالی ، شبهه سز بدن اوزرنده قوتلی بر تأثير اجرا ايدر . بناءً عليه حضرت محمد ، رؤيالر كورويور ، استغراقلره ، وجدلره دوچار اولويوردی . سيرت محمديه يی يازان محررلردن برينك بيانه نظراً رسول اسلاميكد- يكرينی تعقيب ايدن آلتی آی حرفی حرفنه تحقق ايدن رؤيالر كورمشدر.

عجبا بو دور استغراقك حقیقی ماهیتی نه‌در ؟ عجبا بونلر درین تفکرك اثری اولان دالغینلقلرمی ؟ یوقسه تشکل فکری ویا بدنینك تهیجاتیله علاقه‌دار بایغینلقلرمی ؟ بونی تعیین ایتمك مشکلدر . شو محقق که الهام دقیقه‌لرنده محمدی اندیشه‌لر تضییق ایدر ویوزنده اضطرابلر نمایان اولوردی . بو دقیقه‌لرده حضرت محمد بیهوش کبی ، یاخود اویقویه مغلوب اولمش کبی یره دوشر واك صوغوق کونلرده آلنندن بویوك داملالر آقاردی . حتی روایت اولوندیغنه کوره حضرت محمد بو حاله دوچار اولدیغی زمان دوه‌سنك اوزرنده بولونسه ، حیوان شدید بر اضطرابه دوچار اولور ، یره چوکر ، تکرار قالقار ، اونی آرقاسندن ایندیرمك ایسته‌یورمش کبی آیاقلرینی اوزاتیر ، یاخود باجاقلرینی صاللاردی .

حضرت محمدك صرعه نوبتلرینه دوچار اولدیغنه دائر اکثریا تکرار اولونان روایتلر ، یونانلیلرك سفیل بر اویدورمه‌سیدر . بونلرك مقصدلری ، یکی دینك ناشرینه بویله بر مرضی اسناد ایتمکله اونك سجیهٔ اخلاقیه‌سنی لکه‌له‌مك وخریستیانلق عالمنك حسیات نفرت وتقبیحنی تحریك ایتمکدر . بو شریر متعصبلر دوشونه‌میدورلرکه شاید محمد بو قورقونج خسته‌لغه دوچار ایسه خریستیانلق شفقتی اوکا بدبختلغندن دولایی آجیمغه سائق اولمالی ، سه‌ویمکه یاخود غضب الهینك بر علامتی اولارق تلقی ایدیلمکه سائق اولمامیلیدی .

حضرت محمد ، عمرینك قرقنجی سنه‌سنده یوقاریده سویله‌دیکمز وجهله رمضان آیی حراده کچیرییورکن مراقبهٔ لیلیه اثناسنده ، عباسنه بورونمش اوتوردیغی حالده ، کندیسنی آدیله چاغیران بر سس دویمشدی . محمد باشنی قالدیرنجه اوزرینه اویله بر طوفان نور یاغمشدی که اوده تحملسوز شعشعه وشدتنه مقاومت ایده‌مدیکندن کندندن کچمشدی . حضرت

محمد ، تكرار كنديسنه كلديكی زمان انسان شكلنده بر ملكك كنديسنه ياقلاشديغنی كوردی . و « اوقو » ديديكنی طويدی. محمد « اوقومق بيلمم » ديدی . ملك « اللهكك نامنه ، هر شيئی ياراداں ، انسانی اويوشمش قان پيختيسندن ياراداں اللهكك نامنه اوقو ! رب اكرملك قلمله اوكرەتدی . انسانه بيلمەديكنی اوكرەتدی . » ديدی .

محمدك فكری درحال آيدينلاندی و سهولتله اوقومغه باشلادی . دها صوكرا مقاومتسوز بر هيجانك تأثيری آلتنده قالقدی ، چولك اورتاسنه آتيلدی . هرطرفدن شوسسی دويويوردی: « يا محمد ! سن اللهك پيغمبريسك . بن‌ده جبريل امينم . »

رمضان آينك دردنجی صباحی محمد، فكراً پك مضطرب اولديغی حالده زوجەسنه عودت ايتدی . روحنك پك صيقينتيلی اولماسنه مبنی زوجەسندن كنديسنی صارماسنی و صووق صو ايله اوغماسنی طلب ايلدی. حضرت محمد افاقت‌ايتديكی زمان زوجەسنه رسالت‌الٓهيەسنك سرينی افشا ايتدی . خديجه ، حضرت محمدك دوغرولغنه ايمان خصوصنده بر لحظه تردد ايتمەدی . بونده شايان حيرت هيچ بر شی يوقدر. چونكه حضرت‌محمدك حسابنه شونی قيد ايتمەلی‌يز كه كنديسی احتياج تضييقنك فوقنه چيقاران زوجەسنه پك شفيق و پك اهتمامكار برزوج اولديغنی اثبات ايتمش، تعدد زوجات حقندن استفادەايتمەمش، خديجەنك ارتحالنه قدر بوندن استفادەيی دوشونمەمشدر او حالده خديجەنك اونك سوزينه اعتماد ايتمەمسنه امكان وارميدر ؟ بالعكس خديجه ، حضرت محمد طرفندن كورولن تجلياتی ، ارادۀ الٓهيەنك حقيقی بر تظاهری اولارق تلقی ايتمشدی . خديجەدن صوكره نبوت محمديەيه ايمان ايدنلر، اونك آزادليسی زيد، عمجه زادەسی علی‌ايدی. دها صوكره حضرت محمد ، زنكين و نافذالكلم بر ذات اولان ابو

بکره خطاب ايدرك موفقيت تامه احراز ايله‌مشدى . ابوبكره اقتداءً واونك نصايحنه تبعاً ( مكه ) نك ديكر برچوق رجال مهمه‌سى‌ده يكى دينى قبول ايتمشلردى .

حضرت محمدك صميميتنى قوتله تأييدايدن دلائلدن برى كنديسنه ايلك ايمان ايدنلرك ، حيات خصوصيه‌سنه پك ياقيندن واقف اولان اك عزيز آرقاداشلريله اركان عائله‌سى اولمالريدر. يوقسه بونلر، رياكار آلداتيجيلرك دعواريله أولرنده‌كى حركات آراسنده‌كى تضادى كشف ايتمكدن عاجز قالمازلردى .

فقط ايلك موفقيتى بر توقف تعقيب ايتدى . حضرت محمد ، قبيله‌سنك رؤساسنى بر اجتماعه دعوت ايده‌رك رسالتنى تبليغ ايدنجه برودت و عدم اعتماد ايله قارشيلانمشدى . حضرت محمد ، اللهك برلكنى و كندى رسالتنك حق اولديغنى تبليغ ايله اكتفا ايتميه‌رك بت پرستلكى امحا ايده‌جكنى ، وطنداشلريى دين ابراهيمه اعاده ايليه‌جكنى سويله‌ينجه هرطرف حدتدن كوپورمش، كنديسنى صوصديرمق ايچون هرطرفدن تكليفلر درميان اولونمش ، هركسدن فضله كندى اوزقبيله‌سنك اركانى اك تجاوزكار مخالفته بولونمشلردى. مع مافيه ابوطالب، برادرزاده‌سنك دينى قبول ايتمه‌مكله برابر، اونى حمايه‌ده دوام ايتمشدى .

حضرت محمدك حياتى برقاچ سنه ، اعتسافلر واشكنجه‌لر ايچنده كچمش و بو اعتسافك عددى محدود اولان آرقاداشلرينه‌ده شامل اولمشدى . مخاصملرى بر دفعه كنديسنه ، دعواسندن فراغت شرطيله ، رياست وثروت وعد ايتمشلر ، فقط ، حضرت محمد بونلره قرآنك قرق برنجى سوره‌سنى تلاوتله جواب ويرمشدى. او سوره‌دن شو آياتى اقتباس ايديورز :

« بو قرآن رحمان ورحيم اولان الله طرفندن كوندرلمشدر . بن

آنجق سزك كبی بر آدامم. بكا وحی اولونیور كه الاهكز بر الاهدر. اویله ایسه اوكا دوغرو كیدیكز ، استغفار ایدیكز . ویل اونلره كه اللهه شریك قوشارلر ، زكات ویرمزلر و آخرته اینانمازلر . فقط اونلر كه ایمان ایدرلر وایی ایشلر یاپارلر ، محقق كه اكسیلمز مكافاته نائل اولورلر . سز حقیقةً ایكی كونده یری یارادن اللهه ایمان ایتمه‌یور واوكا شریكمی قوشیورسكز؟.. عالملرك خالقی آنجق اودر. یریوزینك اوزرنده یوكسلن داغلری دیكن اودر . فیض وبركت احسان ایدن اودر. ارزاق واقواتی درت كونده خلق وتنظیم ایدن واونلری محتاج اولانلره سیاناً بخش ایلیه‌ن اودر . جناب حق دوماندن عبارت اولان سماواتی یارادارق اونلره ویره‌دیدی كه : ایسته‌یرك ویا ایسته‌میه‌رك كلیكز . ایكیسی‌ده : اختیارمزله سكا اطاعت ایدیورز ، دیدیلر . »

بوكا قارشی محمدك دشمنلری كندیسندن رسالت الهیه‌سنی معجزه ایله اثبات ایتمه‌سنی طلب ایتدیلر . حضرت محمد رد ایتدی . اونك معجزه‌سی قرآندر. اونك وظیفه‌سی ، حقیقتی تلقین ایدی . اونك ایچین قرآنه مراجعت ایدرك مخاصملرینك كوزه‌للك وعلویت اعتباریله اوكا ویا بر پارچه‌سنه برنظیره وجوده كتیرمه‌لرینی سویله‌دی . ١]

حضرت محمد ، دور رسالتنك هرهانكی بر هنكامنده تبلیغ ایتدیكی عقائدی قبول ایتدیرمك ، یاخود دعوای رسالتنی تأییدایتمك ایچون هرهانكی بر حیله‌یه ، یاخود معجزه نامی ویریله‌جك بر شیئه مراجعت ایتمه‌مشدر . بالعكس حضرت محمد محضا عقل و منطقه

---

١] پیغمبریمزك معجزه‌لری مسئله‌سی حقنده همان هیچ برمستقل اثر یازیلمامش، بومسئله درین برتدقیق وتحقیق اثر اولارق اورتایه آتیلمامشدر . « اسلام تاریخی - عصرسعادت » عنوانلی اثریمزك اوچنجی ودردنجی جلدلری منحصراً بومسئله‌یی موضوع بحث ایدر . قارئلریمز بومسئله‌یی دریندن درینه تحقیق ایچین اورایه مراجعت ایتمه‌لیدرلر .

کوه‌نمش ، رسالتنك ایلك دورنده آنجق شوق و هیجان دینی ایله تأیید اولونمشدر . فی‌الحقیقه بودینی شوق وذوق حضرت محمدك الك قوتلی حسی ایدی . بو حس هر حرکتده منجلیدی ، حیاتنك هر مرحله‌سنده آشکاردی .

شایان دقتدرکه حضرت محمد ، معجزه یاپمایی بوقدر صریح بر صورتده رد ایتدیکی حالده کندیسنه هر معجزه اسناد اولونمش ، اونك تاریخ حقیقیسی ، تعالیم اصلیه‌سی ، خرستیان عزیزلرینك تاریخی وتعالیمی کبی مشوش بر حاله صوقولمق ایسته‌نیلمشدر .

حضرت محمدنامه یازیلان بعض سیرتلر آیات قرآنیه‌نك مدلولندن بام باشقه‌در. ناصیل که أناجیل ، قاتولیك ( بوناوه‌نورا )نك مخیلاتندن او درجه اوزاقدر .

( کیبون ) بزه متعصب خریستیانلرك بری طرفندن حضرت محمده عطف اولونان بومعجزه‌لردن برینی شویله‌جه ایضاح ایدییور :

« خریستیانلر ، اهلی بر کووه‌جینك سمادن اینوب حضرت محمدك قولاغنه بر شیلر فیصیلدادیغنی سویله‌مکده‌درلر . بو معجزه‌یی اویدوران ( غروپیوس ) ك عربجه مترجمی مومی‌الیه مأخذلرینی صورمش ، اوده بو حکایه‌نك مسلمانلرجه غیر معروف و کندی اثر اختراعی اولدیغنی اقرار ایله‌مشدر. مع‌مافیه اثری عربجه‌یه ترجمه ایدن ذات ، مسلمانلرك نظرنده کولونج بر موقعه دوشمه‌مك ایچون اونی طی ایتمش ایسه‌ده بو حکایه اثرك لاتینجه اصلنده موجوددر . »

حضرت محمدك عمجه‌سی ابو طالب ، دشمنلرك برادر زاده‌سنه قارشی چوق کیندارانه حرکت ایتدکلرینی کوروبجه اونی مقصدینی تعقیبدن واز کچیرمکه چالیشمش ، فقط حضرت محمد اوکا « قریشیلر بکا قارشی کونشله ، قمرله کلسه‌لر ( کونشله قمر قریشیلرك معبود-

لرندندى « برينى صاغ أله ، برينى صول أله ويرسه‌لر ، ينه يولمدن دونمم » جوابنى ويرمشدى .

كورديكى مخالفتدن ذره قادار انديشه ايتمه‌ين حضرت محمد ، ينه كندى قبيله‌سنه منسوب بعض ذواتى طوپلامغه و ارشاداتده بولونمغه دوام ايتمش ، حق دعوتى قبول ايدنلرك ازلى ، ابدى مكافاتلره نائل اولاجقلرينى سويله‌مش ، نهايت « ايچكزده هانكيكز بكا بويوكى طاشيمقده يار اولاجق ، هانكيكز هارونك موسايه ياپديغى كبى معاون و وزيرم اولاجق ؟ » ديمشدى . جماعت ، هيچ بر سوز سويله‌مه‌مش ، هيچ بر كيمسه بو تهلكه‌لى وظيفه‌يى درعهده ايتمك ايسته‌مه‌مش ، آنجق حضرت محمدك عمجه زاده‌سى كنج و آتشين ( على ) سوزه باشلايارق :

« يارسول الله ، حاضرونك اك كنجى اولمقله برابر سنك وزيرك بن اولاجغم » مقابله‌سنده بولونمش . پيغمبرده عاليجناب كنجى قوجاقلامش ، باغرينه باصمش و « قرده‌شم و وزيرمسك ! » ديمشدى .

بويله‌جه باشلادقدن صوكره حضرت محمد ( مكه ) ده هر كون آرقداشلرينك عددينى تزييدايدن عالى ارشاداتنه دوام ايتدى . ( مكه ) نك جوارنده اولان ( صفا ) و ( قبيس ) داغلرى اونك موعظه‌لرينى ايراد ايچون انتخاب ايتديكى يرلردى . بوندن باشقه پيغمبر ينه ( حرا ) داغنى زيارت ايدرك قرآنى تشكيل ايدنيكى سوره‌لرله عودت ايدردى .

بو صيرالرده اسلام كتيبه‌سى ، حضرت عمرك اهتداسيله ، دشمنلرينك اك شدتليلرندن ، فقط عينى زمانده اك عاليجنابلرندن برينى قازانمشدى . عمر ، همشيره‌سنك اهتداسندن فوق العاده مغبر اولمشدى . بر كونى اونى قرآنى ترتيل ايدييور كن ياقه‌لامش ، اوكا زياده‌سيله حقارت ايتمش ، دوكمش ، يره دوشورمش ، كتاب الله‌ده يره دوشمش ،

فقط اعتدالنی بوزمایان قادین ، کتابی قالدیرمش ، اونی برادرینه ویرمه‌مکده اصرار ایتمش ، عمرك جدتی بوس‌بوتون آرته‌رق قرآنك صحیفه‌لرینی چکمش ، فقط کوزلری ، بی‌اختیار ، صحیفه‌نك سطرلرینه ملاقی اولدیغی زمان «عمر» مغلوب اولمش ، حدتی حیرانلغه منقلب اولمش ، اوراجقده مسلمانلغی قبول ایتمشدی . عمر قیلجی النده اولدیغی حالده همان قوشدی ، محمدك التجا کاهی اولان صفا داغنه دوغرو یوزودی. حضرت رسول ، اونی کوردیکی زمان: «عمر!» دیدی ، «نره‌دن کلیورسك؟ سنی خردوخاش ایده‌جك کمرلی طاوان باشنه‌دوشونجه‌یه‌قدر بکله‌یه‌جکمیسك؟.» عمر : « حقه و سنك رسالتکه ایمان ایتمش اولارق کلیورم.» دیدی .

قریش حضرت محمدك کمال شوق و جسارتله عقائدینی نشره دوام ایتدیکنی کوره‌رك تجاوزه باشلامشدی. پیغمبرك آرقداشلرینه ، اوقدر اعتسافکارانه معامله‌لرده بولونمشلردی که بونلرك مکه‌ده یاشاملرینه امکان قالمامشدی. بناء علیه پیغمبر بونلره هجرت ایچون مساعده ویرمش ، اونلرده حبشستانه التجا ایتمشلردی . بوایلك هجرت رسالت محمدیه‌نك بشنجی سنه‌سنده وقوع بولدی . مهاجرلر بر قاچ ارکك و قادینله بر قاچ چوجوقدن متشکلدیلر. هپسنك عددی سکسانی متجاوزده کلدی. مهاجرلر ، حبش نجاشیسی طرفندن حسن قبول کورمشلر ، مهاجرلرك تسلیمنی طلب ایدن قریشیلرك طلبی رد اولونمش ، عرب محررلرك بیانه نظراً بالذات نجاشی‌ده مسلمان اولمشدی .

# ایکنجی فصل

ابو طالبك وفاتی ـ حضرت محمدك تهلكه لی وضعیتی ـ حضرت خدیجه‌نك ارتحالی ـ خدیجه‌نك قبری ( نوط ) ـ حضرت محمدك خدیجه‌یی یاد شكر انكذاری ـ حضرت عایشه‌نك ذهابنی تصحیح ایتمه‌سی ـ محمدك زوجه‌لری ـ شهر حرام أثناسنده پیغمبرك تلقیناتی ـ معراج ـ قریشك پیغمبره سوءقصدی ـ مدینه‌یه هجرت ـ (علی)نك صداقتی ـ پیغمبرك اللهه توكلی ـ پیغمبرك اعجاز كار حركتی ـ یثربه موصلتی ـ یثربك تبدیل نامی ـ فریضهٔ صلات ـ حضرت محمدك ایفا ایتدیكی وظائف ـ حیاتنك ساده‌لكی ـ بدر ظفری ـ مسلمانلرك مغلوبیتی ـ ( علی )نك جسارتی واحراز ایتدیكی مكافات ـ درت مبارك قادین ـ پیغمبری اولدیرمك ایچون ترتیب اولونان سوء قصدلر ـ مدینه‌نك قریشی و یهودیلر طرفندن محاصره‌سی ـ دشمنلرك هزیمتی ـ حضرت عایشه‌یه بهتان ـ موته محاربه‌سی ـ پیغمبرك تسممدن قورتولوشی ـ یهودی شهرلرینك تسلیمیتی ـ حضرت محمدك (مكه)یه حركتی ـ قریش طرفندن تكلیف اولونان شرطلر ـ معاهده.

---

حضرت محمدك اتباعی ، نبوتنك ایكنجی ییلنده ، (مكه)ده قوتلی و تهدیدكار برشكلده چوغالمش اولدقلرندن (مكه)لیلر بعدما بركیمسه‌نك محمده التحاق ایتمه‌مسی ایچون اخطاراتده بولوندیلر . حضرت محمدك عمجه‌سی و حامیسی اولان ابو طالبك حیاتنده بو حركت محمدك اوزرنده اجرای تأثیر ایتمه‌مش ، آنجق ایكی سنه صوكره ابو طالبك وفاتی اوزرینه احوال بحران آمیز بر ماهیت آلمشدی . ابو طالبك املا كیله نقدی متروكاتی دشمنلره كچمش ، بوصورتله هر زمان فضله كسب قوت ایدن دشمنلر ، تحملسوز بر وضعیت آلارق حضرت محمد نماز قیلیوركن بیله حقارت ایتمكه ، اوزرینه مردار شیلر آتمغه ، هر واسطه ایله اونی تهزیله واستحقاره باشلامشلردی . بو فلاكتلر

یتیشمه‌یورمش کبی، ابو طالبك وفاتندن بر قاچ کون صوکره پیغمبرك صادق و وفاکار زوجه‌سی خدیجه‌ده اونك قوللری آراسـنده صوك نفسـنی ویردی . بو عزیز شریکهٔ حیاتك ارتحالی ، حضرت محمد ایچون ، حقیقةً یوره‌کلر آجیسی بر مصیبتدی . حضرت خدیجه ، یکرمی سنه‌در، اونك مشاور ومظاهری ایدی. خدیجه‌نك ارتحالیله اونك قلب و روحی کبی دار و دیاری‌ده هجران قاپلامشدی . خدیجه‌نك سن و سالی خیلی ایلریله‌دیکی زمان ، شبهه‌سز کنجلکنك بوتون فسونتی ضایع ایتمشدی . فقط محمد، اوکا صوکنه قادار صادق‌قالمش، بوقاریده سویله‌دیکمز کبی ، باشقه برزوجه آلمقدن استنکاف ایتمشدی.

خدیجه، مکه‌نك شمال غربیسنده واقع قبرستانه دفن اولونمشدی . مشهور سیاح ( بورقهارت )دن، قبرینك بو کونه قدرپایدار اولدیغی ، زائرلر وحاجیلر طرفندن جمعه کونلری زیارت اولوندیغی خبرآلیورز. بو قبرك الك شایان دقت حالی، طاشنك اوزرنده کوزه‌ل برخط کوفی ایله ( آیة‌الکرسی ) نك محکوك بولونماسیدر .

حضرت محمد خدیجه‌یه قارشی بسله‌دیکی حسیات شکران ، صوك دقیقه‌سنه قدر دوام ایتمشدر . بو حسیاتك رقتی وبوخاطره‌نك دواملی حرارتی ، پیغمبرك زوجه‌لری ایچنده الك کنجی والك کوزه‌لی اولان حضرت عائشه‌نك سـتمکار بعض ملاحظات درمیان ایتمه‌سـنه بادی اولمشدی : « حضرت خدیجه اختیار دکلیدی ؟ الله سکا دها کوزه‌ل ودها ایی بر زوجه احسـان ایتمه‌دیمی ؟ » حضرت محمد عالیجنابانه بر هیجان ایله جواب ویردی : « خایر ، دیدی ، اوندن دها نازك ودها اصیل بر زوجه یوقدی. حقارت واستهزا ایله قارشیلاندیغم زمان بکا ایناندی ، فقر و ضرورت ایچنده یوزه‌رك بر جهان خصـومت و اعتسـاف ایله مجادله ایدیورکن بکا تسـلی ویردی ، بکا یاردیم

ایدن ، او ایدی ! »

حضرت محمد ، هر حمایه‌دن محروم قالارق ، الك یاقین اقرباسی اولان قریشدن ، یاخود بر زمانلر آرقاداشی اولان انسانلردن ظلم واعتسافه معروض قالینجه بر التجاگاه آرامغه مجبور اولمشدی . بناءً علیه صادق کوله‌سی ( زید ) ایله ( مکه ) نك شرقنده آلتمش میل مسافه‌ده کوچوك بر شهر اولان، طائفه التجا ایتدی. بوراده حضرت محمدك دیکر بر عمجه‌سی اولان ( عباس ) اقامت ایدیپوردی. حضرت محمد ، طائفه مواصلتنی متعاقب اورانك باشلیجه اکابرندن برقاچ ذات ایله کوروشه‌رك رسالتنی ایضاح ایتمش، اونلری کندیسنه یاردیم ایتمکله یکی دینه مظاهرت شرفنی احرازه دعوت ایتمش ایسه‌ده اونلری اقناعه موفق اولامامش ، کندی قبیله‌سی طرفندن درمیان اولونان عمومی اعتراضات ایله قارشیلاندقدن باشقه بر التجاگاه آرامق اخطارینه معروض قالمشدی . مع‌مافیه حضرت محمد طائفه‌ده بر آی قدر قالمش ، خلقك دها معتبر و دها خیرخواه افرادی طرفندن اولدقجه حرمت کورمشدی . نهایت کوله‌لرله آیاق طاقمی محمدك علیهنه قیام ایدرك اوزرینه طاشلر یاغدیره‌رق شهری صاران داغك اتکنه قدر امتداد ایدن اوچ میللك مسافه بوینجه اونی قووالامشلردی . بو اشکنجه‌لی تعقیبدن یورولان، بیتاب قالان محمد، بر باغچه‌یه التجا ایده‌رك بر اوزوم آصمه‌سنك کولکه‌سنه صیغینمش ، بر آز دینکله‌ندکدن صوکره (مکه) یولنی طوتارق بلدهٔ حرامك جوارینه مواصلت ایتدیکی زمان، چوق نفوذلی و کندیسنه قارشی خیرخواه بر ذات اولان (مصعب بن‌عدی) ه شهره سالماً کیرمه‌سنی تأمین ایچون خبر کوندرمشدی . مصعب ، رسولك رجاسنی اسعاف ایتمش، اوغللرینی وطرفدارلرینی طوپلایه‌رق سلاحلرینی طاقدقدن صوکره اونلرك کعبه‌یه یاقین یرلرده اخذ موقع

ایتمه‌لرینی امر ایله‌مشدی . بونك اوزرینه محمد ایله زید ، ( مکه ) یه کیرمشلر ، مصعب ایله آدملری رسول اکرمه هرهانکی اذا وضررك اصابتنه مانع اولدقلرندن پیغمبر حجراسودی اوپدکدن صوکرا (مصعب)ك محافظه‌سی آلتنده أوینه عودت ایتمشدی .

خدیجه‌نك ارتحالندن ایکی آی صوکرا حضرت محمد دول برقادین اولان ( سوده ) ایله ازدواج ایتدی . همان عینی زمانده یار غاری اولان ابوبکرك کنج و کوزه‌ل کریمه‌سیله أولنه‌رك آرالرنده‌کی متقابل دوستلغی قات قات تقویه ایتدی .

خدیجه‌نك ارتحالنی متعاقب ، حضرت محمدك مختلف زمانلرده متعدد قادینلرله ئه‌ولندیکی سویله‌نلمکده وبو یوزدن مخالف محررلر محمده تجاوز ایتمکده‌درلر . بو محررلر ، محمدك بو طرز حرکتنی شهوتپرستلکك بر تظاهری عد ایدییورلر . بوکون اوروپا قانونلرینك تعدد زوجاتی منع ایتمکده اولدیغی ، حال بوکه محمدك زماننده بو عادتك بوتون عربستانده وشرقك سائر مملکتلرنده شایع بولوندیغی و هیچ بر وجهله منافیٔ اخلاق تلقی ایدیلمه‌دیکی بر طرف ، حضرت محمدك یکرمی بشنجی سال حیاتندن اللنجی یاشنه قدر بر زوجه ایله یاشادیغی ، خدیجه‌نك آلتمش بش یاشنده ارتحالنه قدر حضرت محمدك باشقه برزوجه ایله أولنمه‌دیکنی ، خدیجه‌نك کندیسنه ارکك ذریت بیراقمادیغی کورورسه‌ك شوسؤاللری ایراد ایتمك حقنی احراز ایدرز : شهوتپرست اولان بر آدام تعدد زوجاتك شایع اولدیغی بر محیطده ، کندیسندن اون بش یاش بویوك اولان بر قادینله اکتفا ایدرمی ؟ حیاتنك صوك اون اوچ سنه‌سنده محمدك أوله‌نمکدن مقصدینك ارکك بر ذریت صاحبی اولمادیغی کیم سویلیه‌بیلیر ؟.

حجاجك ( مكه ) یه آقین آقین كلدكلری حرام آیی، عمومی بر صلح ومسالمت آییدر. بومدت ظرفنده الك وحشی عداوتلر اوبوتولور، هركس بربرندن ذره قدر اندیشه ایتمه یرك ملی معبدده سنوی وظائف دینیه یی ایفا ایلر. حضرت محمد، بو مساعد فرصتدن استفاده ایتمك ایسته یه رك طوپلانان خلقه ایراد مواعظ ایتدی ویثرب اهالیسندن بر قاچنی قازاندی.

بونلر، یثربه عودت ایتدكلری زمان یكی دین حقنده غایت ستایشكارانه بیاناتده بولونمشلر، آرقاداشلرینی وهمشهریلرینی حرارتلی براشتیاق ایله یكی دینه دعوت ایله مشلردر. یكی دینك ( مكه ) ده احراز رغبت ایتمه مسی؛ ( مدینه ) ایله ( مكه ) آراسنده تجاری رقابت ومحاسده لر بولوندیغی ایچون بوذواتك موفقیتنی تأمین ایتمشدی.

نبوت محمدیه نك اون ایكنجی سنه سنده معراج حادثه سی وقوع بولمشدر. معراج، عنعناتك استغراق ایله یاد ایتدیكی بر حادثۀ لیلیه در. متقیلرك مخیله سی طیران ایدرك بو حادثه یی الك زنكین شعرلرله و خیالك الك محتشم مولوداتیله تزیین ایتمشدر. بو حادثه اهل اسلام آراسنده مناقشاته سبب اولمش، بعض مسلمانلر بونك بر رؤیادن عبارت اولدیغنی سویله دكلری حالده، دیكرلری، رسولك جسماً قدسه قدر ایصال ایدیلدیكی حالده اورادن، آنجق روحنك ملأ اعلایه طیران ایلدیكنی بیان ایتمكده در. الك چوق رواج بولان فكر، صو كنجیدر. حضرت محمدكده بونی محتاج تصحیح كورمه دیكی آكلاشیلیور.

---

معراجك وقوع بولدیغی سنه ده ( یثرب ) دن ( مكه ) یه كلن اون ایكی كیشی عقبه ده پیغمبره بیعت ایتمشلردر. بوكا ( بیعةالنساء ) نامی ویریلمكده در. بو بیعت اثناسنده بر قادین بولونمادیغی حالده اوكا بو نامك ویریلمه سی، بالآخره قادینلردن ده عینی بیعتك آلینماسندندر.

قادینلرده ارککلر کی خیرسزلق ایتمیه‌جکلرینی ، زنا ارتکاب ایلمیه‌جکلرینی ، چوجوقلرینی اولدیرمیه‌جکلرینی ، افترا و بهتانده بولونمایاجقلرینی ، معقول اولان هر ایشده پیغمبره اطاعت ایده‌جکلرینی تعهد ایتمشلردر .

حضرت محمدك معراجی مکه‌ده حرارتلی مباحثاته موضوع تشکیل ایدییورکن مدینه خلقی پیغمبری ستایشلرله یاد ایدرك اونك اطرافنده طوپلانیورلردی . حضرت محمد مدینه‌لیلردن اون ایکی ذاتی انتخاب ایدرك خلقك تعلیم و تربیه‌سنی اونلره تفویض ایتدی . بو ذوات درعهده ایتدکلری وظائفی چوق موفقیتلی برصورتده ایفا ایدرك قیصه بر زمان ظرفنده مدینه خلقنك اکثریسنی توحید دائره‌سنه صوقمشلردی . حضرت محمد ، بو وضعیتدن خبردار اولونجه اورایه هجرته قرار ویرمش ، بالخاصه ابو طالبك وفاتی متعاقب پیغمبرك بی امان و بی انصاف دشمنی ابوسفیان ( مکه ) نك ریاستنی درعهده ایتدیکندن پیغمبرك اوراده قالماسی چوق مشکللشمشدی . بوندن باشقه ابوسفیان کوندن کونه نفوذ و شهرتی آرتمقده اولان رسولك وجودینی ازاله ایچون قاتللر کیرالامغه باشلامشدی .

بو سوء قصددن خبردار اولان حضرت محمد ایله آرقداشی ابوبکر ، کیجه‌نك سکونت وقاراکلغندن استفاده ایدرك فرار ایتمشلر ، حضرت علی ایسه پیغمبرك فراشنده یاتارق اونك یشیل عباسیله اورتونمشدی . قاتللر پیغمبرك أوینی محاصره ایدرك ایچری دالمشلر ، فقط پارچالامق ایسته‌دکلری پیغمبرك یرنده ، حضرت رسوله ترتیب اولونان سوء قصده قربان اولمایی محضور وسکون ایله بکله‌ین (علی)یی بولارق اونك کوستردیکی صداقتدن متأثر اولمشلر ، و (علی)یه برضرر ویرمکسزین چیقوب کیتمشلردی .

بو صیره‌ده (محمد) ایله (ابوبکر) مکه‌دن اوزاق اولمایان (ثور) داغنك

بر مغاره‌سنه التجا ایدرك اوراده اوچ كون قالدیلر . ابو بكرك قیزی اونلره حوادث ولوازم كتیرییوردی . مغاره‌ده كیزلی اولدقلری زمان كندیلرینی تعقیب ایدنلرك النه‌دوشمك اندیشه‌سی حاصل اولونجه حضرت رسول آرقداشنه : « كدر ایتمه الله بزمله‌در » دیمشدی . پیغمبری تعقیب ایدن قاتللر مغاره‌نك قاپیسنه قدر كلمشلردی . فقط مغاره‌نك مدخلنده بر كوه‌رجین یوواسی وبراورومجك آغی كوردكلرندن مغاره‌نك بوش اولدیغنه قانع اولارق باشقه بر استقامتده تحریاته دوام ایتمشلردی . بونی متعاقب رسول ایله آرقداشی مغاره‌دن چیقارق نهان یوللردن حركتله ( مدینه ) یه‌وارمشلر ، اوچ كون صوكرا حضرت علی ده اونلره التحاق ایتمشدی . هجرت نبویه ( ٦٢٢ ) سنه‌سنك تموزنده ، اعلان نبوتنك ١٣ نجی ییلنده وایران حكمداری خسرو دورنده وقوع بولمشدركه بو صیراده پیغمبر اللی اوچ یاشنده ایدی . حضرت محمد ، مدینه‌ده فوق العاده تظاهرات ایله استقبال ایدیلمش ، شهرك اصل اسمی اولان ( یثرب ) اونك شرفنه پیغمبرك شهری معناسنده اولان ( مدینة النبی ) یه چه‌ویرلمشدی .

حضرت محمد مدینه‌ده دینی ودنیوی وظائفی ایفایه باشلامش ، یا بر خورما آغاجنه دایانارق ، یاخود ساده بر منبره چیقارق ملتنك بت پرستلكی علیهنده ایراد كلام ایله سامعلرینه الك بویوك شوق وهیجانی ، الك علوی اصالت وحمیت روحنی نفخ ایتمشدی . ( مكه ) دن مدینه یه كلن هیئتلر محمدك كرك حرب صحنه‌لرنده ، كرك مدینه شهرینك دیوارلری آراسنده ایران كسرالرینك ، بیزانس قیصرلرینك بریرده كورمه‌دكلری طاعت ورعایتی كوردیكنی سویله‌مكده اتفاق ایدییورلر .

بو آنه‌قدر مسلمانلق ، صرف عقائددن متشكلدی . آرتیق مسلمانلغی متین ولایتبدل اساسلره استناد ایتدیرمك ، عبادت شكلنی تعیین ایتمك

اركان دينيه وفرائض عمليه‌يی تثبيت ايتمك ايجاب ايديه‌يوردی. حضرت محمد ، هر كون ايفا اولوناجق عبادتلری ، بو عبادتلرك نه زمان ايفا اولوناجغنی ، عبادتك ايفاسی اثناسنده هانكی قبله‌يه توجه ايديله‌جكنی ايضاح ايتمشدی . [ ۱ ] بو صيراده ايلك جامع تأسيس اولونمشدر كه اك ساده واك متواضع بت ايدی. جامعك تأسيس وانشاسنه بالذات حضرت محمدده اشتراك ايتدی . ينه بو صيرالرده اذان اوقومق ومسلمانلری نمازه دعوت عادتی تأسس ايتمشدر. الحاصل بو دورده حضرت محمد، شخصنده عسكری ، قضائی ، دينی ، اداری بوتون صلاحيتلری طوپلامش بولونيوردی. پيغمبرك تلقی ايتديكی وحی الٓهی قبول عامه‌يه مظهردی. بو خصوصده پيغمبرك كورديكی حرمت او درجه يوكسكدی كه هر كس پيغمبره تماس ايده‌ن هر شيئ مقدس عد ايدردی . حضرت محمد، حائز اولديغی يوكسك نفوذ واقتداره رغماً معيشتنك ساده‌لكنی ذره قدر ده كيشديرمه‌مش، پيغمبرك زوجه‌سی حضرت عائشه ، اونك بالذات اوطه‌سنی سوپورديكنی ، آتشنی ياقديغنی ، سوكوكلرينی ديكديكنی ، غداسنك بر قاچ خورما ايله بر مقدار آرپه اكمكندن، بر مقدار سوتله بالدن عبارت اولديغنی بيان ايتمكده‌در .

رسول اكرم ، مسائل دينيه ايله مشغول اولديغی حالده مسائل دنيويه‌يی نظر دقتدن دور طوتمازدی . حضرت محمد ، بيك يوكلو دوه‌دن متشكل بر كروانك سوريه‌دن كلمكده اولديغنی ، بو كروانك محافظه‌سی ايچون ( مكه )دن ۹٥۰ مكه‌لينك حركت ايتديكنی خبر آلارق ، بر تعرضه دوچار اولمامق ايچون احتياطكارانه حركت ايتمكه ؛ ۳۱۳ عسكردن ، آلتمش دوه و ايكی آتدن عبارت قوتنی

---

۱ ] شرقليلر آراسنده يهوديلر قدسده‌كی معبده ، مسلمانلر كعبه‌يه ، صابئيلر زوال خطنه ، مجوسيلر مشرقه توجه ايدرلر .

احضاره قرار ويرمشدى . حضرت محمد بدره مواصلت ايدوب عسكرلريله قوناقلاديغى زمان مكه‌ليلر كورونمش ، فقط مكه‌ليلرك فائقيت عدديه‌سى اراضينك آلچاقلغى حسبيله كوزه چارپمامشدى . حضرت محمد ، وضعيتك وخامتنى مدرك ايدى. اسلام مقدراتى، بو حربك نتيجه‌سنه باغلى ايدى. بونى تقدير ايدن محمد ، اللرينى سمايه قالديره‌رق تضرعاتده بولونمش وشو سوزلرى سويله‌مشدى : « يارب ! سكا نياز ايديورم . بزه وعد ايتديكك نصرت وظفرى احسان ايت . يارب ! شو كتيبه هزيمته دوچار اولاجق اولورسه بت‌پرستلك حاكم اولاجق، ير يوزنده سكا كمال صفوت واخلاص ايله عبادت ايدن قالماياجقدر !» بونى متعاقب طرفين آراسنده حيات و ممات مجادله‌سى باشلامش ، پيغمبر قيويلجيم صاچان كوزلرله و يوكسك سسله الله اوغورنده شهيد اولاجق مؤمنلر ايچون جنت قاپولرينك آچيق اولديغنى سويله‌مشدى. رسول اكرم «ملكلر بزمله‌در» ديمش، صوكره بر آووچ قوم آلارق مكه‌ليلرك اوزرينه سرپمش ، « شاهت الوجوه » ديمشدى . مسلمانلرك شهامتى غيرقابل تسخيردى . حضرت محمد ، مدينه‌يه مظفر اولارق عودت ايتمش ، آلينان غنائم مجاهدلر آراسنده تقسيم اولونمشدى . بدر غزاسى ، قرآنده مكرراً بيان اولونمقده‌در . بو حربك حضرت محمده بخش ايتديكى صيت ونفوذ ديكر غزالرده ظفر احرازينه سائق اولمشدر .

ايرتسى سنه، ٦٢٤ سنه‌سنده ابوسفيانله قريشك وحشيانه حدتى، مدينه‌دن آلتى ميل اوته‌لره قدر ايلريله‌ين (٣٠٠٠) دشمن كتيرمشدى. بونلره قارشى پيغمبرله برلكده ٩٥٠ مسلمان حركت ايتمش ، احد طاغنك اتكنده اخذ موقع ايتمشلردى . قريش ، بر هلال شكلنده ايلريله‌يوردى. سوارينك صاغ جناحنه عرب قهرمانلرينك الك مشهورى

واك آتشینی ( خالد ) قوماندا ایدییوردی . حضرت محمد صفلرینی بویوك بر مهارتله دیزمش ، مسلمانلر دشمنك مرکزینی یارمشلر ، دشمن فراره باشلامش ، بونك اوزرینه حربك ختامه ایردیکنی تخمین ایدن عسکرلر ، غنیمتلری طوپلامغه قویولمشلر ، خالد بو فرصتدن استفاده ایدرك مسلمانلرك خط رجعتلرینی اشغال ایتمش ، بالذات حضرت محمد تهلکه‌یه دوچار اولارق برطاشله ایکی دیشی قیریلمشدی . بو صیره‌ده خالد «یالانجی پیغمبر قتل اولوندی» دییه باغیردیغندن پیغمبرك اصحابی یأسه دوچار اولارق رجعته باشلامشلر ، آنجق پیغمبرك الك صمیمی آرقداشلرندن بر قاچی اونك اطرافنده طوپلانارق کندیسنی جای سلامته ایصال ایتمشلردی . حضرت محمد ، بوشدید و فلاکت انکیز محاربه‌ده حضرت علی طرفندن کوستریلن قهرمانلغه مکافات اولارق ، اوکا عزیز کریمه‌سی فاطمه‌یی ویرمشدی . مستثنا بر کوزه‌للکی وچوق یوکسك فضیلتی حائز اولان (فاطمه) ، مسلمانلرك مقدس طانیدقلری قادینلردن بریدر .

بو ازدواجی تعقیب ایدن سنه‌ده حضرت محمد ، فریضهٔ صیامی تبلیغ ایتدی . [١]

بو صیره‌ده اسلامیتی قبول ایتدکلرینی ادعا ایدن بر قاچ عرب قبیله‌سی ، مملکتلرینه عقائد دینیه‌یی تعلیم ایده‌جك مرشدلرك اعزامنی طلب ایتمشلردی . فقط بو مرشدلر محل مقصوده مواصلت ایدر ایتمز ،

[١] فریضهٔ صیامی ایفا ایتمه‌ینلرك جزاسی غایت معتدل وغایت معقولدر . اوروج طوتامایانلر ، بر فقیری اطعام ایدرلر . حالبوکه خریستیان ایمپراطور شارلمانك دورنده ، حتی اون یدنجی عصرده خریستیان اوروجنی اخلال ایدنلرك جزاسی قلیجله کله‌سی اوچورولمق صورتیله اعدام ایدی . ١٦٢٩ سنه‌سنك برنیساننده اولدیریلن وبر چاییره آتیلان بربارکیرك اتندن ییدیکی آکلاشیلان بر آدام عینی سنه‌نك ٢٨ تموزنده اعدام اولونمشدی . انسانلق ومدنیتك هانکی طرفده اولدیغنی صورمقده حقلی ده کلمی یز ؟

الك خائنانه واك ظالمانه شكلده أولدیربلمشلردی. یهودیلرده، یكی طوغان دینه هرصورتله مخالفت ایتمشلردی؛ هرلحظه رسول اكرمك حیاتنه قارشی سوء قصدلر ترتیب اولونیوردی. فقط پیغمبرك برلحظه تشوشه اوغرامایان اعتدالی و هردم متیقظ دقت و احتیاطكارلغی سایه‌سنده بونلرك هپسی برطرف اولمشدر. حضرت محمدك نفوذی او درجه یوكسلمشدی كه ایچكیلرك استعمالی منعه‌ده موفق اولمش، بوتون حقیقی مسلمانلرك مسكراته استكراه كوزیله باقملرینی تأمین ایله‌مشدی. مسلمانلغی متعدد وظالم دشمنلردن قورتارمق ایچون بویله بر اعتلای اخلاقی‌یه شدتلی بر احتیاج واردی. حقیقت حالده قریش یهودیلرله وچوللك مختلف طرفلرندن كلن قبیله‌لرله توحیدمساعی ایتمش، بونلرك هپسی مسلمانلغك امحاسنی مشترك بردعوا حالنه كتیرمشلر، ومدینه‌یه یورومشلردی. مسلمانلق (مدینه) ده بوتون بو خصومت وعداوت طوفاننی ذی‌دها بر انسانك عزمكار اراده‌سیله، سونمز ویپلماز برشوق وهیجان ایله، تسخیر ایدیلمز بر ثبات واخلاص ایله بكلیور ویالكز بونلره كووه‌نیوردی. بوتون بو خصومتلرك، بوعداوتلرك حركتلری هدر اولدی. نهایت مخاصملر محاصره‌یی قالدیرمغه وكریله‌مكه مجبور اولدیلر. حضرت محمدده قوتی بنی قریظه‌یه توجیه ایدرك شدتلی بر مجادله‌دن صوكرا اونلری قطعی بر هزیمته اوغراتمشدی.

بوصیرالرده حضرت محمدك، اولادلغی اولان زیدك زوجهٔ مطلقه‌سنی تحت نكاحنه آلمسی یوزندن پیغمبرك علیهنده غایت خائنانه بر افترا ده بولونولدیغی جهتله بوافترایی رد وجرح ایچون توقف ایتمك كركدر. حقیقت حال شوندن عبارتدر: اسلامیتدن چوق زمان مقدم عربلر آراسنده شایع اولان برعادته كوره بر انسان بر قادینه «آنام اول» دییه‌جك اولورسه او آدام آرتیق او قادینله ازدواج ایده‌مزدی.

ناصل که برچوجوغه «اوغلم اول» دینه‌جك اولورسه اوچوجوق اونك اولادلغی اولور و حقیقی بر اولادك بوتون حقوقنی احراز ایدردی. قرآن، بو ایکی عادتی‌ده الغا ایتدی. بناءً علیه بر انسان بر قادینه «آنام» دیسه‌ده رابطهٔ زوجیه خلل‌دار اولمایور، یاخود انسان بر اولادلغی طرفندن بوشانان برقادینله ازدواج ایده‌بیلیوردی. حضرت محمد، زینب نامنده‌کی مسلمان قیزینه حرمتله متحسس اولدیغی ایچون اونی ینه چوق سه‌ودیکی بر کنج اولان زیده آلمشدی. فقط بوزوج وزوجه مسعود اولمادقلرندن (زید)، حضرت محمدك اخطاراتنه رغماً، زوجه‌سنی بوشامغه قرار ویرمشدی. حضرت محمد، طلاق وقوعی تقدیرنده ازدواجك وقوعنه بالذات سائق اولدیغی ایچون کندیسنك مؤاخذه ایدیله‌جکنی حس ایتدیکندن، بوندن باشقه زینبك مؤثر شکایتی قارشیسنده قالدیغندن مومی الیهایی تحت نکاحنه آلمقله مسئله‌یی تلافی ایتمك ایسته‌مشدر.

حضرت محمد، بوقاریده عرض ایتدیکمز عادته مبنی بو قادینی آلدیغی تقدیرده عربلر طرفندن دوچار تعرض اولاجغنی، اتهام اولوناجغنی بیلدیکی حالده وظیفه سوقیله بوتون بو اعتراضاته قارشی کله‌رك زینبله ازدواج ایتمشدر.

قبائله قارشی وقوع بولان مظفرانه حرکاتی متعاقب پیغمبرك الك عزیز زوجه‌سی اولان عائشه، افترایه اوغرامش، فقط عائشه‌نك صمیمی وحقیقی ایضاحاتی، اونك معصومیتنی تجلی ایتدیردیکندن مفتریلر جزایه چاربلمشلردی.

(مدینه) دن اخراج اولونان یهودیلر، مکه‌لیلردن یاردیم طلب ایدرك مدینه‌یه تعرض ایده‌جکلرینی سویله‌مشلر، بالنتیجه مکه‌لیلر طرفندن تأمین اولونان قوای معاونه ایله مدینه‌یه تجاوز ایتمشلردی. احد

مغلوبیتندن صوكرا چوق احتیاط‌كارداوراتمغه آلیشان حضرت محمد،
مسلمانلغی قبول ایدن بر ایرانلینك توصیه‌سیله مدینه‌نك اطرافنده بر
خندق قازدیرمشدی. دشمنلر مدینه‌یه هجوم ایدنجه خندقله قارشیلاشمشلر،
بالنتیجه شهری محاصره ایتمك ایسته‌مشلرسه‌ده شهره وقوع بولان
هر تجاوز پوسكورتلدیكندن، دیكر طرفدن دشمنلر آراسندن نفاق
و شقاق‌ده باش كوستردیكندن، هپسی‌ده دونوب كیتمكه مجبور
اولمشلردی. بونی متعاقب حضرت محمد، یهودیلرك التجا كاهی اولان
خیبره ایلریله‌مش، مهم محاربه‌لردن صوكرا كندیسنی تهدید ایده‌ن
تهلكه‌لردن خبردار اولدیغی حالده خیبره كیرمشـدی. پدرینی،
قارده‌شنی، قوجاسنی و سائر اقرباسنی محاربه‌ده ضایع ایدن بر یهودی
قادینی، عائله‌سنك و قومنك دشمنی عد ایتدیكی محمدك وجودینی
ازاله ایتمكله انتقام آلمق ایسته‌مشدی. بو یهودی قادینی بر اوغلاق
كسه‌رك احضار ایتمش و ایچنه قوتلی بر زهر قاتمشدی. یهودی قادینی
غایت مهماننواز بر كوستریشله آقشام یمكنده اوغلاغی پیغمبرك
حضورینه كتیردی. پیغمبر بر لوقما یه‌دن، اوغلاغك زهرلی
اولدیغنی آكلایارق «طوریكز، یمك زهرلیدر» دیه باغیرمشدی.
اوغلاقدن بر آز فضله‌جه یه‌ن (بشر) ك یوزی صارارمش، الی،
آیاغی فلجه اوغرامش، نهایت اولمشـدی. حضرت محمد ایله
آرقاداشلری شدید اوجاعه اوغرامشلرسه‌ده محمد، هپسنك اوموزلری
آراسندن اوغوشدیریلمالرینی امر ایتمش، بو صورتله اوغرادقلری
اضطرابات تخفف ایتمشدی. كنج یهودی قادینی، چاغیریله‌رق نیچین
بویله حركت ایتدیكی صورولمش، اوده مقتول دوشن اقربالرینك
انتقامنی آلمق ایسته‌دیكنی سویله‌مشدی. یهودی قادینك بوحركتی
بوتون یهودیلری خوف واندیشه‌یه دوشوردیكندن بونلرك اكثریسی

رسول اکرمه عرض تسلیمیت ایتدیلر . عربلرك بر چوغی ده قرآنك فصاحت و بلاغتندن متأثر اولارق مسلمان اولمشلردی .

نماز اثناسنده قبله‌گاه اولان کعبه‌یی زیارت مسلمانلردن هر برینك صمیمی بر املی ایدی . حضرت محمد ، بو املی دائما تشویق ایدییوردی . حضرت رسول ، درلو درلو اذا وجفایه معروض قالدیغی بلدهٔ حرامك ده دائرهٔ توحیده گیرمه‌سنی آرزو ایدییوردی . بناءً علیه کعبه‌یی زیارت ایچین بوتون آرقاداشلریله برلکده حرکت ایتمش ، هر آدیم باشنده مخالفته معروض قالدیغی حالده بوتون موانعی اقتحام ایده‌رك ( مکه ) یه مواصلت ایتمشدی . اساساً (مکه) ده‌ده مسلمانلغی قبول ایدن ذوات واردی . مع‌مافیه بو حرکت ، شو طرزده بر معاهده‌نك عقدیله نتیجه‌لنمشدی :

١) طرفین اون سنه مدتله حرب ایتمیه‌جکلر .

٢) عرب قبائلی مسلمانلرله ، یاخود قریش ایله برلشمك خصوصنده سربست اولاجق .

٣) حضرت محمد ایله آرقاداشلری بو سنه عودت ایده‌جکلر و آنجق گله‌جك سنه کعبه‌یی زیارت ایده‌جکلر .

٤) مسلمانلر ( مکه ) یه آنجق قیننه قونمش قیلیجلرله گیره‌جکلر .

٥) زیارت اوچ گوندن فضله دوام ایتمیه‌جك .

بو معاهده حضرت محمدك بو آنه قادار احراز ایتدیکی الك بویوك مظفریتدی .

# اوچنجی فصل

حضرت محمدی زیارت ایدن هیئتلر - حبش نجاشیسنك مکتوبی - پیغمبرك مهری - ایران شهنشاهنه کوندریلن مکتوب - شهنشاهك حضرت محمده حقارتی - ( بصری ) یه قارشی کوندریلن قوت - حضرت محمدك رحیانه وصایاسی - زید ، جعفر و عبداللهك قهرمانانه اولومی - قریشك معاهده‌یی اخلال ایتمه‌سی - ( مکه ) یه قارشی حرکت ایدن اوردو - حضرت محمدك بتلری کندی الیله ییقماسی - حضرت محمدك مغلوبلره حسن معامله‌سی - مسیلمه‌نك ظهوری - بت پرستلکك بوتون عربستاندن ازاله‌سی - پیغمبرك اوغلی ابراهیمك ارتحالی - کونشك کسوفی - پیغمبرك خرافات ایله مجادله‌سی - حضرت محمدك ارتحالی - دفن و تجهیزی - ( قارلایل ) ك سجیهٔ محمدیه حقنده بیاناتی - حضرت محمد طرفندن تأسیس اولونان دولتك سریع انکشافی - دین اسلامك سرعت انتشاری .

---

هجرتك طقوزنجی سنه‌سنده عربستانك هر طرفندن حضرت محمدی کورمك و مسلمانلغی قبول ایتمك ایچون هیئتلر کلمشدی . حضرت محمد ، حبش نجاشیسنی مسلمانلغه دعوت ایتمش ، اوندن شو مألده بر مکتوب آلمشدی : « معبود حقیقی اولان قدرتلی ، یوکسك ، بویوك اللهك سلامنی اتحاف ایده‌رم . معبود حقیقینك یالکز الله اولدیغنه ، محمدی‌ده اونك کوندردیکنه شهادت ایده‌رم . رسول اکرم ، کندیسنه ام‌حبیبه‌یی تزویج ایتمکلکمی طلب ایتمکده‌در . بو آرزویی کمال ممنونیتله اسعاف ایدییور و مومی‌الیهایی درت بیك آلتونله جهازلایورم . »

بو صیراده حضرت محمد ، متعدد حکمدارلره یازدیغی مکتوبلری مهرله‌مك ایچون بر مهر قازدیرمشدی . مهرك اوزرنده « محمد رسول الله »

یازیلی ایدی. ایلك مکتوب، ایرانك یمن والیسی (باذان) ه کوندریلمش و بو مکتوبك ایران شهنشاهنه ایصالی طلب اولونمشدی. خسرو، حضرت محمدك مکتوبنی پارچا پارچا ایتمش، باذانه حضرت محمدی دردست ایتمك، یاخود تأدیب و تنکیل ایچون امر ویرمشدی. حضرت محمد، بو حقارتدن خبردار اولدیغی زمان ایران شاهلغنك‌ده تار مار اولاجغنی خبر ویردی. فی‌الحقیقه خسروءاوغلی (شیرویه)نك الیله قتل اولونمشدی. فقط باذان ایله تبعه‌سی مسلمانلغی قبول ایتدکلرندن حضرت محمد باذانی مأموریتنده ابقا ایتدی. بیزانس ایمپراطوری (هرقل) ك نامهٔ محمدی‌یی حرمتله قارشیلایه‌رق حضرت محمده هدیه‌لر کوندردیکنی عرب مورخلری تأمین ایتمکده‌درلر. دیکر بر چوق رؤسا ایله امرا بالذات کله‌رك مسلمانلغی قبول ایتدیلر. حضرت محمدك شخصنده، اخلاق علویتی ایله جسارت و شهامتك برلشمه‌سندن ماعدا، کندیسنك قناعتبخش بر بلاغتی حائز اولماسی، احراز ایتدیکی موفقیاته یاردیم ایتمشدر. رسولك آغزندن کله‌لر، الهامك بوتون قوتیله دوکولور و عربلرك مخیله‌سی اوزرنده الک درین تأثیری اجرا ایدردی. حضرت محمدك عربلره و بوتون شرقلیلره تقدیم ایتدیکی کتاب، محتشم وعدلرله دولودر. وعدی چوق اولدیغی حالده وعیدی آز اولان بو کتاب، مقاومتسوز بر نفوذی احراز ایتمشدر.

حضرت محمد (مکه) و (مدینه) ده تأسیس حاکمیت ایتدکدن صوکره کتیردیکی انقلابی مجاور مملکتلره تشمیل ایتمك ایسته‌دی. فقط (هرقل) ه جزیه ویرن بر عرب امیری اولان (شرحبیل)، اسلام سفیرینی قتل ایتدیرمشدی. وقعه‌نك ایراث ایتدیکی ضرر اهمیتسز اولمقله برابر حقارت چوق بویوکدی. بونك ایچون درحال اون بیك مجاهد تجهیز اولونمش، حضرت رسول بونلره حق دعواسی

اوغورنده غازیلرك كوستره‌جكلری شهامتك دنیوی واخروی مكافاتلرینی الك جانلی سوزلرله آكلاتمشدی. بوندن باشقه مجاهدلره غنیمتی خلقك صیرتندن و كوز یاشلرندن ده كل، فتح ایده‌جكلری مملكتك خزینهٔ عمومیه‌سندن استیفا ایتمه‌لرینی توصیه ایتدی. حضرت محمد، اتباعنه شو سوزلری‌ده سویله‌مشدی:

« دوچار اولدیغمز حقارته مقابله ایدییوركن انزوایه چكیلنلرك صومعه‌لرینه تجاوز ایتمه‌ییكز. قادینلرك ضعفنه حرمت ایدیكز. چوجوقلری صیانت ایدیكز. اختیارلره دوقونمه‌ییكز. مقاومت ایتمه‌ین خلقك مساكننه تعرضده بولونمایكز. وسائط معیشتی تخریب ایتمه‌ییكز. سوریه‌نی كولكه‌لندیره‌ن و یشیللندیره‌ن آغاجلری كسمه‌ییكز. خورما آغاجلرینی محافظه ایدیكز. »

خریستیانلر، عدد اعتباریله مسلمانلره تفوق ایتدكلرندن مسلمانلر بوسكورتلمش و قوماندانلرندن اوچی، زید، جعفر، و عبداللهی ضایع ایتمشلردی. زید، قوماندان اولدیغی حالده ایلك صفلرده بر عسكر كبی حرب ایدرك شهید دوشمشدی. جعفر، چوق قهرمانانه بر صورتده اولمشدی. صاغ قولی وجودندن آیریلان جعفر، بایراغی صول الیله طاشیمش، صول قولی ضایع ایدنجه بایراغی دیشلریله یاقالایارق اللی یارا آلدقدن صوكرا ارتحال ایتمشدی. جعفرك موقعنی اشغال ایدن عبدالله: « ایلری! ظفر وجنت بزمدر! » دییه باغیردی. عبدالله‌ده شهید اولمش، دوشمنك اوزره اولان بایراق خالد بن الولیدك النه انتقال ایتمشدی. اوكون خالدك النده دوقوز قلینج قیریلمش، اونك كوستردیكی شهامت خریستیانلرك فائق وقاهر قوتلرینی توقیف ایدرك كری آتمشدی.

نهایت طالعك یوزی مسلمانلره كولمش، مهارت و شهامتیله مسلمانلری مستفید ایدن (خالد)، حضرت محمد طرفندن (سیف الله) عنوانی احراز ایتمشدی.

قريش ، حضرت محمدك دشمنلرينه ياردیم ایتمكله حديبيه مصالحه سنی اخلال ایتدیکندن اونك تأدیبی ایجاب ایدیيوردی . بونك ایچین حضرت محمد ، استحضاراتی اكمال ایتدكدن صوكرا اون بيك مجاهدك باشنده ( مدينه )دن حركت ایدی . ( حاطب ) نامنده‌كی بری بو قوهٔ سفريه‌نك سرینی افشا ایدرك مكه‌لیلری ایقاظ ایتمك ایسته‌مش و ( سارا ) نامنده‌كی بر قادینی ( مكه )یه اعزام ایتمش ایسه‌ده حضرت علی و بعده‌دن تام وقتنده خبردار اولارق قادینی تعقیب و تام وقتنده توقیف ایتمشدی . قادین سری افشا ایتمك ایسته‌مه‌مش ایسه‌ده تحقیق نتیجه‌سنده ( حاطب )ك یازدیغی مكتوبی صاچلرنده صاقلادیغی آكلاشیلمشدی .

بو يوزدن قريش ، آنجق حضرت محمدك ( مكه )يه مواصلتی متعاقب ، وضعيتك وخامتندن خبردار اولمشدی . ( مكه ) تسليم اولمش ، حضرت محمدده بلدهٔ حرامه‌مظفراً كيرمشدی . ابوسفيان ، مسلمانلغی قبول ایدرك عفو و صفحه نائل اولدی . دها صوكرا حضرت محمد ، كعبه‌يه ایلریله‌یه‌رك بتلری كندی أليله‌خردوخاش ایتمش ، كعبه‌اطرافنده يدی كره طواف ایتدكدن صوكرا شهادت كتيرمش ، صوكره زمزم قويوسندن صو ايچمشدی . بو صيراده مؤذن ايلك دفعه اولارق ، ( مكه ) ده مسلمانلری نمازه دعوت ایتدیکندن مسلمانلر و سائر مكه‌لیلر فوج فوج طوپلانمشدی . او زمان حضرت محمد ، مكه - ليلره دونه‌رك « نه بكليورسكز ؟ » ديدی . هپسی‌ده « علو جنابكی ! » ديديلر . حضرت محمدده هپسنه « هايدی كيديكز ! جناب حق جمله كزی مظهر غفران ايتسين ! » ديدی .

بوتون بتلرينك مسلمانلر طرفندن خردوخاش ايديله‌سندن متأثر اولان (هوازن) سلاحلرينه مراجعت ايدرك مسلمانلره هجوم ايتمه‌يی تصميم ايتمشلر و بومقصدله ( حنين ) واديسنه قادار ايلريله‌مشلردی .

مسلمانلردن اون بيك مجاهدله ، هنوز مسلمانلغى قبول ايدن ايكى بيك (مكه) لى (هوازن)ى تامار ايده‌جكلرندن امين بولونيورلردى . فقط مجاهدلر هوازنك اوق صاغناغيله قارشيلاندقلرندن بوزولمشلر ، ناموس شكن بر رجعته دوچار اولمالرينه رمق قالمشدى . بو دقيقه‌لرده انسانلر قوۀ معنويه‌دن باشقه قوتلى قوله وصاغلام قافايه محتاجدرلر . حضرت محمد، درحال ميدانه آتيلارق كوستر ديكى شهامتله عسكرلرينى فرار شائبه‌سيله لكه‌لمكدن قورتاردى . هوازن ، مغلوب اولمش ، مكمل بر صورتده تعقيب ايديلمش ، نهايت اوده عرض تسليميت ايتمشدى . غالبلرك النه آلتى بيك اسير ، ٢٤ بيك آت ، ٤ بيك كيلان ، بر چوق كوموش دوشمشدى غنائمك تقسيم اولوناجغى صيراده ( هوازن ) مرخصلرى كله‌رك بو قدر عائله‌نك فلاكته اوغرامامسى ايچين پيغمبره مراجعت ايتمشلر ، پيغمبرده مجاهدلرى طوپلايه‌رق شو سوزلرى ايراد ايتمشدى :

« مسلمانلر! قرده‌شلريكز ندامت ايدرك سزه مراجعتله بابالريله والده‌لرينك و چوجوقلرينك سربستيسنى ؛ مال ومناللرينك اعاده‌سنى رجا ايديورلر. بن بو رجايى قبول ايديورم . سزده قبول ايدرسه‌كز قابمى ممنونيتله طولديررسكز. شايد بوندن متضرر اولان وارسه درحال سويله‌سين، اوكا باشقه بر زمان تضمينات ويرديم . »

حضرت محمدك سوزلرينه اعتراض ايدن اولمامش ، بلكه اعتراض ايتمه‌يى دوشونن بولونمامش ، بوتون اسيرلر سربست بيراقيلمش ، هركس مسلمانلغك عدالت وانصافندن حصه ياب اولمشدى .

مسلمانلغى قبول ايدنلر آراسنده بالآخره اعلان نبوت ايدن مسيلمه‌ده بولونيوردى ، اعلان نبوتك احراز موفقيته كافى كلديكنى ظن ايدرك مسلمانلقدن ارتداد ايتمش ، و حضرت محمده يازديغى

مکتوبده دنیانك پاریسنی اوکا ، پاریسی‌ده کندیسنه ویرمشدی .
حضرت محمدك مسلیمه‌یه ویردیکی جواب بروجه آتی ایدی :

« اللهك پیغمبری محمددن ، یالانجی مسیلمه‌یه . ارض اللهکدر ،
اونی ایستدیکنه بخش ایدر . »

هجرتك اونجی ییلنده یمنده اسلامیتی نشر وخلقی ارشاد ایتمك
اوزره حضرت علی کوندریلمش وبالنتیجه بر چوق قبیله‌لر مسلمانلغی
قبول ایتمشلردی . یمنده آنجق خریستیان اولان نجران قبیله‌سی جزیه
تأدیه‌سنی ترجیح ایتمشدی .

بو صورتله بوتون عربستانده مسلمانلق تأسس ایتمش؛ محمدك حال
حیاتنده بت‌پرستلك کوکندن سوکولوب آتیلمشدی . بو موفقیت
حضرت محمدك یالکز دهای عسکریسنه عطف اولوناماز . بالعکس
اونك بر فاتح اولدیغی قدر بر مجدد اولماسنه ، اعلان ایتدیکی دینك
بوتون پیغمبران طرفندن تلقین اولونان دینه مطابق بولونماسنه ،
عربستانك او دوره‌کی حالنه نسبتله‌اك خالص واك‌صاف تعالیم‌اخلاقیه‌یی
محتوی اولماسنه وابسته‌در . بوندن باشقه حضرت محمد ، محکمه‌سز ،
محاکمه‌سز وحکمسز قصاصی منع ایتمکله عربلرك احتراصاتنی موثر بر
قید ایله تقیید ایتمشدی .

عربلرك اسلامیتی قبول ایتملری، عمومی وصمیمی بر حرکتدی.
عربلرك شعور دینیسی آرتیق انتباه ایتمش اولدیغندن متهیج روحلری
بر وادی‌یه دوکولمشدی: دعوای الٰهی‌یی یوکسلتمك واللهك وحدانیت
و صمدانیتی اوغورنده أولمك . هر مسلمانك یکانه امل خالصی بو
ایدی . اقتدار وشوکت صاحبی اولمق ، غنیمت ألده ایتمك ، شان
وشرفه یوکسلمك، حتی آخرتده جنتی احراز ایله‌مك آنجق بوخالص
وقاهر املی تقویه ایدییوردی .

بوتون عربستانده توحيد عقيده‌سى تأسس ايتدكدن صوكره تبوك سفرى وقوع بولمشدر . مسلمانلر سوريه حدودينه قدر ايلريله‌مشلر، اوحواليده مقيم اولان بوتون عرب امراسى تسليم اولمشلردى. حضرت محمد ، جزيه و فديه‌لر آلمقله برابر دائما مغلوبلرك حسيات دينيه‌سنه حرمت ايتمشلردر . حضرت محمد مسلمانلغى تبليغ ايتمش ، فقط اونى جبراً قبول ايتديرمك ايچون بر تشبثده بولونمامش وبو خصوصده دائما قرآنك أوامرينى اجرا ايله‌مشدر .

حضرت محمدك بوسفرده احراز ايتديكى موفقيتلر ، كنديلرندن چوق معتدل بر ويركى آلمقله اكتفا ايتديكى خريستيانلره قارشى كوستر ديكى مسامحه‌كارلقدن ايلرى كلمشدر . محمد ، مدينه‌يه عودت ايتديكى زمان فتح ايتديكى مملكتلرده‌كى هرقلب، مسلمانلغك مسامحه‌كارلغنه مجلوب اولمشدى .

حضرت محمدك بو دور حياتنده وقوع بولان بر حادثه بيطرف وبصيرتكار منقدلر نظرنده ، بعضيلرى طرفندن اوكا قارشى وقوع بولان ساخته‌كارلق اسناداتنى بر طرف ايتمكه كفايت ايدر . محمدك يكانه اوغلى ابراهيم ارتحال ايتمشدى . نسل محمدينك يكانه واسطهٔ تواليسى اولان بو چوجوغك ضياعى ، چوق مؤلمدى . بو كنجك تام ارتحال ايتديكى دقيقه‌ده تصادفاً كونش كسوفه اوغرامش، خلق بو حادثه‌يى سماواتك برعلامت حزن و كدرى تلقى ايتمشدى. حضرت محمد، بو خرافات آميز حسى، بو متبصص ذهنيتى تشويق ايده‌جكنه جماعت اسلاميه‌يى دعوت ايدرك شوسوزلرى سويله‌مشدى: «مسلمانلر! كونشله ييلديزلر ، اللهك اثر قدرتيدر . انسانلردن برينك حيات ومماتندن دولايى بونلر خسوف و كسوفه اوغراماز.»

حضرت محمد، بونى متعاقب دائرهٔ اسلامه كيرمك اوزره (مدينه)يه

کلنلری قبول ایتمکله ، دنیانك نصفنده واك کوزه‌ل قسمنده تأسسی مقدر اولان سلام دولتنك قوانین ومؤسساتی تنظیم ایتمکله مشغول اولدی . حضرت محمدك حجةالوداعی اك محتشم و اك مؤثر حادثه‌لردن بری ایدی . محمد صاچلرینی کسدکدن وآبدست آلدقدن صوکره کعبه‌یه کیره‌رك حجری اوپمش ، طوف ایتمش ، صوکره صفا داغنه ایلرله‌یه‌رك یوکسك سسله تکبیر کتیرمش ، صفادن مروه‌یه کیتمش ، آلتمش اوچ دوه قوربان ایتدکدن صوکره ٦٣ کوله‌یی آزاد ایله‌مشدی .

دها صوکره حضرت محمد ، مدینه‌یه عودت ایتدی . چوق کچمه‌دن شدتلی بر حمایه طوتولدی . بو حمانك تهلکه‌لی اولماسی احتمالی درپیش ایدن محمد ، اك چوق سودیکی ذوات ایله محاط اولمق آرزوسنی کوستردی وخسته‌لق مدتی عزیز زوجه‌سی عائشه‌نك اونده کچیردی . پیغمبرك دوچار اولدیغی اضطراب شدتلیدی . آرا صیرا فرط اضطراب ایچنده « یهودیلرك زهری بنی اولدیریور ، ایچمده هردامارمك بیرتیلدیغنی حس ایدییورم » دییوردی . مع مافیه حضرت محمد ، صوك نفسنه قدر ، سلامت حواسنی محافظه ایتمش ، او قدر که سوریه‌یه قارشی احضار اولونان قوهٔ سفریه‌یه لازم اولان هرشیئی دوشونمش ، اکمال ایتمش ، اسلام سانجاغنی تقدیس ایدرك اونی ( اسامه ) نك ید حماست وحمیتنه تودیع ایله‌مشدی . حضرت محمد ، ارتحالندن اوچ کون اولنه قدر ، بوتون فرائض دینیه‌سنی و وظیفهٔ امامتی ایفا ایتمش ، نهایت پك بیتاب اولدیغنی حس ایدنجه امامت وظیفه‌سنی اسکی و عزیز دوستی حضرت ابو بکره توجیه ایله‌مشدی . پیغمبر ، جماعتله صوك نمازینی قیلدقدن صوکره شوسوزلری ایراد ایدرك تواضع وصمیمیتیله بوتون جماعتی کریان ایتمشدی :

« آرقاداشلر ، شاید بر کیمسه‌یی حقسز اولارق بر کونا ضرره اوغراتدی‌ایسه‌م حسابنی‌ایسته‌سین . شاید برمسلمانه قارشی برخطاده بولوندیسه‌م بلاتأخر خطامی اعلان‌ایتسین . بر کیمسه‌نك مالنی آلدیسه‌م اوده‌مکه حاضرم » حاضروندن بری حضرت رسولك کندیسندن اوچ درهم آلدیغنی سویله‌مش وپاراسی درحال تأدیه اولونمشدی . پیغمبر ، بوکا قارشی « بو دنیـاده محجوب اولمق ، آخرتده محجوب اولمقدن دها قولایدر . » دیدی . فاطمه ؛ باباسنك فراش احتضـاری یاننده بولونمق اوزره کلمش ، آغلایوردی . حضرت محمد قیزینـه باقارق « قیزم نه‌یه آغلایورسـك ؟ دیدی ، یرده ، کوکده قادینلرك اك خیرلیسی اولمق سکا یتشمزمی ؟ » صوکره پیغمبر ، بوتون کوله‌لرینی آزاد ایتدی . فراش احتضـارینك اطرافنده آغلایان اقرباسـنه شو سوزلری سـویله‌دی : « اولومدن صوکره نه‌یاپاجغکزی سـویلیه‌یم : جسدیمی غسل وتکفیندن صوکره یاتدیغم یرك آلتنه قازیلاجق مزاریمك کنارینه قویکز . » برآز توقفدن صـوکره پیغمبر سـوزینه دوام ایتدی : « اولا ملکلر نمازیمی قیلاجقلر ، صـوکره سز کیریکز ، نمازیمی قیلیکز ، نم ایچون اللهك رحمتنی تمنی ایدیکز . اهل اسلامه بر نمونهٔ اقتدا اولمق ایچون حزن وماتمدن فراغت ایدیکز . اك بویوك آرزوم، حزن وفغان ایله حضوریمی اخلال ایتمه‌مکزدر . » بوسوزلری سویله‌دکدن صوکره حضرت محمد برقاچ دقیقه غشی اولدی .

پیغمبر ، ارتحال ایتدیکی کونك صباحنده اللرینی‌یوقاریه‌رق «یاربی، روحمی أولومك شـدائدینه قارشی تقویه ایت ! » دیدی . صـوکره کندندن کچدی . پیغمبرك ارتحالی دقیقه‌سی یاقلاشـمشدی . حضرت عائشه‌دییورکه : «رسولك یاننده اوتوریوردم . باشی قوجاغمده‌ایدی . یردن بره کوزلرینی آچه‌رق طاوانه دیکدی . بو مدید نظر اثناسنده

پیغمبر ضعیف برسسله صوك سوزلرینی سویله‌دی : « یاربی بنی مظهر غفران ایت ، رفاقت علیایی نصیب ایله ! » دیدی ویره سریلی خالینك اوزرنده حضور ایچنده تسلیم روح ایتدی .

حضرت محمد ، هجرتك اون برنجی ییلنده ، ربیع الاول آینك ۱۲ نجی کوننده یعنی میلادك ٦٣٢ نجی سنه‌سنك ٨ حزیرانده آلتمش اوچ یاشنه بالغ اولدیغی حالده ارتحال ایتمش و (مدینه) ده دفن اولونمشدر .

حضرت محمدك جسدی ، دشمنلرینك غایت ابلهفریبانه برصورتده ادعا ایتدکلری وجهله دیره‌کلر اوزرنده هوایه تعلیق اولونمامش ، یره کومولمشدر . ۱]

حضرت محمدك ارتحالی ، عمومی برحزن وماتم وجوده کتیردی . چوقلری « عجبا پیغمبر ارتحال ایتدکدن صوکره مسلمانلق پایدار اولورمی ؟ » سؤالنی ایراده باشلادیلر . حضرت ابوبکر : « محمد ، برپیغمبردن باشقه برشی دکلدر . اوندن اول ده پیغمبرلر کوندریلمشدی . شاید اواوله‌جك ، یاخود اولدیریله‌جك اولورسه کریمی دونه‌جکسکز ؟ » آیتلرینی اوقودی وهرکسی تسکین ایتدی .

---

۱] مؤلفك اشارت ایتمك ایسته‌دیکی نقطه اولدقجه مهمدر . چونکه اوروپاده قرون وسطاده حضرت محمدك مزاری حقنده برسورو خرافه‌لره اینانیلیوردی . بوکون بیله بلکه بونلره اینانانلر واردر . بو خرافه‌لره کوره حضرت محمد یره کومولمه‌مش ، بر قبه‌نك تپه‌سنه یرلشدیریلن غایت قوتلی بر مقناطیس سایه‌سنده تابوتنك بوتون مسلمانلر قارشیسنده هوایه قالقماسنی تأمین ایتمشدر ! . دیکر خرافه‌لره کوره حضرت محمدك مزاری اوستنده‌کی بوتون قبه‌نك مقناطیسی طاشدن بنا ایدیلمش ، پیغمبرك دمیردن تابوتی هر طرفدن کلن مقناطیس تأثیریله هواده دورمشدر !

پیغمبریمزك مزاری حقنده بوقدر هذیان آلود خرافه‌لر اویدیران کور تعصبلرك دینمز ، اعتقادمز حقنده نه‌لر اویدوراجقلرینی تخمین ایتمك مشکل اولماز . مؤلف ، حضرت محمدك تابوتی دیره‌کلر اوزرنده هوایه تعلیق اولونمامش ، یره کومولمشدر ، دیمکله بو خرافه‌لری تکذیب ایتمك ایستیور .

حضرت محمدك ارتحالنی متعاقب اولا حضرت ابو بکر ، صوکره حضرت عمر ، صوکره حضرت عثمان، صوکره حضرت علی ، ریاست اسلامیه‌یی درعهده ایتدیلر .

شونی سویله‌یه بیلیرزکه حضرت محمدك مقاومتسوز برسطوتی حائز اولان قیلیجی، اخلافنك النده، آفریقا، آسیا وآوروپاده بیوك بردولت تأسیس ایتمه‌دن قینده کیرمه‌مشدی. مسلمانلر ظفردن ظفره قوشمشلر، ایران ، فلسطین ، سوریه ومصر ، بربرینی متعاقب مسلمانلرك النه دوشمشدی . اون ایکی سنه ظرفنده مسلمانلر (٣٦) بیك شهر ، قصبه وقلعه ضبط ایتمشلر ، (١٤٠٠) جامع انشا ایتمشلر، اسکندریه‌دن طنجه‌یه‌قدر بوتون آفریقایی، اسپانیانك بیوك قسمنی تسخیرایتمشلردی.

بوتون اسلام محررلری ، فطرتك حضرت محمده بخش ایتدیکی مواهب فکریه وکمالات اخلاقیه‌یی اك خوشنود ومفتخر بر ذوقله قید ایدرلر . محمد ، بیوکلره حرمتی ، کوچوکلره قارشی تواضعی ، معارضلرینه تحملی ایله عموم طرفندن سویلمش ، هر درلو تعظیم و حرمتی کورمشدر . حضرت محمد مخاطبلرینی اقناع والزام ایتمك خاصه‌سنی‌ده حائزدی. کتاب طبیعتده متبحر اولان محمدك دماغی، اك بی امان مخالفلرك مراجعت ایده‌جکلری بوتون وسائطی قوراباجق ، یاخود اتباعنك کوچوك براندیشه‌سنی احاطه‌ایده‌جك درجه‌ده امتداد وانکماش ایدردی . عظمتك بوتون خشیتیله برابر سویملی بر طاتلیلقله تزین‌ایدن سیمای محمدینك ساده بلاغتی، هرکسك وجداننده برهیجان ، حرمت ومحبت اویاندیرردی . کندیسنده اوقدرتلی هوای آمریت‌واردی که اهل عرفانی متأثر، جاهللری سوق وارشادایدردی. بر دوست وبر پدر اولمق اعتباریله حضرت محمد فطرتك اك نازك حسیاتیله متحسسدی . محمد ، پك شفیق وعالیجناب بر قلبی حائز

اولدیغی واجتماعی، بیتی بوتون وظائفی ایفا ایتدیکی حالده هیچ بروقت (رسول الله) عنواننك یوکسکلکنی اخلال ایده‌جك برحرکتده بولونمامشدر.

پیغمبر بویوك دماغی ایچون چوق طبیعی برشی اولان بوساده‌لکله اوینك بوتون ایشلرینی کورمکده تردد ایتمز، بوتون عربستان کندیسنه اطاعت ایتدیکی زمان بیله، البسه‌سنك سوکوکلرینی کندی الیله دیکمکدن، آیاق قابنی بالذات تعمیر ایتمکدن تحاشی ایتمز، قویونلرینی صاغار، ئه‌وینی سوپورور، آتشنی یاقاردی. پیغمبرك هرکون تناول ایتدیکی طعام، خورما وصو، اك سه‌ودیکی شیلر، سود وبالدی. سیاحت ایتدیکی زمان پیغمبر، یمکنی خدمتجیسیله برلکده تقسیم ایدردی.

(قارلایل)ك بو «قهرمان پیغمبر» حقنده‌کی ملاحظاتی اوقدر کوزلدرکه اونلری موضوع بحث ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکز: «چولك بو درین قلبلی اولادی، پارلاق قارا کوزلریله، آچیق، درین روحیله، حرصدن عاری فکرلرله مشبوعدی. محمد، ساکن و معظم بر روحدی. او آنجق صمیمی اولاجق انسانلردن بریدی. طبیعت اونی صمیمی اولمق ایچون یاراتمشدی. انسانلرك برقسمی جدلیات و تفرعات ایله مشغول اولورکن او کندی روحیله حقائق أشیایه نفوذ ایدییوردی. وجودك سر معظمی، دهشتلریله واحتشاملریله بو آدامك درونده طوغمشدی. بو آدامك سوزلری، دوغریدن دوغرویه طبیعتك سسیدر. انسانلر بوسسی دکلرلر، ودیکله‌ملیدرلر، باشقه برشیئه قولاق آصمامیلدرلر. چونکه، باشقه هرشی هیچدر. بوآدمك دماغی بیکلرجه فکرك محشریدی. اوهپ کندینه «نه‌ایم؟ شو ایچنده یاشایوب کائنات تسمیه ایتدیکم اولچوسز شی نه! حیات نه؟ ممات نه؟ نه‌یه ایمان ایتمه‌لی؟ ونه‌یاپمالی؟» سؤاللرینی صوریوردی. حرا داغنك، سینا داغنك یالچین قایالری، قوملی عزلتکاهلرك هپسی

بوسؤاللره جواب ويره‌میوردی . انسانك تپه‌سنده قیوریلان مكوكب سمالر ، بو سؤاللر قارشیسنده سكوت ایدییوردی . فقط بو آدمك روحی واوروحده‌كی وحی الٓهی بونلره جواب ویرییوردی . »

حضرت محمدك نبوتی ، كندی عائله‌سی‌ده هر كسدن فضله تصدیق ایدییوردی . بر عرب اولمق صفتیله حضرت محمد ، توم قدر پریشان ، آچ وچیپلاق عربلری درلی طوپلی بر وحدت حالنه كتیرمش ، اونلری یكی بر صفت ویكی بر ماهیتله اقوام جهانه تقدیم ایتمشدر . محمدك تأسیس ایتدیكی وحدت ، اوتوز سنه ظرفنده بیزانس ایمپراطوریی هزیمته اوغراتمش ، ایران كسرالرینی خاك ایله یكسان ایتمش ؛ سوریه ، عراق ومصری فتح ایتمش ، فتوحات اسلامیه‌یی بحر محیط آطلاسیدن بحر خزره وماراءالنهره قدر تمدید ایتمشدی . اون ایكی عصردر بوتون بو حوالیده مسلمانلق حكمراندر . آنجق اسپانیا دائرهٔ اسلامیتدن چیقمش بولونیورسه‌ده مسلمانلق توسع ایتمكده دوام ایتمش ، شمالی آسیا مركزی آفریقاده وبحر خزر حوالیسنده انتشار ایده كلمشدر .

قهرمان پیغمبر بویله بر پیغمبردی . محمدك دهاسی ، زردشتیلكی تارمار بر جماعت حالنه كتیرمش ، هندستانی فتح ایدرك براهما دیننه غالب كلمش ، بودا دینی بیله مغلوب ایتمش ، عیسویتك شرقده‌كی بوتون حاكمیتنی دوه‌یرمش ، مصردن جبل طارقه قدر رومانك بوتون آفریقاسنی الده ایتمش ؛ اوروپایه كچه‌رك اسپانیانك قسم اعظمنه تملك ایتدكدن صوكره لواره قدر ایلریله‌مش . اسكی رومایی تیتره‌تمش ، ونهایت یكی رومایی یعنی استانبولی ضبط ایتمشدی .

[ مؤلف بوفصلی متعاقب امام (ابو صیری)نك مشهور قصیدهٔ میمیه‌سندن پیغمبریمزك اوصافنه عائد بیتلرك ترجمه‌سنی نقل ایتمکده‌در . بزده بوابیاتك اصلیله برابر ترجمه‌سنی‌ده قید ایدییورز . ]

محمد سیدالکونین والثقلین * والفریقین من عرب ومن عجم

حضرت محمد ، دنیا و آخرتك ، انس وجنك ، عربلرله سائر اقوامدن متشکل بوتون امتلرك پناه والتجا کاهیدر .

نبینا الآمر الناهی فلا احد * ابر فی قول لامنه ولانعم

پیغمبریمز ، تبلیغنه مأمور اولدیغی بوتون یوکسك عقیده‌لری ، بوتون اعمال مقبوله‌یی بیلدیرمندر. بوتون دنی ، ردی ایشلردن بزی نهی ایدن اودر. نفی واثبات خصوصنده اوندن دها دوغری حرکت ایدن ، وعدو وعیدنده اوندن دها دردست اولان بر کیمسه یوقدر.

هوالحبیب الذی ترجی شفاعته * لکل هول من الاهوال مقتحم

پیغمبریمز اللهك او سه‌وکیلیسیدرکه ایچنه دوشولن هر بلانك دفعی ایچون شفاعتی امید ایدیله‌جك اولان آنجق اودر .

دعا الی الله فالمستمسکون به * مستمسکون بحبل غیر منفصم

او پیغمبر ذیشان انسانلری اللهه دعوت ایتدی. اوکا صاریلانلر هیچ بر وقت قوپمیه‌جق بر باغه باغلانمش اولورلر.

فاق النبیین فی خلق و خلق * ولم یدانوه فی علم ولا کرم

حسن صورت کبی ظاهری کمالاتیله و خصال حمیده کبی معنوی کمالاتیله بوتون انبیایه فائق ایدی . علم و کرم اعتباریله بونلر اوکا یاقلاشامادیلر .

وکلهم من رسول الله ملتمس * غرفا من البحر اورشفا من الدیم

انبیانك هپسی رسول اسلامك دریای عرفانندن بر آووج واونك سیل کرمندن بر جرعه ایله تفیض ایتمشلردر .

وواقفون لدیه عند حدهم * من نقطة العلم اومن شکلة الحکم

بوتون انبیا ، متبوع معظملری اولان حضور محمدی‌ده موقعلرینه

کوره علمك بر نقطه‌سی ویا حکمتك برحرکه‌سی اولارق اخذ موقع ایدرلر .

فهو الذی تم معناه وصورته * ثم اصطفاه حبیبا باری‌ٔ النسم

معنی وصورت ، باطن وظاهر اعتباریله حائز کمال اولان رسول اکرم ، ذات باری طرفندن حبیب اولارق انتخاب اولونمشدر .

منزه عن شریك فی محاسنه * فجوهر الحسن فیه غیر منقسم

[ ناظم رسول اسلامك صفات ثبوتیه‌سنی بیان ایتدکدن صوکره صفات سلبیه‌سنه نقل کلام ایدرك دییورکه : ]

محاسننده هر شریك و نظیردن منزه اولان اوذات والانك خیر وکمال منبعندن آلدیغی کوهر حسن ، تجزی قبول ایتمز .

دع ما ادعته النصاری فی نبیهم * واحکم بما شئت مدحا فیه واحتکم

[ ناظم رسول اسلامك اوصاف و محاسن اعتباریله بی نظیر اولدیغنی سویله‌دکدن صوکره عوام ناسك اوکا ، نصارانك پیغمبرلرینه عطف ایتدیکی ( ابن الله ) کبی صفاتی توجیه مساغ کوره‌لرینی توهم ایدرك بو بیتی یازمش وشو شکلده ادارهٔ کلام ایتمشدر : ]

نصارانك پیغمبرلری حقنده سویله‌دکلرینی بیراقده مدحکده حکیمانه حرکت ایت ، حدود انسانیه‌یی تجاوز ایدرك صفات صمدانیه‌یه تجاوز ایتمه .

فانسب الی ذاته ما شئت من شرف * وانسب الی قدره ما شئت من عظم

اونك ذات رسالتپناهیسنه ایسته‌دیککك قدر شرف ، اونك قدر عالیسنه ایسته‌دیککك قدر عظمت اضافه ایت .

فان فضل رسول الله لیس له * حد فیعرب عنه ناطق بفم

چونکه پیغمبر ذیشانك فضل وکمالنه بر حد یوقدرکه لسان اونی افاده ایده‌بیلسین .

لم یمتحنا بما تعیی العقول به * حرصا علینا فلم نرتب ولم نهم

پیغمبریمز بزی فرط محبتندن عقللری عاجز بیراقه‌جق برشیله امتحان ایتمه‌دیکندن ذره قدر شك و شبهه‌یه ویا حیرت اندیشه‌یه دوشمه‌دك .

اعيى الورى فهم معناه فليس يرى * للقرب والبعد منه غير منفحم

جهان اونك كمالاتنى ادراككدن واحاطه‌دن عاجزدر . اوزاق ، ياقين هر برده اونك معانى وفضائلنى آكلامقدن عاجز قالانلردن باشقه بر كيمسه كورولميور . اونك شمائل كزيده‌سنى تصويره تصدى ايدن هر منطق بيچاره قاليور .

كالشمس تظهر للعينين من بعد * صغيرة وتكامل الطرف من امم

او رسول اكرم ، اوزاقدن كوچوك كورونن ، فقط كوزلرى قاماشديران كونش كبيدر .

وكيف يدرك فى الدنيا حقيقته * قوم نيام تسلوا عنه بالحلم

اونك ، رؤياده كوردكلرى خيالى ايله تسلى بولان انسانلر اونك حقيقت كمالنى ناصل احاطه ايده‌بيليرلر ؟

فمبلغ العلم فيه انه بشر * وانه خير خلق الله كلهم

اونك حقنده علممزك سويليه‌بيله‌جكى شى ، بشر اولديغى ، وبوتون مخلوقات الهيه‌نك اك يوكسكى بولونديغيدر .

وكل آى اتى الرسل الكرام بها * فانما اتصلت من نوره بهم

بوتون پيغمبرلرك كتيردكلرى آيات ومعجزات ، رسول اسلامك اونلره ايريشه‌ن فيض نورانيسندندر .

فانه شمس فضل هم كواكبها * يظهرن انوارها للناس فى الظلم

او بر شمس فضيلت ، اونلرده اونك ييلديزلريدر كه قارا كلقلرده انسانلره ايثار نور ايدرلر .

اكرم بخلق نبى زانه خلق بالحسن مشتمل بالبشر مبتسم

پيغمبرك ، حسن سيرتله مزين كوزل سيماسى نه خوشدر . اونك حسنى كوزللكك بوتون انواعنى مشتمل ودائما شطارتله متبسمدر .

كالزهر فى ترف والبدر فى شرف والبحر فى كرم والدهر فى همم

اونك شخص كريمنده چيچكلرك لطافتى ، ماهتابك بوتون شعشعهٔ احتشامى ، طوپلانمشدر . كرمى دريالر قادار واسع ، همتى زمان كبى معظم وپايداردر .

كانه وهو فرد فی جلالته * فی عسكر حين تلقاه وفی حشم

يالكز باشنه اولديغی حالده اونی هيبت وجلالندن اردولر وفاتح كتيبه‌لر ايچنده ظن ايده‌رسك .

لاطيب بعدل ترباً ضم اعظمه طوبی لمنتشق منه وملتثم

اونك كميكلرينی اورتن طوپراقلرك رايحه‌سی ، الك نفيس رايحه‌لره فائقدر . او عزيز طوپراغی قوقلايانلره واوپه‌نلره نه موطلو !

دعنی و وصفی آيات له ظهرت * ظهور نار القری ليلاً علی علم

بيراق بی ، اونك داغ باشنده‌يانان ، بيابانلرده‌سر كردان اولانلری كيجه‌لين ايشيغنه چاغيران آتش كی آشكار اولان آيات ومعجزاتنی وصف وتعداد ايده‌يم :

آيات حق من الرحمن محدثة قديمة صفة الموصوف بالقدم

معجزات محمديه‌نك الك يوكسكی آيات قرآنيه‌دركه لفظی اعتباريله حادث ، معنی جهتيله قديمدر . زيرا قدمله موصوف اولان اللهك كلاميدر .

لم تقترن بزمان وهی تخبرنا عن المعاد وعن عاد وعن ارم

آيات قرآنيه ، برزمانه مقارن اولماديغی حالده بزه قيامتدن وعاد وارمدن خبر ويرمكده‌در .

دامت لدينا ففاقت كل معجزه من النبيين اذجائت ولم تدم

آيات قرآنيه دائم ، سائر پيغمبرلرك معجزه‌لری ايسه غير دائم اولديغی ايچون اونلرك هپسنه فائقدر .

قرت بها عين قاريها فقاتله لقد ظفرت بحبل الله فاعتصم

آيات قرآنيه‌يی اوقويانلر اونك قرائتيله شادكام اولديلر . اونلره يمين ايله تأمين ايده‌رمكه حبل الـٰهی‌يی بولديلر ، اوكا صيم صيقی صاريلسينلر .

ان تتلاها خيفة من حرنار لظى اطفأت نار لظى من وردها الشيم

قرآن كريمك آيتلرى جهنم آتشندن قورقه‌رق اوقورسه‌ك جهنم آتشنى سونديريرسك .

كانها الحوض تبيض الوجوه به * من فالسقط من العصاة وقد جاؤه كالحمم

آيات بينات يوم عرصاتده كومور پارچه‌سى كبى كسيلن عاصيلره شفا ويره‌ن ويوزلرينى آغارتان حوض كبى‌در .

وكالصراط وكالميزان معدلة * فالقسط من غيرها فى الناس لم يقم

آيات قرآنيه حق باطلدن تميز خصوصنده صراط ، عدالتى تأمين وخصومتى رفع وازاله‌ده ميزان كبى‌در. لونلر اولماسه انسانلر اراسنده عدالت قائم اولمازدى .

لاتعجبن لحسود راح ينكرها تجاهلا وهو عين الحاذق الفهم

آيات قرآنيه‌نك كلام الٰهى اولديغنى ادراك ايدن حاسدلرك انكارلرندن تعجب ايتمه . بوانكار ، جهالتدن دكل ، تجاهلدن ايلرى كليور .

قد تنكر العين ضوء الشمس من رمد وينكر الفم طعم الماء من سقم

بعضاً كوز خسته‌لقدن دولايى كونشك ايشيغنى انكار ايتديكى كبى آغيزده خسته‌لق يوزندن صويك لذتنى انكار ايده‌ر .

يا خير من يمم العافون ساحته * سعيا و فوق متون الاينق الرسم

اى سن كه باجمله ملتجيلرك قوشه‌رق ، هجينسوار اولارق نزدينه قوشدقلرى الك خيرلى انسانسك. سكا التجا ايديورم !

ومن هو الآية الكبرى لمعتبر ومن هو النعمة العظمى لمغتنم

سن عبرت بين اولانلر ايچون الك بويوك آيتسك ونعمت پشنده قوشانلره الك فياض نعمتسك !

ایکنجی قسم

# قرآن کریم

# قرآن کریم

## برنجی فصل

قرآن کلمه‌سنك اصلی ـ قرآنك جمع وتدوینی ـ قرآنك معجزهٔ محمدیه اولدیغی ـ قرآنك محتویاتی ـ قرآنك کیفیت وحیی ـ ٦٦٦٦ آیتك نظمی ـ ( کوته )نك قرآن حقنده فکری ـ قرآن نه صورتله محافظه اولوندی ـ شاعر لبیدك دین اسلامی قبولی ـ مسلمانلرك قرآنه حرمتی ـ قرآن مجلهٔ احکامدر ـ قرآنك کتاب مقدسدن فرقی ـ ره‌نانك سوزلری ـ مسلمانلقده الوهیت تلقیسی ـ هندولر الوهیتی ناصل تعریف ایدیورلردی ـ حضرت محمدك حضرت عیسایه حرمتی ـ حضرت مریمك حملی حقنده قرآنك فکری ـ تثلیث مسئله‌سی ـ قرآنك تحلیلی ـ اسلام فاتحلریله ، روما پاپالرینك مقایسه‌سی ـ موسیو ( ژوریو ) نك مطالعاتی ـ یهودیلکك انحصار آمیز وضعیتی ـ درت انجیل ـ ( قسطنطین ) ك دورنده خریستیانلق ـ اسلامیت قلیچ دینی دەکلدر ـ مسلمانلغك بشریته خدمتی .

---

قرآن کلمه‌سی ، (اوقودی) معناسنده اولان (قرأ) فعل ثلاثیسنك مصدریدر . « اوقومق » ، « اوقونمغه شایان اولان » معنالرینی افاده ایده‌ر . قرآن کریمه « کتاب » ، « کتاب الله » ، « کتاب کریم » ، « کلام شریف » ، « فرقان » ، « تنزیل » کلمه‌لری اطلاق اولونور . مسلمانلر قرآنك کلام الـهی اولدیغنه اعتقاد ایتدکدن باشقه اونك ازلی، غیر مخلوق وابدی اولدیغنه ایمان ایده‌رلر . قرآنك بیانی معجز اولدیغندن، حضرت محمدك دائمی معجزه‌سی تلقی اولونمشدر. مسلمانلر،

هرشيدن مقدم، جناب حقك «لوح محفوظی»، صوکرا «قلم»ی یاراتدیغنه؛ بويوك بر مجوهر اولان (لوح محفوظ) ه یکپاره اینجیدن وجوده کتریلن «قلم» ك مداد نورایله انسانلرك بوتون اعمالنی قید ایتدیکنه اعتقاد ایدرلر. حضرت جبرائیل، لوح محفوظدن تلقی ایتدیکی قرآنی حضرت محمده قدر کیجه‌سنده تبلیغ ایتمش، قرآن کریم قسماً (مکه)ده ، قسماً (مدینه) ده پیغمبره وحی اولنمشدر. رسول اکرمك تلقی ایتدیکی بوتون کلمات الٓهیه، کاتبلر طرفندن درحال قیداولونوردی.

وحی اولونان ایلك آیتلرك: «اقرأ» سوره‌سنك باشنده‌کی آیتلر اولدیغی خصوصنده اتفاق واردر. بو آیتلرك مآل کریمی شودر:

«اوقو ، یارادن و انسانی بر قان پختیسندن وجوده کتیره‌ن اللهنك نامنه اوقو، رب اکرمك انسانه اوکره‌تدی، قلمله‌اوکره‌تدی، بیلمه‌دیکنی اوکره‌تدی ..»

رسول اکرمك تلقی ایتدیکی آیات ، وحی کاتبلری طرفندن قید اولوندقدن صوکرا بونلر اصحاب آراسنده نشر اولونوردی. اصحابك اکثریسی قرآنی ازبرلردی. قرآنك قید اولوندیغی یاپراقلر ، بر صندوق درونده حفظ اولونوردی.

قرآن کریم ۱۱٤ سوره‌دن متشکلدر. سوره‌لرك بر قسمی مکی، بر قسمی مدنیدر. سوره‌لر، ایچنده موضوع بحث اولان بر وقعه‌دن، یاخود ایچنده یاد اولونان بر شخصیتدن اسمنی آلیر. هر سوره آیتلردن متشکلدر و هر بری بسمله ایله باشلار .[۱]

قرآن، مسلمانلرجه معجزه‌لرك الك بویوکی عد اولونور واولولری دیریلتمك معجزه‌سی قدر خارق العاده طانیلیر. مسلمانلر دیرلرکه ،

---

۱] قرآن کریمك آیاتی ٦٦٦٦ در. بیکی اوامر، بیکی نواهی ، بیکی وعد ، بیکی وعید ، بیکی قصص ، بیکی امثال ، بش یوزی حدود ، یوزی دعا و نیازدر.

( موسی ) ایله ( عیسی ) نك معجزه‌لری موقتدی . محمدك معجزه‌سی دائمیدر ، ابدیدر . بناءً علیه بو خارقه ، اسکی دورلرك بوتون خوارقندن یوکسکدر .

ادبیات نقطهٔ نظرندن قرآن ، شرقك اك شاعرانه اثریدر . قسم اعظمی نثر منظوم اولان قرآن ، کرهٔ ارضك بر قسمنده حاکم اولان ذوقه مطابقدر . عربستانك اك اصیل و اك ممیز لهجه‌سی اولان قریش لسانیله نازل اولان قرآنه دیگر لهجه‌لر پك آز قاریشمشدر . قرآن کریمك لسان عرب ایچین بر حجت اولدیغنده شك و شبهه یوقدر . ( گوته ) نك دیدیکی کبی قرآن وهلهٔ اولاده قارئی ممنون ایتمز ایسه‌ده صوکرا اونی فسونیله جذب ایدر ، داها صوکرا قارئی گوزه‌للکیله تسخیر ایلر .

حضرت محمدك حال حیاتنده قرآن کریمك یازیلی بولوندیغی صحیفه‌لر حفظ اولونویوردی . حضرت ابو بکر ، خورما یاپراقلری ، دری و کمیك پارچالری اوزرنده یازیلی اولان آیات قرآنیه‌یی بر جلد حالنده طوپلادی . صوکرا بو جلدی حضرت عمرك کریمه‌سی (حفصه) نك ید امنیتنه تودیع ایتدی . فقط ولایتلره داغیلان نسخه‌لرله نسخهٔ اصلیه آراسنده فرق گورولدیکندن حضرت عثمان نسخهٔ اصلیه‌یی اساس اتخاذ ایده‌رك قرآنك نسخه‌لرینی تکثیر ایتمش ، یاکلیش نسخه‌لری طوپلاتمشدی .

قرآن کریمك مزایاسنی تقدیر ایچون شونی بیلمك لازمدر که پیغمبرك زمان ظهورنده بلاغت بیان و فصاحت لسان پك ایلری گیتمش بولونیوردی . او زمان شعر و خطابت فوق‌العاده اعتباری حائزدی . مؤلفین اسلامیه‌دن بری دییور که :

« قرآنك اعجازی ، اونك بلاغتنده ، فصاحت و آهنکنده‌در . عربجه

بیلمه‌ین بر آدم قرآنی دیکله‌سه ، اونك ، سائر آثار عربیه‌یه فائقیتنی درحال تسلیم ایده‌ر. هرهانکی بریازی‌یه اقتباس اولونمان بر آیت قرآنیه اونك ایچنده بریاقوت پارچاسی کبی طورور، کوزلری قماشدیران مجوهرلر کبی پارلار . قرآن ، وحی اولوندیغی کوندنبری ، بلاغتیله علمایی حیران براقمشدر . »

ایشته دائمی برمعجزه عد اولونان بوقرآن ایله‌درکه حضرت محمد قومنه مراجعت ایتمش، اونکله رسالتنی تأیید ایله‌مش، اونکله اوزمان عربستانده عددلری چوق اولان بوتون فصحا وبلغایی اسکات ایله‌مش، هیسنی اوکا برنظیره کتیرمکدن عاجز بیراقمشدی . ۱]

روایته کوره معلقاتدن برینك ناظمی اولان شاعر مشهور لبید ، حضرت محمدك رسالتنی اعلان ایتدیکی زمان هنوز بت پرستدی . لبید، شعرلرینك برنده شو بیتی ایراد ایدییور : «اللهدن غیری هرشی باطلدر ؛ هرنعمت ، محقق ، محکوم زوالدر . » شاعر لبیده بو یولده برنظیره سویلیه‌جك بر کیمسه چیقمه‌مشدی . نهایت سورهٔ بقره‌نك بر قاچ آیت کریمه‌سنه مطلع اولان لبید ، بونلرك آنجق وحی الٰهی ایله سویلنه‌بیله‌جکنه ایمان ایتمش، دین مبین اسلامی قبول ایله‌مشدی.

لبیدك اهتداسنه سائق اولان آیات کریمه ؛ « بو کتاب که ، هردرلو ریب و شبهه‌دن آزاده‌در ، متقیلر ایچون رهبر هدایتدر ، او متقیلرکه غیبه ایمان ایده‌رلر ، نمازلرینی حقیله ادا ایده‌رلر، واللهك کندیلرینه احسان ایتدیکی رزقدن انفاق ایلرلر . اونلرکه سکا کوندریلنه وسندن اول کوندریلنه ایمان ایده‌رلر وآخرته یقیناً اینانیرلر.

---

[۱] حضرت محمدك قرآن کریمی برخریستیان راهبك وبرایرانلی یهودینك یاردیمیله انشا ایتدیککنه دائر وقوع بولان بهتانلر ، کندی کندینی تکذیب ایتمکده‌در . عرب لسانك شاهقهٔ بلاغتی ، بری سوریه‌لی ، دیکری ایرانلی ایکی اجنبی‌یه ناصل عطف اولونابیلیر ؟

ايشته اونلر هدايت الـٰهيه يه نائلدرلر ، واونلر فلاحه ايرمشلردر . »

« كافرلره كلنجه... اونلرك حالى بر آتش ياقان آدمك حالى كبى دركه آتش اطرافى ايشيقلانديرديغى زمان كوزلرى قاپانير ، و قاراكلق ايچنده قاليرلر . اونلر ديلسزلردر ، سويليه‌مزلر ؛ صاغيردرلر ، ايشيتمزلر ؛ كوردرلر ، كورمزلر .

«ياخود اونلرك حالى ظلمتله ، رعد وبرق ايله مشحون بر قاصيرغه كبى كه ، بونك قارشيسنده اونلر اولوم قورقوسندن پارمقلريله قولاقلرينى طيقيورلر . جناب حق ايسه كافرلرى چپ چوره چويرمشدر . برق ، اونلرك كوزلرينى قاماشديرر ، شمشك چاقدقجه اونك ايشيغنده يوروييورلر ، فقط اورته‌لغى ظلمت قاپلاديغى طوريورلر . »

قرآنك تلاوتى اثناسنده عربلرك دويدقلرى الهام ، اونك ساحر اسلوبى ، اونك علوى شعرى ، اونك حلاوت نظمى دولاييسيله‌در . آياتك تنوعى ده شايان دقتدر . قرآن كريم محتشم آيتلرله ، عرش تدبيرندن كائناتى اداره ايدن ذات اجل اعلايى افاده ايدر ، جنتك نعيم جاودانيسنى ايضاح ايدركن آيتلر ، نشاط وآهنك ايله دالغه‌لانير ، جهنمك عذابنى آكلاتيركن آتشين بر حرارتله چالقانير .

مسلمانلر قرآن كريمه اعظمى حرمت وتوقيرى كوستريرلر . طاهر اولمازلرسه كتابه ال سورمزلر . اونك ايچون كتاب مبينك قاپاغنه ( لا يمسه الا المطهرون ) آيت كريمه‌سى يازيلير ، وبوصورتله سهوا ايله كتابه طهارتسز ايكن كيمسه‌نك ياناشماسنى تأمين ايدرلر . مسلمانلر ، كتابى كمال حرمتله اوقورلر ، اونى اوپرلر ، حربه كيدركن جيبلرنده طاشيرلر ، سلاحلرينه آيتلر حك ايتديررلر ، كتابى آلتونلر وجوهرلرله سوسلرلر ، اونك بر غير مؤمنك النده بولونماسنى ايسترلر . اسلام تربيه‌سنك منبعى ، بو كتاب مبيندر . چوجوقلر ، اول باول

ونی اوقومايى اوكره‌نيرلر وازبرلرلر . حياتك نورينى بولمق ايچون
مسلمانلر كتاب مبينى تدقيق وتتبع ايده‌رلر. جامعلر واردركه اورادە
قرآن كريم متمادياً ختم اولنور. اون ايكى عصردن برى قرآن كريمك
سى ، ميليونلرجه مؤمنك قلب وروحنده متمادياً ومستمراً عكسلر
اوياندیرمشدر . نيجه اسلام فقيهلرى واردركه قرآنى يتمش بيك كره
ختم ايتمشلردر .

قرآن كريم اللهه ايمانى ، ارادۂ الـٰهيه‌يه تسليميتى، اوامر الـٰهيه‌يه
اطاعتى ، بر وتقوايى ، اعتدالى ، ايچكيدن امتناعى ، مسامحه‌يى ، دين
اوغورنده أولنلره بر حرمت مخصوصه بسلەمه‌يى امر ايده‌ر . فرائض
عمليه‌يه كلنجه بونلر دين اسلامك نشر وتبليغى، بش وقت نمازك اداسى،
رمضان آينده اوروجك طوتولماسى ، ١] مالك قرقده برينك زكات
اولارق اعطاسى‌در. زكات اولارق تفريق اولنان پارادن حتى دشمنلره
و حيواناته بيله بر حصه تخصيص اولونابيلير . ٢]

ييقانمق وتميزلنمكه عائد اولان اوامر، نمازه متقدمدر . (سه‌ل-
Sale) ديیوركه: « مسلمانلرك بووظائفى ايفايه‌رعايتكار اولملرى ايچون
حضرت محمد ، اعمالك طهارت اساسى اوزره قائم اولديغنى سويلر ،
طهارت ، ايمانك يارسى و نمازك اناختاريدر . طهارتسز نماز قبول
اولونماز . بو ايضاحاتك دها كوزه‌ل آكلاشيلماسنى تأمين ايچون ،
(غزالى) طهارتى درت قسمه آیريیور. برنجيسى جسدك هرپيسلكدن
وهرلوثدن تطهيرى ؛ ايكنجيسى، بوتون اعضا وجوارحك خباثتدن

---

١] اوروجك اوچ مرتبه‌سى واردر : ١) معدوى وشهوانى لذتدن اجتناب ، ٢ ) كوز ، قولاق ، ديل ، ال ، آياق وسائر جوارحى كناهدن وقايه ، ٣) قلب وفكرى مشاغل دنيويه‌دن صيانت .

٢] نماز انسانلرى جنت يولنه سوق ايدر. اوروج انسانى جنت قاپوسنه كوتورور . زكات انسانك جنته كيرمه‌سنى تأمين ايدر .

وهر ظالمانه عملدن ؛ اوچنجیسی ، قلبك هر درلو شایان مؤاخذه تمایلات و كناهكارانه نیتلردن تنزهی در. (غزالی)، وجوده كوره قلبك ظاهری بر ظرف ، اصل اوزك قلب اولدیغنی علاوه ایدهر . بو سببدن دولایی غزالی ، يالكز ظاهری طهارته اهمیت ویره نلردن شكایت ایده‌ر، اساساً تمیز اولمایانلرك صورتلری كبی سیرتلرینك كیرلی اولدیغنی بیان ایله اونلرك موضوع بحث ایدیلمه‌یه لایق اولمادقلرینی سویلر . بناءً علیه مسلمانلرك طهارته رعایت ایتمكله كناهلرندن آزاد اولدقلرینی ظن ایدنلر یاكیلیورلر . »

فقط اوامر قرآنیه دینی واخلاقی وظائفه منحصر دەكلدر. كیبون، دیركه : « قرآن بحر محیط آطلاسی ساحللرندن غانژه قدر ، يالكز الـهیاتك ده كل، مدنی، جزائی احكامك مجلهٔ اساسیه‌سی عد اولونمقده، انسانلرك بوتون حركات واحوالنی تنظیم ایدن قوانین، اللهك غیرقابل اخلال اوامریله مؤید بولونمقده‌در. » تعبیر دیكرله قرآن، مسلمانلرك دینی ، اجتماعی ، مدنی ، تجاری ، عسكری ، قضائی ، جنائی، جزائی عمومی كتابیدر. قرآن هرشیئك، وظائف دینیه‌دن وظائف یومیه‌یه، روحك نجات وفلاحندن بدنك صحتنه، عمومك حقوقندن فردك حقوقنه، انسانك منافعندن جمعیتك منافعنه ، اخلاقیات ساحه‌سندن جنائیات ساحه‌سنه ، حیات دنیویه‌نك عقوباتندن حیات اخرویه‌نك عقوباتنه قدر هر شیئك ناظیمدر .

بالنتیجه قرآن ، توراتدن آیریلمقده‌در. ( قومب )ك دیدیكی كبی تورات ، « برالـهیات سیسته‌منی حائز ده‌كلدر ، تورات ، قصصدن ، وصفلردن ، تقواپرورانه تهیجاتدن ، بربرینه منطقی بررابطه ایله باغلی اولمامقله برابر قوتلی براخلاقدن متشكلدر. » ١] قرآن كريم، انجیل

١] علم ودینك مناسبتلری حقنده‌كی مقاله‌دن

كي‌ده آنجق سالكلرك افكار دينيه‌سنی ، عبادت واعمالنی تنظيم ايدن بر دستوردن عبارت ده‌كلدر .

بلكه قرآن ، سياسی بر سيستمه‌در . چونكه دولتك هر قانونی اوكا مستنددر . حيات واموواله عائد اولان هر شیٔ اونك حكميله حل اولونمقده‌در .

حضرت محمد ، سياسی دولتلرده رهبان صنفنك نه قدر تهلكه‌لی بر عنصر اولديغی ، بو صنفك هر حكومتی ترديه سوق ايتديكنی بيلديكندن بو مؤسسه‌نك وجود بولماسنه امكان بيراقمامش ، ألنده قرآن بولونان هر مسلمانك كنديني ارشاد ايتمه‌سنی آرزو ايتمشدر . حضرت عيساده عينی صورتله حركت ايتمش ، اوده پاپاسسز وحسيات قلبيه‌يه مستند بر ديانت تبليغ ايتمشدی . رونان ديركه :« حضرت عيسی قدر پاپاسه بكزه‌مه‌ين بر انسان يوقدی . اونك قدر دينی حمايه نامی آلتنده دينی بوغان اشكاله بويوك بر دشمن كورولمه‌مشدی » . رونان دهاصو كره ديیوركه :« عيسويتده روحانی برسلسلهٔ مراتب يوقدی . هر نصرانی ديكر نصرانی‌يه : برادر ، ديه‌جكدی . فقط عيسی ، فائق بر عنوانه صاحب بولونيوردی . عيسی‌يه افندی ، اللهه‌ده « رب » ده‌نيليوردی . »

بناءً عليه مسلمانلقده پاپاسلق يوقدر . فقها ايله آلهياتجيلر عينی آدملردر . چونكه مأخذلری قرآندر . بونلرك وظيفه‌لری ، روحانی ده‌كل ، قضائی ايدی . ثروتلری كليسا وقفلرندن ، صدقه‌لردن متحصل ده‌كلدی ، دولتك تخصيص ايتديكی معاشلاتدندی .

حضرت محمدك كتيرديكی عقائد ، شبهه‌دن ، ايكی يوزليلكدن آزاده ايدی . قرآن كريم ، توحيد عقيده‌سنك اك شرفلی آبده‌سيدر . بتلره ، انسانلره ، سيارات وثوابته پرستشی منع ايده‌ن حضرت محمد ،

بونی،دوغان هر شیئك أوله‌جکی ، طلوع ایده‌ن هر شیئك باتاجغی ، فساده معروض اولان هر شیئك اضمحلاله اوغرایاجغی اساس معقولنه استناد ایتدیرمشدی . حضرت محمدك ذوق عقلیسی ، زمان ومکاندن ، شکل و صورتدن منزه ، بی نظیر و بی شریك ، اك کیزلی فکرلرمزه مطلع ، کندی ذاتیله قائم ، لایتناهی و ازلی بر موجودی طانیور و تجیل ایدیوردی . رسول اسلام طرفندن اعلان اولونان بو عقائد ، بوتون آرقداشلری طرفندن صاغلام بر صورتده قبول اولونمش ، قرآنك مفسرلری طرفندن‌ده ریاضی بر قطعیتله تعریف ایدیلمشدر . مؤمن بر فیلسوف عموم مسلمانلرك عقیده‌سنی قبول ایده‌بیلیر .

خالق طبیعت ، وارلغی بوتون آثارینه ، قانونی قلب بشره حك ایتمشدر . هر عصرده کلن پیغمبرلرك وظیفه‌سی ، معرفة اللهی احیا وقانون الٓهی نك رعایتنی تأمیندن عبارتدی . حضرت محمد بوتون اسلافی اولان پیغمبرانك نبوتنی طانیمشدر . حضرت آدمدن، قرآنك اکماله‌قدر وحی‌الٓهی انسانلری ارشادایده کلمشدر. حضرت محمدمسلمانلره، حضرت عیسایی توقیر وتجیل ایتمه‌یی اوکره‌تمشدر[۱.] لاتین کلیساسی ، حضرت مریمك نفخ ایله حملی مسئله‌سنی قرآن کریمدن اقتباس ایتمك خصوصنده تردد ایتمه‌مشدر . [۲] خریستیانلره

---

[۱] بونك برچوق دلائلی واردر . بز یالکز شونی ذکر ایده‌جکز : محمد رابعك دورنده صدراعظم ۱۶۸۳ ده ویانه‌یه قدر ایلریله‌مش ، فقط لهستان حکمداری ( ژون سوبیه‌سکی ) طرفندن مغلوبیته اوغرامشدی . بو صیراده خریستیان بر پاپاس مسلمان اولمش ، مسلمانلغنی اثبات ایچون حضرت عیسی‌یه هجوم ایله اونك ساخته‌کار اولدیغنی سویله‌مشدی . بو حرکت مسلمانلری اوقدر اغضاب ایتمشدی که پاپاس درحال دیوانه سوق اولنمش واعدامه محکوم ایدیلمشدی .

[۲] سه‌ل طرفندن ترجمه اولونان قرآنه مراجعت ایدیکز . سن آمبروز

آلتی یوز سنه ظرفنده دوغرو یولدن صاپمشلردی. حضرت موسی ایله حضرت عیسی، آتیده کندیلرندن دها بویوك بر پیغمبر کله‌جکنی اعلان ایتمشلردی. پاراقلیط، یاخود (روح قدس)ك ورودی رسل الٓهیه‌نك اك بویوکی و صوکنجیسی اولان حضرت محمدك شخصنده وبعثتنده تجلی ایتدی.

قرآنك برنجی و اك اساسلی ماده‌سی، توحید باری عقیده‌سی و حضرت محمدك رسالتیدر. قرآن حضرت محمدی، اللهك ایلچیسی صفتیله یاد ایدر. پیغمبر اسلام، خریستیانلرك تثلیث عقیده‌سنی قبول ایتمکله خطایه‌دوشدکلرینی، جناب حقك حقیقتی اظهار وتأیید ایچون کندیسنی کوندردیکنی بیان ایدر. [۱] بوندن دولاییدرکه قرآن کریمده مسلمانلره «موحدلر» دینلمکده و بوتعبیر «مشرکلر» مقابلنده قوللانلمقده‌در. چونکه مشرکلر، پرستش ایتدکلری شیلری اللهه شریك اولارق قوشمقده‌درلر. قرآن کریمده دەنیلیورکه: «ای اهل کتاب! (خرستیانلر و موسویلر!) دینکزده افراطه صاپمایکز. اللهدن بحث ایدییورکن حقیقته مخالف بر شی سویله‌مه‌یکز. مریمك اوغلی مسیح، اللهك بر پیغمبرندن باشقه بر شی دەکلدر. او حالده الله ایله پیغمبرلرینه ایناییکز. تثلیثدن بحث ایتمه‌یکز. الله

---

ایله سن اوغوستین کبی آبای کلیسانك مشاهیرندن ایکی ذات بو مسئله اطرافنده اوقدر مستهجن مناقشه‌لرده بولونمشلردرکه ادب وحیا، بونلرك سوزلرندن برشی اقتباسنه مانعدر.

[۱] تثلیث عقیده‌سنك اساسی اولان اوچ شاهدك مشهورمتنی، نیوتون، کیبون ویورسون کبی ذواتك مساعیسی نتیجه‌سنده اویدورمه اولدیغی تبین ایتمشدر. بالذات (قالمه‌ت) کتاب مقدسك اسکی نسخه‌لرنده بویله بر آیت بولونمادیغنی اعتراف ایدییور. حضرت عیسی وحدانیت الٓهیه‌یی تعلیم ایتمش، فقط سن پول ایله افلاطونی اولان (حنا) افلاطونك تثلیثنی قبول ایدرك عیسویتك توحیدینی وساده‌لکنی اخلال ایلمشلردر.

بردر . بوتون حمد وثنا اوكا خاصدر . اونك اوغلى يوقدر . »

قرآنك اك بويوك هدفى، اوزمان شايع اولان اوچ دينى، معرفةالله ايله عبادت خصوصنده برلشديرمك، هپسنى معين قوانينه تابع قيلمق، هپسنى رسول الله اولان حضرت محمدك اطرافنده طوپلامقدر. حضرت محمد، متعدد اخطارلردن، دها اول وقوع بولان متعدد وعد و وعيدلردن صوكره يريوزنده دين الهى يى تأسيس ايچون كوندريلمشدى. او حالده قرآنك اك معظم عقيده‌سى توحيد باريدر . حضرت محمد، بونى ايضاح ايچون كوندريلمشدر . حضرت محمد، بو عقيده‌يى اك دوغرو و اك مكمل صورتده ايضاح ايتدى . بو صورتله بعض شرايع مخصوصه ويا مراسم مخصوصه‌نك ارشاد الهى يه توفيقاً تبدل ايده‌بيله‌جكى، فقط اصل حقيقت ازليه‌نك بر كونا تبدله معروض اولماياجغى، بالعكس عيناً دوام ايده‌جكى آكلاشلمش، بو عقيدهٔ اساسيه اهماله اوغراديغى، ياخود تردى يه دوچار اولديغى زمان اونى احيا ايچون پيغمبرلر كوندريلمشدركه حضرت محمدك ظهورينه قدر بونلرك اك ممتازى حضرت موسى و حضرت عيسى ايدى .

حضرت محمد، هيچ بر وقت يكى بر دينك مؤسسى اولديغنى سويله‌مه‌مشدر. بالعكس محمد، حضرت ابراهيم دينى احيا ايتديكنى، وبونك كنديسنه وحى اولونديغنى بيان ايدر . قرآنك يكانه هدفى، موسويلرله خريستيانلرك تحريف ايتدكلرى الواح مقدسه‌يى تصحيح ايتمكدر . بو تحريفاتك بريده حضرت محمدك رسالتنه عائددر . روايته كوره، حضرت جبرائيل، قرآنى، حضرت ابراهيم طرفندن كسيلن قربانك دريسنه يازيلى اولارق كتيرمش، درى آلتون و ايپك و مجوهرات ايله سوسله‌نمشدى . فقط خريستيانلرجه قبول اولونان روايته كوره حضرت محمد قرآنى، ايرانلى بر يهودى ايله خريستيان

برباباسك ياردیمیله احضار ایتمشدی. فقط بوفکراوقادار اسکیدرکه بالذات حضرت محمدك بوفكرايله مجادله ایتدیکنی واونی ردایلدیکنی کوریيورز.

قرآن کریم الك صريح صورتده ازلی، ابدی اولان، طوغمایان، طوغورمایان، برشریك ونظیری اولمایان، هرشیئی یارادان، رحمن ورحیم اولان، كندیسنه باغلانانلری حمایه ایدەن، فنالق ایدوب پشیمان اولانلری عفو ایدەن، قیامت کوننك صاحبی اولان، هرکسی عملنه کوره محاکمه ایدەن؛ ایيلك یاپانلره، الله اوغرنده أولنلره سعادت ابدیه بخش ایدەن؛ خبيثلره جزا ویرەن اللهك وارلغنی اوکرەتیر. قرآن ملكلرك وارلغنیدە اوكرەتمكدەدر. فقط ملكلركدە، پیغمبرلركدە شايان پرستش اولمادقلرینی آكلاتیر. هرانسانی قورویان واعمالنی مراقبه ایدەن ایكی ملك واردر. شیطانلر نوع بشرك دشمنیدرلر. مسلمانلر جنلرك وارلغنەدە ایناتیرلر. حضرت محمدك رسالتنه ایمان ایدەرلر.

قرآن كريمك ايضاح ايتديكى بوعقائد نەقدرظالمانه تجاوزه اوغرادیسه قرآنك تعالیم اخلاقیەسیدە عینی صورتله تجاوزه اوغرامشـدر. حال بوکه اخلاق قرآنیه، فسق وفجوری وهر درلوافراطی، ربایی، خستی، تکبری، بهتان و افترایی، حسدی، ریایی، دنیوی شیلر اوغورنده حریصانه قوشمەیی تقبیح؛ صدقه ویرمەیی، ابوینی سەومەیی، اللهه شکرانی، عهدەوفایی، صدق و اخلاصی، یتیملره شـفقتی، برفرق کوزەدیلمکسزین عدالتی، عفتی، حیایی، صبر و تحملی، خیرخواهلغی، کولەلرك آزاد ایدلمەسنی، فنالغه قارشی ایيلكی، فضیلتی، عفو وصفحی، بوتون بونلری برمکافات بکلەمیەرك ومنحصراً رضای باری‌یی کوزەدەرك ایفایی امر ایدر.

یوقاری‌دە سویلەدیکمز کبی قرآن یالکز برمجلهٔ دینیه دەکلدر. بوندن باشقه ـ یهودیلرك (پەتانتوح) ی کبی ـ مسلمانلرك قوانین

مدنیه‌سنی ده احتوا ایده‌ر .

بناءً علیه قرآن تعدد زوجاتی تحدید، ازدواجی تعریف، زوجینك حقوقنی ایضاح، والده‌لرك مدت ارضاعنی، دوللرك حقوقنی، مهرلرك، طلاقلرك کیفیت وقوعنی تعریف ایلر . میراث ، وصایا، ولایت ، عقود قرآنده ذکر اولونمقده‌در . نهایت ، یالانجی شاهدلرك ، سارقلرك ، زانیلرك ، چوجوقلرینی اولدیره‌نلرك ، فجورك ، ساخته‌کارلغك وسائره‌نك جزاسی کوستریلیر . حضرت محمد بو اعتبار ایله یالکز پیغمبرده کل، برده شارعدر . بو قوانین شرعیه هجرتدن، یعنی عقیدهٔ اسلامیه خایلی کوکلندکدن صوکره تبلیغ اولونمش ، برقسمی مکه‌نك فتحنه قادار اعلان اولونمامشدی .

خریستیانلق عالمنده کتاب مقدسه قارشی نادراً تصادف ایدیلن بو کسك حرمتله قارشیلانان قرآن ، بویله بر کتابدر .

خریستیانلق ایله مسلمانلق آراسنده‌کی فرقی آکلامق ایچون شوکا دقت ایتمك لازمدر که خریستیانلغك اتباعی اوزرنده حائز اولدیغی نفوذ ( دوغما )لره استناد ایتدیریله‌رك دین ایله اخلاق بر برندن آیریلدیغی حالده مسلمانلقده دوغمالرده کل، دینك عملی طرفی، اخلاقی، اجتماعی، حقوقی، سیاسی فکرلر اوزرنده اجرای تأثیر ایلمکده و بو صورتله مسلمانك دماغنده وطنپرورلك ، حقوق ، عنعنه ، قانون اساسی بر کلمه‌ده اندماج ایتمکده‌در . بو کلمه « مسلمانلق » در .

مسلمانلغك افتخار ایده‌جکی برچوق محاسن آراسنده بالخاصه ایکیسی پك بارزدر . برنجیسی الوهیتدن بحث ایدییورکن ، بشری ضعفلردن وحرصلردن تنزیه ایتدیکی ذات کبریایی اك تبجیلکار ، اك خشیت آور سوزلرله افاده ایتمه‌سی ؛ ایکنجیسی ده، قرآنك اخلاق و تربیه‌یه منافی هر فکردن ، هر حکایه وسوزدن تمامیله آزاده بولونماسیدر. حال بوکه

موسویلرك کتاب مقدسی بو کبی قصورلرله مالامالدر . قرآن، دیگر کتابلر نامنه غیر قابل انکار اولان بو قصورلردن او قدر منزهدر که حیاکار برانسان هیچ قیزارمادن اونی باشندن صو کنه قادار اوقویابیلیر.

الحاصل قرآن کریمك تأسیس ایتدیکی دین، محض توحیددر . قرآنك تعریف ایتدیکی الوهیت، مؤسس قوانین ایله کائناتی اداره ایدن، فقط غیر قابل تقرب بر احتشام ایچنده بر طرفده دوران فلسفی برعلت اولی دکل، هردم حاضر وناظر، هردم فعال برقدرتدر. مسلمانلق دین اولمق حیثیتیله عقله تجاوز ایده جك اسرار آلود ونزاع انکیز هرشیدن اوزاقدر. مسلمانلق انسانلری ساده ولایتغیر برعبادتله مکلف ایدر . مسلمانلق، انسانلری عزیزلره، شهیدلره، رسملره، متروکاته، اسرار آلود شیلره، مابعدالطبیعی اینجه لکلره پرستشدن؛ مناسترلرده انزوادن، نفسی رنجیده ایتمکدن منع ایدر؛ ماهیت اشیانك اوزون ودرین تأملندن، او زمانکی اقوام جهانك احوال وشرائطنی تقدیردن، عقل ودینك تألیفندن تولد ایدن بر نتیجه در . بناءً علیه بویله بر دینك کعبه اطرافنده وقوع بولان بت پرستانه بوتون عبادتلری، زردشتیلکی، صابئیلکی امحا ایتمه سی شایان حیرت دکلدر .

آرتق قرآن کریمك تعریف ایتدیکی مسلمانلقدن بحث ایده بیلیرز: مسلمانلق هیچ بر وقت هرهانکی دینك اساساتنه مداخله ایتمه مش، هیچ بر وقت بر انکیزیسیون تأسیس ایتمه مش، بر کیمسه یه دینی ده کیشدیرتمه یی استهداف ایلمه مشدر . مسلمانلق ده کندینی جهانه تقدیم ایتدی، فقط کیمسه یی جبر ایله تبدیل دینه سوق ایتمه دی .

قرآن دیر که : ( لا اکراه فی الدین ) یعنی «دینده جبر وتضییق یوقدر »، « مؤمنلردن، موسویلردن، صابئیلردن، اللهه وآخرته ایمان ایده نلر نزد الهیده مأجور اولورلر و هیچ بر خوف و حزنه

اوغرامازلر . »

مسلمانلغك قبولی ، مفتوح مملكتلره و مغلوب ملتلره حقوق متساویه تأمین ایدییور ؛ اونلری ، حضرت محمدك ظهورینه قدر هر فاتحك مغلوبلره تحمیل ایتدیکی شرائطدن قورتارییور و بو اقوامه حریت بخش ایدییوردی . مسلمانلق او زمان حوالیٔ مجاورهده حکمران بر عادت اولان چوجوقلری دیری دیری کوممك رذالتنی ازاله ایتمش ، کولهلکی الغا ایلهمش ، یالکز مسلمانلغی قبول ایدهنلره دهکل ، مفتوح ملتلرهده عدالتی تشمیل ایلهمش ، ویرکولری تخفیف ، دولته ویریلهجك ویرکولری اوندن بره تنزیل ایتمش ، تجارتی قیدلردن آزاد ایلهمش ، ادیان سائرهنك سالکلرینی کلیسالرینه و رهبانلرینه معین پاره ویرمکدن قورتارمش ، دیانت حاکمهیه بر اعانهده بولنمقدن خلاص ایتمشدر . اسلامیتی قبول ایدنلردن ایستهنیلن شی برجملهنك تکرارندن عبارتدی .

مسلمانلغك سرعت انتشارینه خدمت ایدهن اسباب ، بوکون بیله تماميله قابل تحقیق دکلدر . معمافیه بو اسبابك باشلیجهلرندن برقاچنی تعداد ایتمك ممکندر .

بونلرك برنجیسی ، ماهیت الٰهیه و وظائف اخلاقیهیه دائر قرآنك کتیردیکی یوکسك و دوغرو مفهوملر ؛ موسویلر و خریستیانلرله دوشوب قالقمقدن دولایی اسکی بتپرستلکلرینك خرافات آمیز عنعنهلرینه قارشی رابطهلری کوشهین ملتلر اوزرنده بو مفهوملرك اجرا ایتدیکی تأثیر ؛ صوکره عربستانده شایع اولان متعدد ادیانك تعالیم ، عادات و عنعناتنك حسن امتزاجی ؛ ثالثاً : تعالیم قرآنیهنك بوتون حقوقی ایشلره و حیاته متعلق وظائفه واسع بر صورتده شامل بولونماسی . بعض مؤلفلر بو اسبابه ، شهوانیاته مساعده ایدیلهسنی علاوه ایدییورلر .

فقط تعصبدن قورتولان بر دماغ صاحبی، مسلمانلغك انتشاری خصوصنده بویله بر عاملك مؤثر اولدیغنه احتمال ویره‌مز . بو نقطه خریستیانلق اساسیله، یاخود آوروپالیلرك عاداتیله محاکمه اولونماماز . تعدد زوجات عربستانده اساساً شایعدی . مسلمانلق تعدد زوجاته جواز ویرمکله برابر مسلمانلر شرقلیلرك بو خصوصده‌کی حدسز حریتنی تحدید ایتمشلردر . مسلمانلغك باربار ملتلر آراسنده زیاده‌سیله شایع اولان زنا وفجوری شدتله منع ایتمه‌سی ، گوشك ومساعده‌کار بر اخلاقیته دلالت ایتمز، عکسنه دلالت ایدر .

صمیمی بر مسلمان ، ئه‌پیکور ۱ ] دکلدر . تقوی ایله مشبوع بر انسادر . قرآنی اوقویان بر انسان، اولك اخلاق خصوصنده چوق دقتلی ، چوق قوتلی اولدیغنی تسلیم ایده‌ر . اساساً بر دین ویا مذهبك مؤسسی انسانلرك سفاهتنی ترویج ایتمکله دائمی بر موفقیت احراز ایده‌مز. بناءً علیه مسلمانلرك اخلاقه فرط رعایتلری اسلامیتك اسباب انتشارندن بری اولارق قبول اولونابیلیر . مسلمانلغك عباداتی معلوم ومعین اولدیغندن بونلری قبول واجرا ایدنلر اونلری ایفا ایتمه‌نك استلزام ایتدیکی وظائف اخلاقیه‌یی طانیرلر ویاپارلر . بو صورتله صیام فریضه‌سی، منتظم آبدستلر ونمازلرك ایفاسی، صدقه وزکاتلر اعطاسی ، مسکراتدن اجتناب کبی قرآن کریم طرفندن امر اولونان تعالیم ، مسلمانلر آراسنده بر دستور تعامل وجوده کتیرمش ، مسلمانلرك کتاب مبینلرینه مستمراً رعایت ایتمه‌لرینی تأمین ایتمشدر .

---

۱ ] قبل المیلاد ۳۲ سنه‌سنده یاشایان فیلسوف ( اپیکور ) ذوق والمك باشلیجه خیر وباشلیجه شر اولدقلرینی سویلیه‌رك حقیقی مسعودیتك ذوق تحصیلنده اولدیغنی ایلری سورمش ، بوندن طولایی حیاتده منحصرا ذوق وسفاهتی استهداف ایدنلره ( اپیکور )ه نسبتله « اپیکوریه‌ن » ده‌نیلمشدر. بالخاصه یمك ، ایچمك ، وشهوانی ذوقلره مبتلا اولانلر بو صفتله طانیلیرلر .

مسلمانلرك اجرای تجارت ایتدکلری یرلرده قرآن کریمی نشره چالیشمالری انتشار اسلامی تأمین ایدەن اسبابدن بری صایهلابیلیر. چونکه شرقده اقامته کیدن مسلمانلر اورادەکی امرایه دینلرینی او کوره تمثلردی، مالابار ساحلیله مالاقاده مسلمانلریك مساعد برشکلده قبول اولونمشلردی. تەرنەت وتیدور حکمدارلریله سائر شرق امراسی، مسلمانلغی قبول ایتدیلر. موغوللرك، قندهار، قامبەی، کجرات وسائر مملکتلره حکمران اولدقلری زمان، مسلمانلغی نشره چالیشدقلری آکلاشیلیور.

پورتکیزلر هندستانه کیردکلری زمان، هندو خرافاتی آراسنده، دیانت اسلامیەنك تعالی ایتمکده اولدیغنی کورمشلردی. (قالیقوت)ده اقامت ایدەن اسکی (زامورین) یعنی حکمدارك، بو پورتکیزلرك مواصلتندن آلتی یوز سنه مقدم مسلمانلری بویوك بر مهمانتوازلقله قبول ایتدیکی، اونلره موقع اعتبار بخش ایتدیکی، نهایت مسلمان اولدیغی قبول اولونمقدەدر. بو امرانك صوکنجیسی اولان (ساراما پاریمال) بر عرب کمیسیله (مکه)یه کیدەرك صوك کونلرینی بیت اللهك جوارنده کچیرمشدی.

حضرت محمدك مسامحەکارانه برخط حرکت تعقیب ایتمەدیکنه دائر سویلەنەن سوزلر چوق مبالغەلیدر. فی الحقیقه بت پرستلره، یاخود بر دینه سالك اولمایانلره قارشی دین اسلامك، یاخود قیلجك حکمنی قبول تکلیف اولونمشدی. اهل کتابه ایسه جزیه اعطاسی تکلیف ایدلمکده ایدی. [١] مع مافیه مسلمانلر مسامحەکارلق حدودینی نادراً تجاوز

١ ] جزیەنك اعطاسی قبول اولوندقدن صوکرا اهالی حقوق سابقەلرینی کاملاً استرداد ایدییور، ازجمله ایستەدکلری کبی دینلرینه رعایت ایلیورلردی. بر حکمدار جزیه اعطاسنی قبول ایتدکدن صوکره اراضیسنه صاحب اولویور، آنجق جزیه ویرەن امرانك معاملەسنه تابع بولنوردی. (ئەلفینستونك هندستان تاریخی عنوانلی اثرینه مراجعت)

ایتمشلر، غیر مسلملره ویردکاری سوزلری طوتمشلر، اسلام فاتحلری، روما وبیزانس فاتحلرینه نسبتله غایت معتدل و غایت مسامحه کار داورانمشلردر . محض حقیقت اولمق اوزره شونی سویله‌یه‌بیلیرز که شاید غرب امراسی، عربلرله تورکلرك موقعنده ، یعنی شرقده حاکم بولونسه‌لر، مسلمانلرك خریستیانلغه کوستردکلری مسامحه‌یی، مسلمانلره صورت قطعیه‌ده کوسترمزلردی . چونکه غرب امراسی ، کندی دینلرینه منسوب اولدقلری حالده باشقه مذهبه سلوك ایده‌نلره اك ظالمانه اعتسافاتی روا کورمشلردی . ١]

( ژوریو ) دییورکه : « مسلمانلرك خریستیانلره قارشی خط حرکتی ایله پاپالغك حقیقی مؤمنلره روا کوردیکی اعتسافات هیچ بر وجهله قابل قیاس دکلدر . (وودوا)لر علیهنده‌کی حربده ، یاخود ( سن بارتلمی ) قتل عاملرنده اوقادار قان دوکولدی که یالکز بوقانلر مسلمانلرك دوکدکلری خریستیان قانندن پك چوق فضله‌در . مسلمانلغك ظالم بردین اولدیغنه دائر بسله‌نن فکر متعصبانه‌دن انسانلری قورتارمق کرکدر. بونلرك فکرینه کوره کویا مسلمانلق، یاأولوم ویا خریستیانلغی ترك تهدیدیله نشر اولونمشدر. بونك اصل واساسی یوقدر. پاپالغك و حشت ویام یاملغه واران ظلم واعتسافنه نظراً مسلمانلرك خط حرکتی اك حلیم واك متواضع حرکتدی . »

حضرت محمدك دینی ، دیدکلری کبی ، روحانی دکلسه ، هیچ اولمازسه تناقضدن آزاده ، عملی بر دیندر . بو دیانت ، خرافات وشبهه‌لر باطاقلغی اورته‌سنده یوکسه‌لن بر تمثال نزاهتدی . حالبوکه خریستیانلق بوباطاقلغه دوشمش ، اخلاقك یوزینی قیزارتاجق برحاله

١] چانفلیلد دییورکه : «عربلر ، تورکلر ، وسائر مسلمانلر خریستیانلره قارشی ، غربلی ملتلرك مسلمانلره قارشی تعقیب ایتدکلری خط حرکتك عینی تعقیب ایتمش اوله‌لر شرقده خریستیانلقدن اثر قالمازدی . »

کلمش ، اوقادارکه بوتون حیات تاریخچه‌لری اثناسنده مسلمانلر خریستیانلغك متردی اولمایان بر مذهب ویا عقیده‌سیله ، ویاء شایان احترام بر شکلیله تماس ایتمه‌مشلردر .

حضرت موسانك منحصراً بنی‌اسرائیله کوندرلدیکی پك آشکاردر. اونك رسالتی ، باشقه برملته شامل دکلدی. براجنبینك ابنای یعقوب جماعتنه التحاق ایتمه‌سی مشکلدی. انبیای بنی اسرائیله عطف اولونان کتابلره [۱] کوره بو انبیا بیله یهودیلردن ماعداسنه تبلیغات اجرا ایدوب ایتمه‌مك خصوصنده متردد ایدیلر. خریستیان مؤلفلرینك بیانیه کوره خریستیانلق سرایه کیردکدن صوکره انجیللرده کورولن صفوت وساده‌لکنی خایلیدن خایلی‌یه ضایع ایتدی. کبروخست ، قان‌دعوالری ، حزبلر خریستیانلغك مرشدلرینی تارمار ایلمشدی. هرطرفك محررلری طرفندن صوکی کلمه‌ین بر حرب آچیلمشدی . ( میلتون ) دیرکه : « ( قسطنطین ) نك دورندن چوق زمان مقدم خریستیانلرك هپسی ، دیانت وتربیه‌لرینك صفوت اولیه‌سنی وتمامیتنك برچوغنی ضایع ایتمشلردی. بالآخره ( قسطنطین ) کلیسایی زنکینلشدیرنجه بونلر رتبه عشقنه ، سطوت احرازینه مبتلا اولدیلر ، خریستیانلق‌ده تارمار اولدی . »

حال بوکه حضرت محمد آلتنجی عصر میلادیده ظهور ایده‌رك دینی تأسیس ایتمش ، آسیا ، آفریقا ومصرده ، وحدانیت الهیه‌یه معتقد اولان هریرده بت پرستلکی امحا ایله‌مش ؛ خلقك مفکره‌سی اونك مادی ، معنوی فیضیله سیراب اولمشدی . اونك دیننه کیره‌نلر

---

[۱] رونان ، ( حیات یسوع ) نامنده‌کی اثرنده دیورکه : « اناجیل اربعه‌ده هربری ، یا حواریونك تاریخنده یاخود انجیلك تاریخنده معلوم اولان بر شخصیتك نامنی طاشیمقده‌در . فقط بو درت شخصیتك هربری انجیلك محرری اولارق کوستریلیوب « متایه کوره ، لوقایه کوره ، مارقویه کوره انجیل » ده‌نیله‌رك بونلرك اصل محرر اولمادقلری کوستریلمشدر . »

وحی محمدینك قدسیتنه ودوغرولغنه ایمان ایدییوردی. بصیرت صاحبی بر مشرکك نظرنده پیغمبرك سوزی، الٓهی وبشری ماهیتیده حائز کورولیوردی. زردشتك دیننددن دها صاف، موسانك شریعتندن دها حریتپرور اولان دیانت محمدیه، یدنجی عصر میلادیده انجیلك صفوتنی شائبه‌دار ایدن اسرار و خرافاتدن متشکل عقیده‌دن فضله عقل ایله قابل تألیفدر.

دیانت محمدیه‌نك حائز اولدیغی قوته الك بیوك والك قناعتبخش دلیل، اونك سائر ادیانك دوچار اولدیغی بوتون نقائصه توارث ایده‌جك، یعنی مخلوقی خالقك یرینه قویاجق درجه‌ده، اوزون بر حیات سوردیکی حالده مسلمانلرك هدف عبادت وهدف محبتلرینی حواس و مخیلهٔ بشریه‌نك سویه‌سنه ایندیرمه‌ملری، تعصب وخرافاتدن اوزاق قالملری، الوهیت مفهوم عالیسنی عادی بر صنم اقامه‌سیله تلویث ایتمه‌ملریدر. « بر معبود حقیقی‌یه و اونك رسولی اولان محمده اینانیورم» سوزی مسلمانلغك یگانه دستوریدر.

قرآن طرفندن تلقین اولونان آیاتك منحصراً قیلیجله نشر ایدلدیکنه ذاهب اولمق مدهش بر خطادر. چونکه تعصبدن آزاده اولانلرك کافه‌سی تسلیم ایدرلرکه الٓهلره انسان قانی دوکمك حرکتنه بدل عبادت و صدقه‌یی اقامه ایدن اسلامیت، انسانلره خیرخواهلق روحنی نفخ ایتمش، فضائل اجتماعیه‌یی تقویه ایتمش، بو صورتله مدنیت اوزرینه مهم بر تأثیر اجرا ایدرك بوتون شرق عالمی ایچون بر نعمت اولمش، بناءً علیه حضرت موسی طرفندن کفاری امحا ایچون احتیاطسزجه قوللانیلان قانلی سلاحلره محتاج اولمامشدر.

او حالده اعصار متعاقبه‌ده نوع بشرك افکار و عقائدی اوزرنده صلاحکار بر تأثیر اجرا ایتمك اوزره طرف حقدن کوندریلن الك قوتلی

واسطه‌یی ، اك معندانه تعصب و اك جاهلانه تجاوزلرله قارشیلامق قدر باطل و کولونج بر حرکت تصور اولوناماز .

الحاصل بو مسئله ، ایستر بو دیانتك خارق العاده ظهور و تعالیسی ، ایستر مؤسسی اولان شخص ویا بالذات کندی ماهیتی اعتباریله نظر دقته آلینسین ، آنجق اك درین علاقه‌یی اویاندیرر . مسلمانلقله خریستیا ـ نلغك مزایاسنی مقایسه ایدنلر ایچنده ، مسلمانلغك یالکز خیره و حکیمانه مقاصده خدمت ایتدکدن باشقه بویوك ایلکلره عامل اولدیغنی قبول و تسلیم ایتمه‌ینلر پك آزدر .

# ایکنجی فصل

مسلمانلرك علم و عرفانه حرمتی ـ مسلمانلر ، بالخاصه اندلس مسلمانلری فلسفه و فنونك ایلك سائقلریدر ـ ( موشیم )ك سوزلری ـ مسلمانلرك ترقیسی یونانلیلرله رومالیلرککندن دها سریعدی ـ علم و عرفانك بویوك حامیسی ، بغدادك بانیسی ابی جعفر منصور ـ هارون الرشید ـ یونان و روما ادبیاتنی احیا ایدن عرب آثاری ـ اسپانیاده‌کی عبدالرحمنلر ـ حضرت عمر اسکندریه کتبخانه‌سنی احراق ایتمه‌مشدر ـ آوروپانك مسلمانلره دین شکرانی ـ قاردینال ( اکزیمن )ك وانداللغی ـ بەقون فاجعه‌سی مسلمانلردن آلنمشدر ـ مسلمانلرك بری و بحری فتوحاتی ـ مقایسه‌لر ـ هندستانده اسلام خاندانی ـ اسلام وخریستیان حاکمیتنك مقایسه‌سی ـ انکلیز حاکمیتنك تضییق آمیز ماهیتی ـ لورد قلایو ، واره‌ن هه‌ستینغس و ( میل )ك سوزلری ـ ( اوده ) مسئله‌سی ـ ( دونداس )ك نطقی ـ رسمی بر جواب ـ مسلمانلرك دوغرولغی و ناموسکارلغی ـ مسلمانلرك مسامحه‌کارلغی و خیرخواهلغی ـ مسلمانلرك حیواناته قارشی انسانیت پرورلکاری .

کچن فصلده درمیان ایتدیکمز ملاحظانك دوغرولغی ، آتیده‌کی وقایع و مطالعات ایله دها آشکار بر حاله کله‌جکدر .

علم و عرفان دعواسنه عربلرك و مسلمانلرك حرمتندن دها درین حرمت کوسترن هیچ بر ملت کلمه‌مش کبیدر . بر عرب شاعری دیورکه: « عالم بر آدم کورور کورمز همان اونك قارشیسنده ا کیلیر وخاکپایی اوپرم ! » پیغمبرك بر چوق احادیثی علم و عرفانه‌اك صمیمی حرمتله مشبوعدر . « علمانك قوللاندیغی مرکب ، شهدانك قانندن افضلدر » ، « قلم و مرکب (یعنی اثر) بیراقانلره جنت قاپولری آچیقدر » . « دنیا دورت شیئه استناد ایدر: عالملرك علمی ، بویوکلرك عدلی ، ایلولرك عبادتی ، جسورلرك جسارتی !» فقط مسلمانلرك مهم برحالی ، مالی اهمیتسز برشی طانیمالری ، اونك مقابلنده علمی اك کرانبها شی

عد ایتمه‌لریدر . حضرت محمد بو فکری بوتون قوتیله ترویج ایتمش ،
حضرت علی، جاهلره مال، فقط ارباب علمه عرفان بخش ایدن مولانك
لطف تقدیرینه عرض شکران ایله‌مشدی . فلسفه‌وفنونك ایلك محبیلری،
اسکی ویکی ادبیات آراسنده‌کی ارتباطك محافظلری آسیانك عباسیلر
زماننده‌کی ، اندلسك امویلر دورنده‌کی مسلمانلردر. آوروپایه، اساساً
آسیادن کلن ادبیات، ایکنجی دفعه مسلمانلرك دهاسیله، حیات بولمشدی.
عربلر و مسلمانلر آراسنده فنون وصنایع آلتی یوز سنه‌لك بر تعالی
حیاتی امرار ایتدیکی حالده اوزمان بزم آرامزده‌اك قابا باربالق حکمران
اولدقدن باشقا ادبیات اك سونوك حیاتی یاشایوردی .

( موشیم = Moeheim) دیرکه:

« اك معتمد شاهدلرك اتفاق آرا ایله وقوع بولان بیاناتنه کوره اونجی
عصر میلادیده غرب عالمنده حکمران اولان مدهش و شایان تلهف قارا -
کلقدن دها بدتر برشی تصور اولوناماز . بو عصر فلسفه وعرفان نامنه ،
هیچ اولمازسه لاتینلرك « دمیر دوری » تسمیه اولونابیلیر ... لاتینلرك
فلسفه‌سی بر فندن ، یعنی منطق وباجدلیاتدن ایلری کیتمه‌مش ؛ بو فن ،
اونلرك نظرنده بوتون حکمت بشریه‌نك محصله‌سی طانینمشدی . اوزمان اسلام
فیلسوفلری اسپانیا وایتالیاده متعدد مکتبلر تأسیس ایتمش ، ارباب عرفان
بورالرده طوپلانمش ، عرب فیلسوفلرینك تعالیم و سیسته‌ملرینی آلارق اونلری
خریستیان مکتبلرینه ادخال ایله‌مشلردی.»

( موشیم) دهاصو کره‌دییورکه : اونجی عصردن اعتباراً آوروپاده
انتشار ایدن حکمت، هیئت، فلسفه‌وریاضیاتك اسلام مکتبلرندن آلندیغی،
بالخاصه اندلس مسلمانلرینك آوروپا فلسفه‌سنك استادی اولدقلری محققدر.

عصری آوروپا ایلك تخیلات شاعرانه‌سنی و ایلك ادبی
حرکتنی عربلره مدیوندر . عربلرك اقوام سائره‌یی فتح ایتمه‌لرینك
خیرکار تأثیرلرینی تدقیق ایتدیکمز تقدیرده بونلرك چوق کچمه‌دن
کندیلرینه مخصوص بر لسان و برادبیات وجوده کتیردکلرینی، بونی

متعاقب كنديلرينه تقدم ايدن اقوامه نسبتله شايان حيرت بر صورتده سريع بر ترقئ فكری يه مظهر اولدقلرينی كورورز . يونان ادبياتی سكز عصرلق بر زمانده وجود بولمشدی . روما ، بويوك شاعرلر و محررلر يتيشديرمك ايچون بو قدر عصر كچيرمشدی . جنوبی فرانسه‌ده روما حاكميتنك تأسسندن بوقدر عصر كچدكدن صوكره او ملت شايان افتخار عد ايديله‌جك بر ادبياته صاحب اولمشدی . حال بوكه هجرت محمديه‌دن يوزاللی سنه كچمه‌دن عربلر أدبيات اعتباريله چوق مترقی بر ملت اولدقلری كبی اسكی فلسفه ، شعر وصنايعك محافظلری اولمشلردی .

كرك روماليلر ، كرك غوطلر ، اسپانيايی تسخير ايچون ايكی يوز سنه امتداد ايدن برزمان اوغراشمشلردی . حال بوكه مسلمانلر بو شبه جزيره‌يی يكرمی سنه‌ده فتح ايتمشلر ، ( پيره‌نه ) داغلرينی كچه‌رك فرانسه‌نك قلبكاهنه ايلريله‌مشلردی . بونلرك علم و عرفان اعتباريله تأثيرلری ، سلاحلرينك تأثيرندن داها آز ، دها قوتسز ده‌كلدی .

پيغمبرك دامادی و خلفای راشدينك دردنجيسی حضرت (علی) ، ادبياتی حمايه ايتمشدی . معاويه‌نك دورنده عربلر ، يونانليلرك علومنی طوپلاديلر . دها صوكره عباسيلرك ايكنجی خليفه‌سی ( ابو جعفر منصور ) علم وعرفانی حمايه ايدنلرك رهبری اولمشدی . متعدد عصيانلر و محتشم ظفرلر اورتاسنده ( ابو جعفر منصور ) صنايع نفيسه‌يی تشويقه وقت بولويور ، پارا ويريور و ذوق صاحبی اولديغنی تجلی ايتديره‌رك احتشاميله بی نظير بر مركز حكومت تأسيس ايديوردی . (بغداد) ده تأسيس اولونان بو مركز ، بش يوز سنه اسلام ايمپراطورلغنك مقر اداره‌سی اولمشدی . منصورك طورونی هارون الرشيد جسارت و اقداميله يونانليلرك كوزينی ييلديرمش ، فقط آوروپاده بالخاصه ،

عرفانه محبتیله ، علومی تشویق ایتمه‌سیله ، صلح و مسالمته خدمتیله احراز شهرت ایتمشدی . هارون ، شارلمانك دوستی ایدی و اونکله مخابره ایتمکده ایدی . هارون ، مدقق ، حریتپرور ، باربار ملتلره مفید اختراعات میخانیکیه‌یی کوندره‌ن بر ذاتدی . فقط عربلرك حائز اولدقلری شهرت ادبیه‌نك تملنی آتان ذات ، هارونك اوغلی (المأمون) دی [۱] اونك سراینه ، ال یازیسیله محمول یوزلرجه دوه‌نك متمادیاً اثر نقل ایتدیکی کورولور . سیویلدن اصفهانه قدر بوتون آثار ادبیه سرعتله انتشار ایدیبوردی . بغداد ، کوفه ، بصره ، قاهره ، فاس ، مراکش ، قرطبه ، غرناطه ، بلنسه ، سه‌ویل ، آقاده‌میلرك و منبرلرك بلاغتی

---

۱] مأمونك دورنده عربجه‌یه اوزمانکی مدنیتك بوتون محصولات ادبیه وعلمیه‌سی نقل اولونمشدی . نقل اولونان اثرلر یالکز یونانجه‌دن نقل اولونمامشدر . یونانجه‌دن باشقا ، فارسیدن ، هندیدن ، قبطیدن ، عبرانیدن ، لاتینجه‌دن ، نبطیدن ، بر چوق اثرلر ترجمه اولونمشدی . یونانجه‌دن ترجمه اولونان اثرلر آراسنده افلاطونك اثرلری‌ده واردر . افلاطونك ( سیاست ) اثری حنین بن اسحاق ، ( مناسبات ) کتابی یحیی بن عدی ، ( نوامیس ) اثری حنین ویحیی ، ( طیماوس ) اثری ابن البطریق طرفندن نقل اولوندیغی کبی دیکر اثرلرده باشقالری طرفندن نقل اولونمشدی . ( ارسطو ) نك اثرلری‌ده مختلف مترجملر طرفندن عربجه‌یه ترجمه ایدیلمشدر . ابقراطك ، جالینوسك‌طبی اثرلری ، (اقلیدس ) ك ریاضی اثرلری ، آرشمیدك اثرلری ، ( منالاوس ) ك اثرلری ، بطلمیوسك اثری ( ذیوفنطس ) ك ، (ابرخس)ك اثرلری ودها بر چوق ذواتك اثرلری نقل اولونمشدر . فارسیدن بر چوق شعر وادبیات اثرلری ایله نجومه عائد اثرلر ؛ سانسکریتدن ، طب ، نجوم ، ریاضیات ، حساب وتاریخه عائد اثرلر ؛ نبطیلرك لساندن زراعته عائد باشلیجه اثرلرایله دیکر برچوق اثرلری نقل ایتمشلر ، عبرانیدن توراتی ترجمه ، لاتینجه‌دن وسائر لسانلردن بر چوق اثرلر نقل ایتمشلردر . بو ترجمه حرکتیله برلکده چوق قوتلی بر تألیف حرکتی واردی . بونلر یان یانه کتیریلیرسه او دورك علم وعرفان اعتباریله‌ده احتشامی کوز اوکنه کتیریله بیلیر .

چوقدن بری طویمشدی . فلسفه ، بالخاصه مسلمانلرك معلم اول طانیدقلری آرسطونك فلسفه‌سی، غربه دوغرو سرعتله ایلریله‌یوردی. فنون تدریس اولونیور ، یونانستان وروما ادبیاتی عربلرك آثارنده یکیدن جانلانیوردی . عرب مکتبلرینك طقوزنجی عصردن اون دردنجی عصره قادار صاچدیغی پارلاق ایشیقلر بو ماهیتده ایدی .

مسلمانلر آراسنده علم وعرفانك حمایه‌سیله معروف سائر ذوات ، اندلسك ( عبدالرحمن )لریدرکه اندلسده امویه خاندانی تأسیس ایدن ذاتك اخلافیدر . بونلرك ، الڭ بویوکی اوچنجیسی اولمق اوزره ، اوچی عینی نام ایله طانیلیوردی . اوچنجی عبدالرحمنك دورنده داخلی اختلافلر ، الڭ شایان تلهف حالی آلمشدی . بوکا رغماً عبدالرحمن علم وعرفانی حمایه‌یه وقت بولمشدی. مشارالیهك اونجی عصره تصادف و اللی سنه امتداد ایدن دور حاکمیتی آوروپانك الڭ مدهش جهالته باطدیغی بر زماندی . فقط بو دورده چوق مترقی اولان اندلس ، آوروپانك ظلمت آباد اولان دماغنه بر حزمهٔ نور ایثار ایتدی . بغداد ، بخارا ، بصره مکتبلری، شهرتلرینه رغماً آوروپالیلرك مراقنی تحریك ایده‌میه‌جك درجه‌ده اوزاقدیلر . عالیجناب بر حامی‌یه تابع اولان اندلس‌ده مدرسه‌لرینك قاپولرینی آوروپالیلره آچامش اولسه‌یدی ، اسلام عرفانی ، پك ضعیف بر صورتده حس ایدیلیر ، یاخود کاملاً ضایع اولوردی . عبدالرحمن صنایع نفیسه‌نك یکانه برحامیسیدی. سرایلرینك احتشامی، باغچه‌لرینك کوزه‌للکی ، کوشکلرینك معماریسی اعتباریله عبدالرحمن شرقلی رقیبلرینه فائق ده‌کلسه‌ده اونلرله همعیاردی . ( قرطبه ) دن اوچ میلی مسافه‌ده اولان « زهرا » قصری و شهری یکرمی بش سنه‌لك سعیك محصولی ایدی. بوسرایه آلتی میلیون آلتون صرف اولونمشدی.

عبدالرحمنك سراينده آلتى بيك كيشى ياشار . آوه چيقديغى زمان أنديسنه اون ايكى بيك سواريدن متشكل بر اردو رفاقت ايدردى .

بوراده براستطراد ايله حضرت عمره اسناد اولونان اسكندريه كتبخانه‌سنى احراق بهتانى موضوع بحث ايتمك ايسترز . بو افترايه كوره حضرت عمر ٦٤١ سنه‌سنده ( عمروبن العاص ) ه اسكندريه كتبخانه‌سنك جلدلرينى احراق ايتمه‌سنى ، بوكتبخانه‌نك قيمتلى جلدلرينى حمام كلخانلرينه آتماسنى أمر أيله‌مش ! بو ، بالاخره اويدورولمش بر افترادر . چونكه بطليوسلرك كتبخانه‌سى درت يوز ، ياخود يدى يوز بيك جلدايله ( ژول سه‌زار ) ك بر سفرى اثناسنده ياقيلديغى معلومدر . مورخلرك يكديكرينى متعاقب نقل ايده كلدكلرى بو بهتانك اصل واساسدن كاملاً عارى اولديغى ، مسلمانلرك حق فتح ايله الده ايتدكلرى موسوى وخريستيان كتب دينيه‌سنى محافظه ايتملرى ، بونلرى صورت قطعيه‌ده تخريب ايتمه‌ملرى ؛ فن ، تاريخ ، شعر ، فلسفه‌وسائر موضوعلره عائد آثارى محافظه ايدرك بونلردن استفاده ايتمه‌لريله ثابتدر . بوندن باشقه حضرت عمرك اسكندريه كتبخانه‌سنى احراق ايتديكى روايتنى درميان ايدن ( ابوالفرج ) بو موهوم وقعه‌دن آلتى يوز سنه صوكره ياشامشدر . حال بوكه داها اول كلن خريستيان ومصرلى مورخلر بو مسئله‌يى مسكوت كچمشلردر . اسكندريه كتبخانه‌لرى حقنده واقفانه بر أثر نشر ايدن ( سن قرووا ) بو افترانك برخرافه اولديغى ؛ چونكه اسكندريه‌ده‌كى الك اسكى والك مهم كتبخانه‌لرك دردنجى عصر ميلاددن فضله ياشامادیغنى بيان ايتمكده‌در .

عصرى مورخلرك بو افسانه‌يى تكرار ايتمكده اولملرى شايان حيرتدر . چونكه ( كيبون ) ، حادثه‌نك غير محتمل اولديغى ، حادثه‌نك زمان وقوعنده ياشايان خريستيان ويا مسلمانلردن بركيمسه‌نك اونى ياد ايتمه‌ديكنى سويله‌دكدن صوكرا « شايد أريوس طرفدارلريله مونوفيستلر آراسنده‌وقوع بولان جداللره عائد أثرلر ، عمومى حماملرك كلخانلرنده احراق اولونمش ايسه ، بو حادثه‌نك قارشيسنده برفيلسوف تبسم ايدرك ، بو واقعه‌نك نفع بشره خادم اولديغنى سويلر . » ديبور .

معمافيه عربلرك اسكندريه كتبخانه‌سنى ياقدقلرينى دوغرو فرض ايده‌لم ، عربلر طرفندن تاريخ ، طب ، زراعت وسائر علومه دائر يازيلان اثرلرى ( قرآن ) نسخه‌لريدر ديه احراق ايدن قاردينال ( اكزيمن ) ك حركتندن تنفر ايتمه‌ينلر ، ياخود ياز سراىى تخريب وچين ايمپراطورلغنك آثار قديمه‌سنى ومكتوباتنى وسائره‌يى امحا ايدنلر ناصل اولويورده بويله بر حركتى بر تهمت اولارق ايلرى سوربيورلر ؟ ..

صدده كله‌لم . آوروپا بو كون بيله مسلمانلره مديوندر. اهل صليب محاربه‌لرى اثناسنده وقوع بولان جداللريوزندن دره بكلك كبی مدهش بر سيسته‌می الغا ايتديكمزى ، آريستوقراتلغك استبدادلرينى تخريب ايده‌رك اونك انقاضى اوزرنده حريتمزى تأسيس ايلديكمزى اوزون اوزادى‌يه موضوع بحث ايتمه‌لم ، فقط آوروپايه شونى خاطرلاتمق لازمدركه ، اسكى ، يكى ادبياتى بربرينه ربط ايدن انسانلر اولمق ، غربده جهالت و قاراكلق حكمران ايكن فيلسوفلرينه عائد اثرلرك محافظى بولونمق ، علمك الك مهم شعبه‌لرينى ، فنون ، رياضيات، طب وسائره‌يى انكشاف ايتديرمك اعتباريله آوروپا مسلمانلره مديوندر . اسپانيا ، قاسينو ، ساله‌رنوم ، او دورك منابع عرفانى ايدى . ابن سينا ، ابن رشد ، ابن بيطار و سائر ذواتك آثارى ، باربارلقدن قورتولانلرك تدقيقاتنه ، نشاط و استقامت بخش ايتمشدر . مسلمانلرك جغرافيايه مراقلرى اونلرى كشفلرده بولونمغه ، آفريقانك چولدن عبارت اولان ساحه‌لرنده بيله مملكتلر قورمغه سوق ايتمشدر. مسلمانلق، يالكز الك پارلاق دورلرنده دكل، ايلك زمان ظهورنده بيله، ادبياته مظاهرت ايتمشدر . حضرت محمد « شان وشرف ، ثروتده دكل ، عرفانده‌در » مآلنده سوزلر سويله‌مش ، آرقاداشلرينى دنيانك الك اوجرا كوشه‌لرنده علم وعرفانى تحرى‌يه سوق ايتمشدى .

اسلام دولتلرى عصرلرجه الك مقتدر ذوات طرفندن اداره اولونمش، اختلافات دينيه عادتا اونوتولمشدى. مأمون شام مدرسه‌سنه بر خريستيان تعيين ايتديكى زمان وقوع بولان اعتراضه جواباً شو سوزلرى سويلمشدى: « بن بو آدمى دين ايشلرنده رهبرم اولمق اوزره دكل ، فن معلمى اولمق اوزره تعيين ايديورم . »

اندلسده اسلام دولتنك سقوطيله فروسيتك (شواليه‌لكك) وقهرمانلغك

صوك بقیه‌سی ییقیلدیغندن دولایی کیم ماتم طوتمه‌مشدر؟. دشمنلرینك مورخلری بیله سکز عصرلق حاکمیتی اثناسنده بر تك ظلمنی قید ایتمدکلری او عالیجناب ویوکسك ملتك حضورنده هانکی کوکس افتخار ایله‌قابارمامشدر؟!. خریستیان پاپاسلغنك انسانلق او کرندکلری، حمایه کوردکلری انسانلره شیطانی بر ظلم وتعصبله معامله ایتمه‌لرندن، ( اکزیمن ) کبی سیاسی متعصبلرك یدی عصرلق مساعینك محصولی اولان فلسفی، ریاضی، ادبی آثاری احراق ایتمه‌لرندن هانکی یوزقیزارمامشدر؟

١٢١٤ده تولد ایدن والسنهٔ شرقیه‌یی‌او کره‌نن ( فرایار به‌تون )ك اثرلرندن عرب مؤلفلریله واسع بر صورتده آشنا اولویورز. ( فرایار به‌تون )، ( ثابت بن قره، کندی، ابوالفرج ) دن اقتباساتده بولونمقده، اونك عرب آثاری‌قدریونان ولاتین‌قلاسیقلرینه آشنااولدیغی، بالخاصه « فلسفه‌نك رئیسی وامیری » صفتلریله یادایتدیکی (ابن‌سینا) یی ایی طانیدیغی آکلاشیلمقده‌در. بویوك لورد ( به‌قون ) ك مشهور فلسفهٔ تجربیه‌سنك‌ایلك پره‌نسیپلرینی سلفی وآداشی (روجربه‌قون) دن آلدیغی، هرکسجه معلومدر. بوحقیقت، ( به‌قون ) فلسفه سیسته‌منك مسلمانلردن آلیندیغنی غیر قابل مناقشه بر صورتده ایضاح ایدیور .

مسلمانلرك فتوحات عسکریه‌سنه کلنجه، بونلرك تاریخك اك شرفلی فتوحاتی اولدیغنده شبهه یوقدر . جبل طارقدن هندستانه قدر امتداد ایدن اسلام دولتندن دها حیرت آمیز بر دولت وارمیدر ؟.. بر طرفدن تورکلره، دیکر طرفدن تاتارلره باقیکز و مسلمانلغك عظمت واحتشامنی ناصل محافظه ایتدیکنی کوریکز !.. خریستیان فاتحلری آراسنده، قابلسه، صلاح‌الدینلر، تیمورلنکلر، مرادلر، بایزیدلر، فاتحلر و سلیمانلرله قابل قیاس بر قاچ آدام بولیکز ! مسلمانلر، خریستیانلری پیره‌نه داغلرینك آرقاسنه آتمادیلرمی ؟

ايتاليايه هجوم ايدرك فرانسه‌نك قلبكاهنه وارماديلرمی ؟ توركلر فتوحاتلرينی آلمانيانك حدودينه ، وه‌نديك كورفزينه قادار تمديد ايتمه‌ديلرمی ؟ خريستيان دولتلرينك اتفاقلری ، اهل صليبلری ، غربدن شرقه آقان ، فقط معظم و مدهش اسلام قاياسنه چارپيانجه قيريلان ، پارچالايان بر دالغا كبی دگلمی ؟

دها شايان حيرت بر شی بو خارق‌العاده انسانلرك موفقيات بحريه‌سيدر . حضرت محمدك زماننده عربلرك‌ك چوق قورقديغی شی ، دكيزدی . بر اسلام اولكه‌سيله ديگر بر اولكه آراسنده دكيز وارسه فريضهٔ حجی ايفا ايده‌مه‌مك ايچون قطعی بر معذرت تشكيل ايدردی . فقط بر نسل صوكرا مسلمانلرك دونانمالری آق دكيزده مظفرانه جولان ايدييور ، كريد ، آطه‌لر دكيزی فتح اولونيور ، سجيليا ، شمالی آفريقا مسلمانلرك الٔنه دوشويور ، قورسيقه ، سار- دونيا آدالری‌ده اونلره چچيوردی .

مسلمانلر آق دكيزده اوزون بر زمان فائقيت بحريه‌لرينی محافظه ايتمشلر ، بونلردن هم حرباً ، هم تجارةً استفاده ايتمشلر ، بوراده بويوك كميلر بولونديرمشلردر . ۹۷۰ سنه‌سنده اندلس حكمداری عبدالرحمن ، بو حوالينك هرطرفنده كوريلن كميلردن دها بويوك بر كمی انشا ايتديرمش ، بو كمی‌يی شرقده صاتيلمق اوزره صاييسز اشيا ايله طولديرتمشدی . بو كمی حركت ايتدكدن صوكره سيجليا اميری طرفندن ( المعزلدين‌الله ) ه كونديريلن بر كمی‌يی ياقالايارق طاشيديغی اشيايی آلمش ، ( المعز ) بو حادثه‌دن خبرار اولونجه بر دونانما انشا ايدرك چوق قيمتلی اشيا ايله عودت ايتمكده اولان عبدالرحمنك كميسنی الده ايتمشدی .

عربلرك بويوك كميلر انشا ايتدكلرينه دائر چوق معلومات واردر .

ایکنجی ( فیلیپ )ڭ دورنده « غیر قابل تسخیر آرمادا » کلمه‌لریله توصیف اولونان اسپانبول کمیلرینك عرب کمیلرینی تقلیداً یاپلمش اولدیغی قوتله محتملدر . بو کمیلر انکلیز کمیلرندن دها بویوکدی .

هندستان تاریخنه دائر یازی یازان محررلر قدر اسلامیت حقنده مغایر انصاف بر صورتده ادارهٔ کلام ایدن کیمسه یوقدر . بونلر ، اون دردنجی عصرڭ موغول ایمپراطورلرینی اون طقوزنجی عصرده ایلریله‌ین انکلیز اداره‌سیله مقایسه ایدیورلر . حال بوکه بونلر حق و حقیقت دائره‌سنده حرکت ایتمك ایسته‌یورلرسه مسلمانلرڭ هندستان فتحی ایله نورمانلرڭ انکلتره‌یی فتح ایتمه‌لرینی مقایسه ایتمه‌لری ایجاب ایدر . یعنی اسلام حکمدارلریله معاصرلری اولان غرب حکمدارلری مسلمانلرڭ هندستانده وقوع بولان محاربه‌لریله بزم فرانسه‌ده وقوع بولان حربلرمز ، اسلام فتحنك هندولر اوزرنده اجرا ایتدیکی تأثیر ایله نورمان فتحنك آنغلوساقسانلر اوزرنده اجرا ایتدیکی تأثیر مقایسه اولونمالیدر . او صیراده بر آدامه « انکلیز » دیمك بویوك حقارتدی . توزیع عدالته مأمور اولان انسانلر هر ظلمی ارتکاب ایدیورلردی . وظیفه‌لری حقه رعایت اولان حاکملر ، الڭ انصافسز خرسزلردی . اعاظمك یکانه دوشونجه‌سی پارا طوپلامق و بو مقصدی تأمین ایچون هر جرمی ارتکاب ایتمکدی . او زمان فحش و فجور او درجه شایعدی که اسقوچیا قرالیچه‌سی تعرضدن قورتولمق ایچون بر لباس دینی کیمکه مجبور اولمشدی .

---

١] قلارق = Glark اهل صلیب محاربه‌لرندن بحث ایدرکن دیبورکه : « هرهانکی بر زمانده وهرهانکی برملت ایچنده هیچ بر اوردو اهل صلیب اردولری قدر فسق وفجوره دالمامشدر . اصل صلیب محاربه‌لری خلفاك خرافاتپرورلکنه ابدی بر داغ اولمشدر . اهل صلیب تعصبك الڭ مدهش تجاوزاتنی ارتکاب ایتمش ، بونلر دعا وعبادت یرینه انسان قانی دوکمکله کناهلرندن قورتولمق ایسته‌مشلردی »

كويا هندستانده‌كی اسلام خاندانلرينك تاريخی، معاصر خريستيانلغك تاريخنده مثلنه تصادف اولونمایاجق ظلم وشدت مثاللريله دولو ايمش! حال بوكه ايلك اهل صليب زماننده (غود فره‌ی دوبويون) ك قومانداسی آلتنده حركت ايدن عسكرلر، قدسده‌كی (٤٠,٠٠٠) كيشيدن متشكل قوت عسكريه‌يی بلاتفريق قليجدن كچيرمش؛ سلاحلری، جسورلری؛ تسليميت، قورقاقلری قورتارامامش؛ ياشه، جنسه ذره قدر رعايت اولونمامش، چوجوقلر، آنه‌لرينك قارنی ده‌شه‌ن سلاحلرله امحا اولونمشلردی. قدسك جاده‌لری انسان جسدلرندن متشكل ييغينلرله دولمش، هر مسكندن قوپان اضطراب ويأس چيغلقلری آفاقی ايكله‌تمشدی. فقط مصر وسوريه سلطانی (صلاح الدين) ايكنجی اهل صليب زماننده قدسی استرداد ايتديكی زمان قدسك تسليميتی متعاقب هيچ برجان تلف اولمامشدی. سلطان صلاح الدين خريستيان اسيرلرينه هر درلو رقت ونزاكتی كوسترمش، اسيرلرك ايچنده فقير اولانلری، بلامقابل، سربست بيراقمشدی. بو بويوك آدامك نامی واخلاقی قارشيسنده فرانسز فيليپ وانكليز ريشاردك بوتون دعوالری سرنكون اولمقده‌در. بر ذوق ادبی‌يی حائز اولدقدن باشقه صاحب عرفان بر آدام اولان صلاح الدين، دور فتوحاتنده هر يرده صنايع نفيسه‌يی حمايه ايتمشدر. بر زاهد قدر متقی اولان صلاح الدينك باشقه‌لرينه لطف وانعامنك پايانی يوقدی. عفو وصفح كبی نيجه نيجه فضائل اولك شخصنده مفكوروی بر كمال احراز ايتمش، اويله بر سجيه ايله تمايز ايتمشدی كه رقيبلری اونی تقليد ايتسه‌لر اك بويوك ايلكی ياپمش اولورلردی.

«سلطان صلاح الدينك فوق العاده جسارت، كياست، علو جناب صاحبی بر انسان اولديغنده شك و شبهه يوقدر. شامده‌كی متاركه‌يی متعاقب صلاح الدين ارتحال ايتمش؛ مسلمان، يهودی، خريستيان فرقی كوزه‌ديلمكسزين

داغیلمق اوزره صدقه‌لر بیراقشدی.» شیمدی فرقه‌باقیکز. خریستیان قهرمانی برنجی‌ریشارد، عظمت واحتشامنی، ظالمانه وسائطله‌تبعه‌سندن طوپلادیغی‌مدهش مبلغلره، مدیوندی. اونك‌خستی غیرقابل تطمیندی. قید وشرطدن معرا شهوتپرستلکی یوزندن ناوار قرالی ( سانشو )نك قیزی اولان زوجه‌سی ( به‌رینغاریا ) یی اهمال ایتدکدن باشقه ، سویله‌مکدن اجتناب ایده‌جکمز کناهلرده ایشله‌مشدی . نهایت زواللی بر راهب ، ریشاردك منفور جرمنی ، کندی سراینك ایچنده یوزینه ووزمش ، اوکا قوم لوطك عاقبتنی دوشونمه‌سنی اخطار ایله‌مشدی . ١]

اسلام خاندانك اکثریسی ایسه خارق‌العاده سجیه‌یی حائز انسانلردی . محمود غزنوینك فعالیت و موفقیتلری ، علم و عرفانی حمایه‌سی ، کون کبی آشکار برشیدی . محمود ، ارباب فضل وفضیلته اوقدر حرمت کوسترمشدی‌که پایتختی ارباب دهانك مجمعی اولمشدی . باشقا برآسیاحکمداری بوقدر فاضل‌انسانلری برآرایه کتیره‌مه‌مشدی. کرچه محموداد‌خار ثروته مائل ایدی؛ فقط او ، ثروتی حسن‌استعمال ایتمه‌یی‌ده بیلن بر انساندی . محمودی تعقیب ایدن درت خلفی‌ده علم و ادبیاتك حامیلری ایدیلر . خلق طرفندن عادل حکمدار اولارق طانینمشلردی . عجبا عینی سوزلر بونلره معاصر اولان نورمانلی‌ویلیام ایله ذریتی حقنده سویلنه‌بیلیرمی ؟

اون ایکنجی عصرده فرانسه‌نك یدنجی ( لوئی ) سی ( ویتری ) شهرینه حاکم اولدیغی زمان شهرك یاقیلماسنی امر ایتمش ، بالنتیجه (١٣٠٠) انسان ، بوغیر انسانی أمرك قربانی اولمش و آله‌ولر ایچنده کول اولمشدی . او زمان انکلتره‌ده قرال ( استه‌فن ) حکمراندی .

---

١] Ropin

داخلی محاربه‌لر اوقدر کسب شدت ایتمشدی که اراضی اکیلمه‌مش ، آلات زراعیه یاتخریب اولونمش ویاخود بر طرفه آتیلمشدی . اون دردنجی عصرده فرانسه ایله وقوع بولان محاربه‌لریمز او قدر فجیع واوقدر تخریبکار بر ماهیتده ایدی که بشریت هیچ برزمان بویله شی کورمه‌مشدی. کویااسلام حکمدارلرینك ظلمی‌اونلرك خیرخواهلغندن دها قوتلی ایمش ! بزم المزده بو مسلمان حکمدارلره معاصر اولان خریستیان حکمدارلرینك اعتسافاتنه دائر مبذول وثائق وار ، فقط خیر خواهلقلرینه دائر المزده برشی وارمی ؟

اوچنجی فیروز شاه ١٢٥١ ده جلوس ایتمش ، نهرلر اوزرنده‌اللی سد ، قرق جامع ، اوتوز مدرسه ، یوز کروانسرای ، یوز خسته‌خانه ، یوز حمام ، یوز اللی کوپرو انشاسیله تمایز ایتمش ، بوندن باشقه بر چوق مبانی دها وجوده کتیرمش ، ازجمله جمنه شهرینی ( هانس ) و ( هیسا ) ایله ربط ایدن بر قانال قازدیرمشدی .

موغول خاندانك برنجی حکمداری اولان ( بابر ) هندستانه حاکم اولانلرك الك اصیل سیمالرندن بری ایدی. کندیسی ساده ، فقط یك وقور بر ذاتدی . کنجلکنی بعض قصورلر ایله شائبه‌دار ایدن پادشاه بالآخره صفوت اخلاقیه‌سیله کسب شهرت ایتمش ، نفسنك بوتون تمایلاتنی یکمش ، عفت ونزاهتیله بنام اولمشدی. بابر ، اطاعتکار بر اولاددی . شفیق بر پدر و برادر ، عالیجناب بر دوست ، رحیم بر دشمندی . چوق محتشم برآدم اولان ( بابر ) عینی زمانده چوق متواضعدی . مسرف دکلدی . هنروردی ، جسوردی ، صریحدی ، آچیق فکرلی وآچیق اللی ایدی. انتریقه‌یی سه‌ومزدی. ذوقی یوکسکدی. دماغی منوردی . معلوماتی واسعدی . ایچنده طوغدیغی و بویودیکی شرائط نظر دقته آلنیرسه ( بابر ) ك حیاتی « اورمانلری اروا ایدن

فقط ارضك كولكه‌لريله قاراردیغی حالده سمانك صفوتی عكس ایتدیرەن برحیاتدی »

بابرك اوغلی همایون ، شدتلی حرصلردن آزاده ، لكه‌لنمه‌مش بر سجیه‌یی حائزدی . كندیسی برافغان امیری اولان شیرشاه طرفندن مملكتندن چیقاریلمش وتختی اونك ید اشغالنه كچمشدی . شیرشاه بش سنه حكمران اولدقدن صوكره تاجنی اوغلی عادل شاهه بیراقمش ؛ ( همایون ) ایسه آنجق اون آلتی سنه امتداد ایدن بر دور اغترابدن صوكره حقوقنی استرداد ایده‌بیلمشدی . غاصب شیرشاه ، یوكسك بر اقتدار وشوكتی حائز بر ذاتدی . قیصه دورینك قسم اعظمنی حرب صحنه‌لرنده كچیرمش اولماسنه رغماً مملكتنی الك مكمل انتظامه مظهر قیلمش ، حكومتنده برچوق تجددات باشارابیلمشدی . ( شیرشاه ) بنغالدن باشلایان و سندده روتاسده ختام بولان درت آیلق بر یول آچمش ؛ بونك هرمرحله‌سنده كروانسرایلر وجوده كتیرمش ، قویولر قازدیرمش ، یول اوزرنده‌كی جامعلره امامل ومؤذنلر ، هندولرله مسلمانلرك خدمتنی درعهده ایده‌جك خدمتجیلر تعیین ایتمشدی . یولجیلرك كولكه‌ده یورومسنی تأمین ایچون یولك ایكی طرفنه آغاچلر دیكمش ، یولك انشاسندن ٨٢ سنه صوكره سیاحلر بووضعیتی كورمشلردی .

اكبر شاه كبی سراینده ومجلسنده بویوك ، حرب صحنه‌سنده بویوك ، علمیله مشهور ، مسامحه‌كارلغیله ، حریتپرولكیله ، جسارتیله ، عفو و صفحیله ، هنریله ، سطوتیله معروف بر ذاتك سجیه‌سی هر ایضاحدن مستغنیدر . فقط حكومتلری بشریت ایچون بر نعمت اولان الك یوكسك امرا ایچنده اكبر شاه سیاست داخلیه‌سی ایله تمایز ایدر . اكبر شاه كیفی محاكمه‌لری منع ایتمش ، قیزلرك سن رشده بالغ اولمادن ازدواجلرینه مانع اولمش ، هندولرك احكام دینیه‌سنه رغماً

دوللرك ازدواجنه مساعده ایتمش؛ هندو دوللرك ، آرزولری خلافنده احراق اولونملرینه جواز ویرمه‌مش ، مسلمانلری استخدام ایتدیکی درجه‌ده هند و تبعه‌سنی استخدام ایتمش ، غیر مسلملرك ویردکلری جزیه‌لری الغا ایتمش ، حجاجك ویردکلری ویرکولری قالدیرمش ، حربدن اسیر آلینان انسانلرك کوله معامله‌سی کورمه‌لرینه قارشی کلمشدی .

بوندن باشقه اکبر شاه ، شیر شاهك باشلادیغی مالی اصلاحاتی اکمال ایدرك مملکت داخلنده‌کی اراضی‌یی یکیدن اولچدیرمش ، اراضینك محصولاتی تثبیت ایتدیرمش ، حکومته ویریله‌جك حصه‌یی تعیین ایتمش ، زراعی حکومت حصه‌سنی عیناً ویا نقداً اعطا خصوصنده سربست بیراقمش ، حکومتك آلدیغی بر چوق آغیر ویرکیلری قالدیرمشدی .

بو تدابیرك نتیجه‌سی ، خلقك رفاهیدی . اکبرشاهك تحصیلدارلرینه اصدار ایتدیکی امرنامه‌لر اخلافه انتقال ایتمشدر . بونلردن آکلایورزکه اکبر شاه تبعه‌سنك سلامت ورفاهنی ، اداره‌سنك حریتپروورانه برصورتده تطبیقنی آرزو ایدردی . اکبر شاهك عدلیه مأمورلرینه ویردیکی تعلیمات چوق رحیمانه وعادلانه ایدی . اونلره اعدام جزالرینی اعطادن ممکن مرتبه استنکاف ایتمه‌لرینی ، تهلکه‌لی فتنه وفسادلر مستثنا اولمق اوزره ، حکمدارك تصویبی اولمقسزین اعدام جزاسنی انفاذ ایتمه‌لرینی توصیه وامر ایدییوردی . اکبر شاه اردوسنی یکیدن تنظیم ایتمش ، اردونك وارداتدن بر قسمنی تحصیل ایتمه‌سی برینه استحقاقنی خزینه‌دن استیفا ایتمه‌سنی تأمین ایتمشدی . تحکیمات وسائر مبانئ نافعه‌دن باشقه ، اکبر شاه برچوق محتشم مؤسسه‌لروجوده کتیرمش ، بونلر پسقپوس (هیبر) ك سیاحتنامه‌سنده اك ستایشکارانه سوزلرله یاد اولونمشدر . اکبر شاه اداره‌نك هر شعبه‌سنه انتظام واصول ادخال ایتمش ، بوتون انشاآتنده احتشام وانتظامی تجلی ایتدیرمشدر .

مشهور ایتالیان سیاحی ( پیه‌ترو ده‌ل واله ) اکبر شاهك اوغلی ( جهانگیر ) ك دور حاكمیتنده هندستانی زیارت ایده‌رك ١٦٢٣ ده سیاحتنامه‌سنی یازمش، جهانگیرك سجیه‌سی ایله هندستان خلقنك طرز حیاتنی ایضاح ایتمش، هندستان خلقنك یالکز رفاه ویالکز عظمت ایچنده‌دکل، امنیت تامه ایچنده‌ده یاشادیغنی کورمش، حکمدارك ساخته تهمتلرله خلقی تضییق ایتمه‌دیکنی، بالعکس خلقی رفاه، ثروت وسامان ایچنده کورمکدن محفوظ اولدیغنی یازمشدر. فقط اکبرك طورونی ( شاه جهان ) ك دوری هندستانك اك مسعود دوریدر. شاه جهانك بوتون مملکتی حضور واطمینان ایله حسن اداره ایچنده یاشایوردی. سیر ( توماس روو ) ١٦١٥ ده شاه جهانی اوتاغنده زیارت ایتدیکی زمان کوردیکی احتشامدن کوزلری قاماشمش، ایکی دونوم اراضینك ایپك والتوندن دوقونمش خالیلر واورتولر ایچنده بولوندیغنی، بونلرك آلتون ومجوهرلرله سوسلو اولدیغنی کورمشدر. فقط ( تاوه‌رنیه‌ر ) دییور که: طاووس تختنی یاپدیران، جلوس کونلرنده کندی آغیرلغنجه آلتون ومجوهرلر داغیدان حکمدار، تبعه‌سنه بر قرال کبی دکل، بر عائله باباسی کبی حاکمدی. شاه جهان اداره‌ٔ داخلیه‌سنده ذره قدر تسیب کوسترمزدی. هندستانده هیچ بر حکمدار تبعه‌سی حقنده اونك کوستردیکی دقت واهتمامی اظهار ایده‌مه‌مشدر.

بو معظم سلطانك دورنده، ( دلهی ) نك مشهور قانالی، معمار ( علی مراد خان ) ك نظارتی آلتنده انشا اولوندی. خلقك احتیاجاتی سنه‌لرجه تدقیق اولوندقدن صوکره بو محتشم قانال دلهی شهرینك ثروت وذوقیله متناسب بر صورتده وجوده کتیریلمشدی. قانالك اصل یاتاغندن بیك مجری آقیور، و دلهی شهرینك هر طرفنه مرمر فسقیه‌لر، حماملر، شادروانلر کبی مختلف شکللرده آقیور، الك فقیر صنفلرك

أولرينه قدر واريور ، هپسنك صوسزلغى تطمين ، هپسنك نظافت دائره‌سنده ياشاماسنى تأمين ايدييوردى .

مسلمانلرك هندستان خلقندن انكليزلر كبى برچوق شيلر غصب ايتدكلرى ادعا اولونيورسه‌ده بوادعا اثبات ايديله‌ميور. فقط مسلمانلرك مدافعلرى هيچ اولمازسه اونلرك ، انكليزلرك خلافنه ، آلدقلرى هر شيئه مستحق اولديغى قيمتى ويردكلرينى ، كوچوك بويوك هركس آراسنده عدالتى تماميله تأمين ايله‌دكلرينى، تجارك يوزلرجه ميللك مسافه‌لرهماللرينى امنيت تامه دائره‌سنده نقل ايله‌كلرينى ، اوزمان هندستان خلقنك حضور ومصونيت ايچنده ياشادقلرينى بيان ايدييورلر . بونك بويله اولديغى قاراران مرمرلر ، معطل مجرالر ، بايقوشلره مسكن اولان كاشانه‌لر ، معبدلر ، ييقيق ستونلر و كمرلر اثبات ايدييور . فى الحقيقه هيچ بر كيمسه‌نك مخالفتنه اوغرامايه‌جغمزى بيله‌رك ديه بيليرزكه كنديلرينه (باربار) صفتى ويريلن بوپرنسلر منافع عامه اوغورنده، بوكونك اردولرينى اعاشه وتجهيز ايده‌جك قدر پاره خرج ايتمشلردى.

شرق امراسنك پايدار مساعئ ترقيپرورانه‌لريله عينى واديده غرب مملكتلرنده وقوع بولان مساعى‌يى مقايسه ، فائده‌سز بر شى تلقى اولوناماز . فقط مع الأسف ايكى لوحه بربريله مقايسه اولونامايه‌جق كبى‌در. چونكه بيليورزكه اودورلرده انكلتره‌ده برتك قانال يوقدى، يوللرمز ، بر قاچى مستثنا اولمق اوزره ، هپ كچى يوللريدر . الك بويوك شهرلرمزده بر صو مخزنى يوقدى . دلهى كبى معظم شهرلرك محافظه‌سنه مأمور پوليسلردن بزم مملكتمزده بر اثر كوروله‌يوردى. لوندره‌ده چيقان بر يولجينك ( هاى غه‌ت ) ه قدر سالماً مواصلتنه امكان متصور ده‌كلدى. حال بوكه (شاه جهان)ك الك وضيع برتبعه‌سى نجابدن دلهى‌يه ، دلهى‌دن الله آباده قدر امن وامان ايچنده

اولاشه‌بیلیردی .

مستر ( هولوه‌ل ) بنغاله‌نك کندی‌یرلی حکمدارینه تابع اولدیغی زمانکی وضعیتی حقنده اویله‌برطاقم معلومات ویریبور که انسان‌بونلری افسانه ظن ایدر . حال‌بوکه ( هولوه‌ل ) بونلرك آراسنده اوزون بر مدت اقامت ایتمش ومسئله‌یی بحق ایضاح ایله‌مشدر .

( هولوه‌ل ) دیبورکه : « بومسعود خلقه تجاوز ایتمك ، ظلمدر . چونکه بو حوالیده کوزه‌للکك ، تمیزلکك ، تقوانك ، انتظامك ، عدالتك ، الحاصل اسکی هندستان دولتنه مخصوص نزاهتك بقیه‌سی یاشایور، بوراده حق‌تصرف کبی خلقك‌سربستیسی‌ده‌غیر قابل‌اخلالدر . بوراده خصوصی ، عمومی خیرسیزلغك وقوع بولدیغی دویولماز . اللرنده تجارت بولونان، یاخود بولونمایان سیاحلر حکومتك بلا مقابل تخصیص ایتدیکی محافظلرك حمایه‌سی آلتنده بر قوناقدن بر قوناغه کیدرلر ، جانلری ،ماللری محافظه ایدیلیر . یولجیلر برنجی قوناغی کچدیلرمی محافظلر اونلری ایکنجی قوناغك محافظلرینه تسلیم ایدرلر ، یولجیلری تسلیم ایتدکلرینه دائر برسند آلیرلر، بوسند برنجی‌قوناغك قوماندانه ویریلیر ودفترلره قید اولوندقدن صوکره راجایه بیلدیریلیر .

« بویله‌جه یولجیلر بوتون مملکتی دولاشیرلر ، یولده اشیالرینی نقل ایچون وسائط نقلیه وآرابامصرفی ویرمه‌دکدن باشقه ایسته‌دکلری مواد غدائیه‌یی‌ده‌استحصال ایدرلر. بریرده اوچ کون اقامت‌ایدرلرسه عینی منافعدن مستفید اولورلر ، خسته‌لغه ویاخود غیر قابل اجتناب برقضایه اوغرارلرسه بومدت تمدید ایدیلیر. شاید سیاحت ایدیبورکن انسانك پارا چانطه‌سی ، یاخود قیمتلی بر شیئی ضایع اولورسه اونی بولان انسان یولك اوزرنده‌کی آغاجه آصار ، واك یاقین محافظلره اخبار کیفیت ایدر ، محافظلرده درحال بکجیلر وداووجیلرله اعلان

کیفیت ایدرلر . » ١]

شیمدی مقایسه‌مزی یاپمق ایچون «خریستیان ومنور» انکلتره‌نك عینی صیره‌لرده بو اسلام وشرقلی حکمدارلرك دورلرینه مصادف اولان زمانده نه حالده اولدیغنی کوستره‌لم .

١٣٨١ ده ( وات تایله‌ر ) عصیانی ظهور ایدرك بو عصیانك بارونلر طرفندن باصیلماسی اوزرینه اکثریسی محاکمه ایدیلمه‌ین (١٥٠٠) عاصی صلب اولونمشدی .

١٣٩٤ ده مجدد ( ویقلیف ) تضییقه اوغرامشدی .

١٣٩٨ ده ایکنجی ریشاردك جبارانه حاکمیتی باشلامشدی . ایرلانداده وقوع بولان عصیان باصدیرلمش ، فقط ایرلاندالی قادینلرله ئه‌وله‌نمك ، ایرلاندا البسه‌سی اکتسا ایتمك ، ایرلاندا عاداتنی قبول ایله‌مك « خیانت وطنیه » عد اولونمش وبو خیانتی ارتکاب ایدنلرك املاکی مصادره اولوناجغی اعلان ایدیلمشدی. ایرلاندالیلری مناسترلره قبول ایتمك، اونلرك ساز شاعرلرینه براکرامده بولونمق برجرمدی.

١٣٩٩ ده ( بولینغبروق ) ایکنجی ریشاردی تاج و تختنی ترکه مجبور ایتدکدن صوکره اونی اولدیرمش ، ودردنجی هانری عنوانیله اونك تختنی غصب ایدرك وارثلرینی حبس ایتمشدی .

١٤١٠ ده (ژون بادبی) اعتزال تهمتیله، بالآخره بشنجی هانری عنوانی احراز ایدن ولی عهدك حضورنده احراق اولونمشدی. دردنجی هانری طرفندن خلقه شو صورتله اشکنجه ایدیلیوردی . « ارکك ویا قادین حبسه آتیلیر ، یرك آلتنده قاراکلق بر یره سوق اولونور . اوراده چیریل چیپلاق اولارق قورو طوپراق اوزرینه یاتیریلیردی . بونلرك آلتنده برشی بولونمادیغی کبی اوستنده‌ده برشی بولونمازدی. صیرتلرینك

١] Cnlerestiuy Hisiricelevents نام اثردن

اوستنه یاتمغه محکوم اولان آچیق باشلی بیچاره‌لرك آیاقلریله بر اللری بر ایپله اودانك بر کوشه‌سنه ، دیکر اللری اوته‌کی کوشه‌یه باغلانیر ، وجودلرینك اوزرینه تحمللری درجه‌سنده طاش ودمیر قونولور ، ایرتسی کونی کندیلرینه اوچ لقمه آرپه اکمکی ویریلیر ، فقط هیچ صو ویریلمزدی . ایرتسی کون اوچ جرعه صو ویریلیر ، فقط اکمك ویریلمزدی . بونلر اولونجه‌یه قدر بوصورتله یاشاتیلیرلردی .« بومدهش اشکنجه اوچنجی جورجك زمانه قدر مشروع کورولمشدی . صوك دفعه اولارق بواشکنجه‌نك نه‌زمان تطبیق اولوندیغی معلوم ده‌کلسه‌ده محبوسلرك ایکنجی جورج زمانده یعنی ١٧٤١ ده بو طرز معامله‌یی کوردکلرینی مستر ( بارینغتون ) قید ایتمکده‌در .

١٤٦٨دن اعتباراً اکثریتله اشکنجه‌لر تطبیق اولونیوردی . بونلرك برچوغی حبسخانه دفترلرنده مقید بولوندیغی کبی بونلره عائد مذکره‌لرك بر قاچی حالا محفوظ بولونیور ، ١٦٤٠ ده برتیر انداز ، سرپسقپوس ( لود ) لك سراینه اغتشاش آمیز بر تعرضده بولونمقله اتهام اولونارق اعترافاتده بولونمق ایچون یوقاریده ایضاح ایتدیکمز معامله‌یه دوچار اولمشدی . بواشکنجه‌نك تطبیقنی امر ایدن مذکره اوراق رسمیه آراسنده محفوظ بولونمقده‌در . ایکنجی ژه‌مس ، اسقوچیاده بولوندیغی زمان اشکنجه‌نك اثنای تطبیقنده بالذات حاضر بولونمشدی .

١٤١٣ده اعتزال آمیز حرکاتی امحا ایچون قانونلر نشر اولونمشدی .

١٤١٥ده (ژون قله‌یدون) ایله ( ریشارد نورمان ) اعتزال تهمتیله احراق اولونمشلردی .

١٤٤١ ده ایلیانور قوبهام ، غلاوسه‌ستر دوشه‌سی ، هیئتشناس روجر بولینغبروق ، قانون ساوثوه‌ل ، مار جری ژورد این ، ژون هوم سحربازلقله اتهام اولونمشلر ، دوشس نفی ، بولینغبروق صلب ،

ژور داین احراق اولونمش ، ساوثوه‌ل محبسده أولمش ، هوم عفو ایدیلمشدی .

١٤٤٥ده قیرمزی کلی شعار اتخاذایدن لانقاسترلر ایله بیاض‌کلی شعار یاپان یورقلیلر آراسنده وقوع بولان وکللر محاربه‌سی تسمیه اولونان داخلی حرب باشلامشدی. بومحاربه‌لر ١٤٨٥ ده ختام‌بولمش؛ خاندانه منسوب ١٢ پرنس ، ٢٠٠ اصیلزاده، ١٠٠,٠٠٠ آدم تلف اولمش ، بوتون مملکت انسانسز قالمش ، آریستوقراتلر محو اولمشدی.

١٤٧٨ ده ساحره‌لر محکوم اولمش واعدام ایدیلمشلردی .

١٤٨٣ ده ریشارد تختی غصب ایدرك یکنی بشنجی ئه‌دواردی اولدیرمش ودیکر لوردلری قتل ایتمشدی .

١٤٨٥ ده یدنجی هانری تخته جلوس ایتمش ، تضییق ومصادره ایله طوپلادیغی پارا ایله پارلامانتودن مستغنی قالمش، مومی‌الیه « خیری ویرکیلر» کبی مستهزیانه برنام‌ایله‌معروف کیفی ویرکیلری‌طرح ایله‌مشدی.

١٥٠٩ ده یدنجی هانری تخته اوتورمش . بووحشی ، «غضبندن برارکك ، شهوتندن بر قادین قورتولمامش » اولمقله افتخار ایدردی . بو دورده حکمداره الك بویوك عنوانلر ویریلمش، ینه بو دورده اولجه دویولمامش خیانتلر وقوع بولمشدی .

١٥٣٢ ده یدی کیشی‌یی زهرله‌مکله مظنون برآدم قاینار صوده اولدیرلمشدی .

١٥٣٤ ده که‌نتك مقدس قیزی » اعدام ایدیلمش ، اعتزال تهمتیله اسمبثغیلدده ایکی آدام دیری دیری یاقیلمشدی .

١٥٣٥ ده طقوز پاپاس ( هانری ) نك نفوذ روحانیسنی قبول ایتمه‌دکلری ایچون صلب اولونمشلر ، سر پسقپوس فیشه‌ر ایله سیر ( طوماس مور )ك عینی سببدن دولایی کله‌لری وورولمش ؛ بو مظالم

بوتون آوروپايى تدهيش ايتمشدى .

١٥٣٦ده (آز بولين)ك كله‌سى وورولمش، هانرى (ژه‌ن‌سه‌يمور)له ازدواج ايتمشدى .

١٥٣٧ ده ١٩٣ مناسترك ( ٢,٦٥٣,٠٠٠ ) ليرايه بالغ اولان وارداتى قرال طرفندن مصادره، كليسالره عائد اراضى ( هانرى )نك بندكانى طرفندن تقسيم اولونمشدى .

١٥٣٨ ده ايكى پاپاس اعتزال تهمتيله احراق اولونمشلردى.

١٥٣٩ ده ره‌دينغ ، غلاستونبه‌رى ، وقولشه‌ستر پاپاسلرى قرالى طانيمادقلرى ايچون آصيلمشلردى . اسقوچياده‌كى دين مجددلرى اعتسافه اوغرامشلر ، بونلرك يديسى احراق اولونمشلر ، پارلامانتو قرال طرفندن سويله‌نن سوزلرك قانون ماهيتنده اولديغنى اعلان ايله‌مش ، انكلتره وغالده‌كى ٦٤٣ مناستر ، ٩٠ قوله‌ژ ، ٢٣٧٤ كليسا و١٠٠ خسته‌خانه كاملاً سد اولونمش ، بورالرده بولونانلر سرسرى اولمشلر ، بورالرده ياشايان فقيرلرك هپسى بيكس قالمشلردى .

١٥٤٠ ده ساليسبورى قونته‌سى كبى محترم بر قادين، مارغريت ، جورجك قيزى ، قلاره‌نس دوقه‌سى، پلانتاجانت خاندانڭك صوڭ كنجيسى اعدام اولونمشلردى. قادين ، بر جانى كبى اعدام اولونمق ايسته‌ميه‌رك مقاومت كوسترمش، نهايت جلاد طرفندن قوللرى وبويونى يارالاندقدن صوكره كله‌سى اورولمشدى .

١٥٤٢ ده مارى استوارت اعدام اولونمشدر .

١٥٤٣ ده هنرى آلتنجى دفعه اولمق اوزره قاترين پارايله أولەنمشدر .

١٥٤٦ ده اعتمال تهمتيله ( آن اسقيو ) اشكنجه‌يه اوغراتلدقدن صوكره اعدام اولونمش، كنديسيله برلكده اوچ آدام احراق ايديلمشدى..

١٥٤٧ده يدنجی هانری ٢٨ كانون اولده و ٥٦ ياشنده اولمش، هيچ بر انكليز حكمداری بونك قدر ظلم واستبداد كوسترمه‌مش، كنديسنی متعاقب يدنجی ئه‌دوارد جلوس ايتمشدر.

١٥٤٩ده انكلتره‌نك هر طرفنده سفالت وديلنجيلك انتشار ايتمش، الك شدتلی قانونلر نشر اولونمشدی. سرسريلر حقنده اخباراتده بولونانلر اونلری ايكی سنه مدتله كوله اولارق قوللانيورلردی. (نورفولق)ده مدهش بر عصيان وقوع بولمشدی.

١٥٥٣ ده ماری جلوس ايتمش وپاپالغی يكيدن تأسيس ايتمشدی.

١٥٥٤ده لهٔ‌وی ژه‌ن غره‌ی ايله لورد غيلدفورد اعدام اولونمشلردی.

١٥٥٥ ده پروتستانلر تضييقاته اوغرايه‌رق پسقپوس (ريدله‌ی) و (لاتيمه‌ر) اوقسفوردده احراق اولونمشلردی. جنايتلر تزايد ايدرك قطاع طريقلر چوغالمش، اوقسفوردده بر چيرپی‌ده اللی جانی اعدام اولونمش، رتبه صاحبی آداملر خيرسزلغه سلوك ايتمشلردی.

١٥٥٨ ده قراليچه ماری اولمش، بو قراليچه‌نك بش سنه دوام ايدن مدت حكومتی ظرفنده ٢٨٥ آدم ديری ديری ياقيلمش، بونلرك آراسنده بر پسقپوس، ٢١ پاپاس، ٦٥ قادين و ٤ چوجوق بولونمشدی. بيكلرجه انسان عقيده و وجدانيه‌سی يوزندن حريت، صحت و مالندن محروم اولمشدی.

قراليچه (ئه‌ليزابت) ك زماننده قاتوليكلر پاپانك قراليچه‌يی خلع ايتمك صلاحيتی طانيدقلری ايچون هر اعتسافه اوغرامشلر، ديری ديری ياقيلمشلردی.

١٥٨٦ ده اسقوچيا قراليچه‌سی ماری، ئه‌ليزابت عليهنده‌كی سوء قصده اشتراك تهمتيله محاكمه اولونمش، ١٨ سنه محبوسيت يوزندن بوقادين، قانلی جانلی بر قادين ايكن ضعيف وعاجز بر حاله دوشمشدی.

۱۵۸۷ ده قراليچه مارينك كله‌سى ووروﻟﻤﺸـﺪى . او زمان قراليچه ٤٤ ياشنده بولونيوردى .

۱۵۸۸ ده ايرلانداﻟﻰ قاتوليكلره قارشى الك مدهش مظالم تطبيق اولونمشدى .

۱٦۰۱ ده قراليچه اليزابت ۲٤ مارتده ۷۰ ياشنه بالغ اولديغى حالده وفات ايتمش ، برنجى ژه‌مس تخته چكمش ، مسامحهٔ دينيه عليهنده اراده چيقمش ، پوريتانلر آمريقايه هجرت ايتمشلردر .

۱٦۰٤ ده ژه‌مس طرفندن پره‌سپيتانلر تضييق اولونارق بونلرك رؤساسندن ۱۰ ى حبس اولونمش ، ( ۳۰۰ ) پاپاس طرد ايدلمش ، بونى ديكر تضييقات تعقيب ايله‌مش ، سحربازلق و سحر عليهنده قانونلر نشر اولونمشدر .

۱٦۰۳ ده ژه‌مش جنلر و جنجيلك حقنده‌كى اثرينك اوچنجى طبعى ميدانه چيقارمش ، ارواح خبيثه‌نك نه‌يابدقلرينى ، سحربازلرك نه ايشـلر كوردكلرينى ، بونلرك نه صورتله جزا كورمه‌سى ايجاب ايتديكنى ايضاح ايتمشدر . ۱]

اوصيرده پارلامانتو بو اثره توفيقاً قانونلر نشر ايتمش و بونلر كمال شدتله تطبيق ايدلمشدى . اون يدنجى عصرك نهايتنه قدر انكلتره‌ده ۳۱۹۹ كيشى سحربازلق ، بويوجيلك تهمتيله محكوم اولمشلر و اعدام ايدلمشلردى. ۲] بوزواللیلر آراسنده دشمنلرى طرفندن اوچ چوجغه

۱] اوزمانك قانتربورى پسقپوسى بو اثرك روح القدسك ياردميله يازلديغنى سويله‌مشدى .

۲] ماقينوس، تاريخ مدنيت عنوانلى اثرنده ديركه: « اوزمان سحربازلق تهمتنى ايلرى سوره‌نلر اسقوچيا قرالى آلتنجى ژه‌مس ، اونجى اينوسـان ، اشپرينغه‌ر ، بودينوس وماتيواسته‌قنس ايديلر . » بوصيره‌لرده پورتكيزده‌كى انكيزيسيون ، اوكره‌نديكى بعض حركاتى ياپان بر آتى ، شيطانك تأثيرى آلتنده عد ايده‌رك اعدامه محكوم ايتمشدى .

سحر یاپدقلری ادعا اولونان ایکی دول قادین واردی که محکمه‌نك حضورینه چیقه‌میه‌جق درجه‌ده خسته بولونیور ، فقط ایرتسی کون حضور حاکمه چیقه‌رق اعدام حکمنی تبلیغ ایدیبورلردی .

۱۶۲۵ ده برنجی ژه‌مس ٦۹ یاشنده اولارق وفات ایتمش ؛ یرینه اوغلی برنجی شارل کچمشدی . مجبوری استقراضلر عقدی ، کیفی ویرکیلر ، کیفی حبسلر الك مدهش عدم ممنونیتی تولید ایتمشدی .

۱٦۲۹ ده « محکمهٔ عدالت » تسمیه اولونان ظلم اوجاغنك ماهیتنی آکلامق ایچین شو درت مثال کفایت ایدر : پراین نامنده بر آووقات ایکی قولاغنك کسیلمه‌سنه ، ۵۰۰۰ لیرا جزای نقدی اعطاسنه ، ومؤبد کوره‌که محکوم اولمشدی .

میرآلای ( لیلبورن ) تحریك آمیز بعض رساله‌لر نشر تهمتیله محاکمه‌یه دعوت اولونمش ، فقط صورولان سؤالره علیهنده‌ده اولسه جواب ویرمه‌سی ایچون یمین ایتمه‌یی رد ایتمشدی . بونك اوزرینه قیرباجلانمغه وحبسه محکوم اولمش ، میرآلای قیرباج آلتنده ایکله‌یورکن حکومتك ظالم اولدیغنی سویله‌دیکندن محکمه اونك دیلنی کسمکه قرار ویرمشدی .

قانتربوری پسقپوسی ( لود ) ك هدف خصومتی اولان لینقولن پسقپوسی ویلیامس محضا بو خصومت یوزندن ( ۱۰,۰۰۰ ) لیرا جزای نقدی‌یه محکوم اولمش ، حبس ایدیلمش ووظائف روحانیه‌سنی ایفادن منع اولونمشدی . بوندن باشقه بو آدامك أشیا و کتابلری ضبط اولونیورکن بر مکتب معلمنه یازدیغی مکتوبلر بولوندیغندن (۸۰۰۰) لیرا جزای نقدی‌یه دها محکوم اولمش ، قولاقلری دیره‌کلره میخلانمشدی .

۱٦٤۱ ده ایرلانداده عصیان وقوع بولمش ، (٤۰,۰۰۰) پروتستان قتل عامه اوغرامشدی .

١٦٤٢ ده داخلی محاربه‌لر باشلامشدی .

١٦٤٩ ده « جبار ، خائن ، قاتل، ملت دشمنی » اولارق اعلان اولونان شارل ٣٠ کانون ثانیده اعدام اولونمشدی .

١٦٥٩ ده ( قروموه‌ل ) ٢٦ حزیران ( حمایه‌کار لورد ) صفتیله وه‌ستمینه‌ستری کشاد ایتمش، اداره‌سنك شدتیله تمایز ایتمش، بودورده انسانلر محاکمه اولونمادن اعدام اولونمشلر ، حرب اسیرلری حکومته مخالف اللی ذات ایله برلکده (باربادوس)ه کوندریله‌رك اوراده کوله اولارق صاتیلمشلردی . قراللق طرفدارلری امحا اولونیورکن قراله سوز ویره‌نلرك هپسی‌ده محو اولمشلردی . بوتون مملکت عسکری منطقه‌لره تقسیم اولونمش، هرمنطقه‌قومانداننه هرشبهه ایتدیکی وتهلکه‌لی کوردیکی انسانلری دردست وحبس ایتمه‌سی ایچون صلاحیت ویرلمشدی.

دها یاقین زمانلره کچه‌رك هندستانده احراز اقتدار ایتدکدن صوکره تعقیب ایتدیکمز خط حرکته بر نظر عطف ایده‌لم :

میرقاسمی بنغاله حکومتندن عزل ایتدکدن صوکره وقوع بولان حادثاتدن بحث ایدرکن (قلایبو) دییورکه: «بویله بر آنارشی وانحطاط منظره‌سنك بنغاله‌دن باشقه بر مملکتده کورولمه‌دیکنی ، طویولمادیغنی سویلیه‌بیلیرم . بنغاله‌نك متشکل اولدیغی اوچ ولایت اولان بنغاله ، بهار وادریسا، که اوچ‌میلیون لیرا وارداتی واردر، انکلیزقومپانیاسنك مستخدمینی طرفندن اداره اولونیوردی . بونلرك عسکری و سیویل مأمورلری هرکسدن، نوابدن الکفقیر اراضی صاحبنه قدر هرانساندن ویرکیلر آلیورلردی . تجارت، انکلیز قومپانیاسنك مستخدمینه تابع تجارلر طرفندن اجرااولونیور، قومپانیانك مستخدمینی اسم‌وصفتلرینی قوللانارق انکلیز نامنی لکه‌له‌ین وهر مسلمان وهر هندلی‌یی اینجیده‌ن جرائمی‌ارتکاب ایتمشلردی. انکلیزمستخدمینی نوابلك وارداتنه مداخله

ایتمشلر ، حکومته ایسته‌دکلرینی آلمشلر ، هر آدامی باشقه‌لرینه ترجیح ایچون رشوتلر طرح ایتمشلردی .

بو سوء اداره‌یی شدتلی بر قیطلق تعقیب ایتمشـدی . بو قیطلق یوزندن والی عمومی لورد ( قورناواليس ) یکرمی سنه صوکره بنغاله‌نك خرابی‌یه سوروکله‌ندیکـنی یازییوردی . مومی الیه دییورکه : سنه‌لردن بری تجارت وزراعتك متمادی انحطاطه اوغرادیغنی سویله‌مکله متأثرم . حال حاضرده بویوك شهرلرده اقامت ایدن ( شـيف ) و ( بانیان ) صنفلری مستثنا اولمق اوزره بو ولایت اهالیسی عمومی برفقروسفالته دوچار اولمقده‌درلر . قومپانیانك اراضیسی داخلنده‌کی ملك صاحبلری ده عینی حالده‌درلر . بو وضعیت بونلرك تذللـکنه و اسرافاتنـه عطف اولونابیلیرسه‌ده ، واسع بر مقیاسده سابق اداره‌نك قصورلرینه عطف ایدیله‌بیلیر .» سوءاداره‌دن متأثر اولان حوالی یالکـز بزم اداره‌مزه تابع اولانلر ده‌کلدی . متفقلرمزك اداره‌سنده‌کی اراضی‌ده عینی حالده ایدی . ( اوده ) نوابیله تماسـه کلدیکمز کوندن بری بو مملکت انکلیزلرك اوزرینه قوندیغی برلش حالنه کلدی . (هه‌ستینغس)هندستانه حکمران اولدیغی صیرالرده دییوردی که: « تجاوزکار روحمزك عنود بر صورتده تظاهر ایتدیکندن هندستانده‌کی بوتون قوتلرك بزمله اتفاقدن اوزاقلاشماسنه ، سـلاحلرمزدن قورقدیغی قدر بزمله برلشـمکدن قورقماسنه سببیت ویرمشـدر . بر طرفدن بو تجاوزکار روح ، دیکر طرفدن افرادك قیدسز ، بلـکه تشویق کورن اخلاقسزلغی ، شهرت ملیه‌مزه ، سلاحلرمز و قوتمزك ایراث ایتدیکی ضرردن دها مدهش بر ضرر ایراث ایتمشدر . هندستانده هر کس بزمله تماسـدن تحاشی ایدییور ، چونکه بزمله تماس ایدنلرك اولدیریجی بر ذلته اوغرادقلری کورولویوردی . » هه‌ستینغس بونی اثبات ایچون ( اوده )ده یاپدقلریمزه اشارت ایدییور .

مورخ میل دییورکه :

« بو ایشلر باشلامادن اول ( اوده ) اولکه‌سی یوکسك بر رفاهه مظهر بولونیوردی . خلق بر تضییقه اوغرامادن حکومته ٣ میلیونلق واردات تأمین ایدبیوردی . فقط بو اولکه‌یه عسکری بر اوردودن باشقه سیویل مأمورلردن متشکل بر اوردو کوندرمه‌مز یوزندن (اوده) نوابی‌اك آجی فلاکته اوغرامش، خلق فقرو سفالته دوچار اولمشدر. اوقدرکه نواب برقاچ سنه تحمل ایتدکدن صوکره ایرادینك نصفنه ایندیکنی کورمشدی. طقوزسنه ظرفنده بوولایتدن غیر محق حرکات نتیجه‌سنده سنوی ( ٣٤٠,٠٠٠ ) انکلیز لیراسنه واران پارا تحصیل اولونیوردی. مأمورلرك چوقنی، معاشلرینك یوکسکلکی ، بومأموریتك حائز اولدقلری نفوذك بویوکلکی ، بوندن باشقه تقاعدلر،قومپانیانك احتلاساتی؛ عسکری ، ملکی اداره‌نك مصارفی ، غیر قابل تحمل بر حاله کلمشدی. ومستر ( هه‌ستینغس )ك دیدیکی کبی بو وضعیت انکلیزلرك بوتون مملکتده دشمن تلقی ایدیله‌سنی انتاج ایتمشدی . قورقارم‌که بوبله‌نه صفت ونه صلاحیتله ویرکو طرح ایتدیکمزی صوراجق اولورسه‌م کیمسه بو سؤالی آکلامیه‌جق ، هله نوابی محافظه ایچون مصارفنی تأدیه ایده‌میه‌جکی و ایسته‌مدیکی بر اوردویی نیچون کندیسنه کوندردیکمزی صوراجق اولورسه‌م بو سؤالك معناسنی آکلایه‌جق اولانلر پك آز اولاجقدر . بز دییورزکه : « سز بو اوردویی ایسته‌میورسکز ، فقط اونك مصارفنی تأدیه‌یه مجبورسکز! »

مستر هه‌ستینغس زمانی اداره‌سنده وقوع بولان بو فنالقلری تشهیردن چکینمه‌بور. کرچه کندیسی نوابك ایسته‌دیکی، فقط مصرفنی تأدیه‌یه مجبور اولدیغی اوردونك برقسمنی چکمش، فقط ( هه‌ستینغسك ) خلفی لور ( قورنوالیس )نوابك جدی وصمیمی اعتراضنه رغماً اوردونك مقدارینی تزیید ایله‌مشدی . لورد ( تیغنماوث ) انکلیزلرك مطالبی سنوی ( ٢٥٠ ) بیك لیرادن ( ٧٠٠,٠٠٠ ) لیرایه یوکسلتدیکندن عسکرلرك عددینی زیاده‌لشدیرمشدی . ( وه‌له‌سلی ) ١٨٠١ده بوتون مملکتی ضبط ایده‌جکنی سویلیه‌رك نوابك ١,٣٠٠,٠٠٠ لیرا قیمتنده اولان اراضیسنك یاریسنی طلب ایتمشدی . ایش بونکله‌ده قالمامش، ١٨١٥له ١٨٢٥ آراسنده استقراض نامیله درت میلیون لیرا آلینمش،

والئ عمومى لورد ( بەنتينك ) بو پارانك قرال نامنه طلب اولونديغنى وآنجق انكليز قوتندن قورقولەرق ويرلديكنى بيان ايتمشدر .

انكليزلرك اورادەكى ظلمنى اكمال ايتمك ايچون شونى علاوه ايتملى يز: لورد ( دالهوسى ) ١٨٣٧ ده عقد اولونان معاهدەنك احكامنى اخلال ايله ( اوده ) يى الحاق ايتمش، معاهدەنك كأن لم يكن اولديغنى، چونكه مديران محكمەسى طرفندن قبول اولونماديغنى بيان ايتمشدى . حال بوكه بو معاهده والئ عمومى لورد ( اوقلاند ) ك امضاسنى حامل اولدقدن باشقه والئ عمومى ايله ( اوده ) حكمدارى آراسنده وقوع بولان مخابراتده مرعى اولديغى بيان اولونمش ، ١٨٤٥ ده حكومتك امريله نشر اولونان بر كتابه درج ايديلمشدى .

بو دعوى ، ١٨٥٧ ده مشهور حقوقجيلردن دوقتور ( تراوەرس تويس ) ە تقديم اولونمش ، بو متبحر ذاتده شو مطالعەيى درميان ايتمشدى :

« بوتون حقائقى درپيش ايتدكدن صوكره هندستان والئ عموميسنك ١٨٣٧ معاهدەسنى غير مرعى طانيمغه حقى اولماديغى نتيجەسنه دسترس اولدم . »

فقط بو قدر صلاحيتدار برذاتك بو مآلده مطالعه درميان ايتمەسنه رغماً، ديكر بر محرر بو اشقيالغى، بوچتەجيلكى ترويجه چاره آرايور : مستر ( قەى ) دييوركه: «انكلتره ايمپراطورلغنه الحاق اولوناجق بر ولايت دها بولويوردى . لورد ( دالهوسى ) نك دورنده الحاقى ايجاب ايدن بو ولايت فتح اولونماياجقدى . چونكه حكمدارى دوستمزدى، خلق اردومزه كيرمشلردى . اسلام حكمدارينك برى اولونجه اوغلى ويا قاردەشى يرينه كچديكندن بورادەكى تختك بروارثى بولونماديغنى ايلرى سورەرك اله كچرەمزدك. بالعكس بوراده برحكمدار

زاده اولان بر حکمدار واردی. بوراسی هندستانك معظم بر اولکه‌سی اولان « اوده » در .

« وضعیت محلیه‌سی و منابع طبیعیه‌سنك مشهور ثروتی ایله بوراسی چوقدنبری حرصمزی تحریك ایدیوردی . »

اوقوییکز ! ای ( غروتیوس ، بوندورف و واته‌ل ) لك محترم کولکه‌لری ! و دیکله‌ییکز ، ای هندستانك آدی مستقل امراسی ! دیکله‌ییکز ، ودوشونیکز !

لورد ( قورنوالیس )، شبهه‌سز عادل بر آدمدی. لورد (تیغماوث) دینداردی. لورد (وه‌له‌سلی) بویوکدی. فقط بونلرك بیچاره متفقلری اولان اوده حکمدارینه روا کوردکلری معامله‌ده ذره قدر عدالت ، کیاست ، ذره قدر بویوکلك ویا دیانتپرورلك یوقدی !

بالآخره لورد ( مه‌لویل ) نامیله یاد اولونان میستر دونداس ، هندستانك یرلی امراسنه قارشی روا کوردیکمز معامله‌لر حقنده بوکا مماثل بر شهادتده بولونیور . کندیسی ۱۷۸۲ سنه‌سنك ۱۵ نیساننده عوام قماره‌سنده ایراد ایتدیکی نطقنده دیورکه :

« هندستانده باشلیجه درت قوت بولونیوردی : ماهراتا حکومتلری ، حیدر علی مملکتی ، دکن نظامنك اراضیسی ، برار مهراجه‌سنك اراضیسی . بونلردن باشقه او درجه مهم اولمایان قوتلرده واردی . تانجور راجاسی ، آرقوت نوابی کبی. فقط بو بویوك درت قوت کاملاً علیهمزده بولونیوردی . ایکیسیله حرب ایدیوردق . دیکر ایکیسی‌ده بزه قارشی حربجویانه حسیات ایله متحسسدی . بومبای والیسی ماهراته حکومتنه صاحب اولدیغنی ادعا ایدن ( راغوبا ) نامنده برآدمله مذاکراته کیریشمش و کندیسنه بعض اراضیی قومپانیایه دور ایتمك شرطیله بو دولتك ریاستنه کچیرمه‌یی وعد ایتمشدی . بو معاهده عقد اولوندقدن صوکره حربه کیریشیلدی . چوق کچمه‌دن بنغاله والیسی ، برده مهراجه‌سی اولان ( مودیجی بنسالا ) ایله بر معاهده عقد ایتدی و اوکا بعض اراضینك اعطاسی مقابلنده مهراتا حکومتنك ریاستنی

وعد ایتدی . بو ایکی یوزلی سیاست میدانه چیقدیغندن ( برار ) راجاسی اونك خائنانه و دساسانه اولدیغنی سویلەیەرك منفعل اولدی . دكن نظامنه گلنجه اونك اراضیسی بزم اراضیمزك شمالنده بولونیوردی . نظامك اراضیسی اراضیمزه ملاصق اولدیغندن اوكا قارشی معاملەمزده چوق دقتلی داورانیلماسی ایجاب ایدییوردی . نظام قومپانیایه بعض اراضی ویردی . بونك مقابلنده نظامه سنوی بر ویركی ویریلەجكدی. بو ویركی ویریلەدی. نظامدە انكلیزلرك سوزینه اینانیلماز ، شرف و حیثیت كبی مفهوملره باغلانماز ، عدالته اهمیت ویرمز بر ملت اولدقلرینی اعلان ایدرك ( حیدر علی )نك قوتنی بزه قارشی دعوت ایتدی . چونكه هندستان اراضیسنده بر تك انكلیز بولوندقجه هیچ بر هندلی امنیت حس ایتمەیوردی !»

انكلیز هندستاندەكی سوءنیت و سوء ادارەلرینه دائر بالذات انكلیزلرك اعترافاتنی قید ایتدكدن صوكره توركیانك باش وكیلی طرفندن انكلتره سفیری سیر ( روبەرت أنسلی ) یه ویردیكی آتیدەكی رسمی جوابی اوقەرسەق حیرت ایتمەملی و اونی علیهدارانه عد ایلەملی یز . بو رسمی وثیقه انكلیز مبعوثاتندن مستر غرەی طرفندن ۱۷۹۲ سنەسنك ۲۹ شباطنده عوام قمارەسنده روسیەنك تسلیحاتی موضوع بحث اولویوركن قرائت اولونمش ، متعاقباً میستر غرەی شو سوزلری سویلەمشدی :

## رسمی جواب

« كندیلرینه مظاهرت ایتمكده اولدیغمزی سویلەدیكمز حالده بالآخره كندیلرینه خیانت ایتدیكمز تورك مفتقلریمز ، خطحركتمزی نفرت و استحقار ایله قارشیلادقلرینی كوستریيورلر . عجبا سز بنی مؤاخذه ایدر ویا شایان استهزامی كوریيورسكز ، بیلمەیورم !. فقط بو موضوعه دائراك موثوق معلوماتی عرض ایتمش بولونیورم . صدر اعظمك سفیریمز ( روبرت أنسلی )یه ویردیكی رسمی جوابك بر نسخەسنی ألده ایدرك سزه ایراد ایدییورم . بو رسمی جواب بروجه آتیدر :

« سلطان کندی نامنه اعلان حرب ایدر و صلح عقد ایلر . کوله‌لرینه ، بنده‌لرینه ، وتبعه‌سنه اعتماد بسله‌ر . اونلرك ایمان صاحبی اولدقلرینه واقف بولوندیغی کبی مزیتلرینی تجربه ایتمش و صداقتلرینه کووه‌نه‌جکنی آ کلامشدر . بو فضیلت ، چوقدن بری آوروپادن طرد اولونمشدر. شاید بوتون خریستیانلر دوغرویی سویله‌یورلرسه ، انکلتره، انسانلری آلوب صاتدیغندن اوکا هیچ اعتماد ایتمه‌مك لازمدر. تورك حکمدارینك سزك حکمداریکزله، سزك مملکتکزله بر مناسبتی اولمادیغی کبی هیچ بر وقت سزك نصیحتکزی، توسطکزی، دوستلغکزی طلب ایتمه‌مش ، سزه بر ایلچی ، بر مأمور کوندرمه‌مش، سزکله هیچ بر مخابره‌ده بولونمامشدر. اوحالده بزمله روسیه آراسنده متوسط تکلیفنده بولونما کزك سببی نه‌در ؟ سزك دوستلغکزه ، یاردیمکزه، توسطکزه طالب ده کلز. بو کسك برلسانله موضوع بحث ایتدیککز ناظریکز مطلقا بر حیله دوشونمکده ، سزك یالکز پارایه پرستش ایتدیککزی خبر آلدیغمز ملتکزی اکلندیرمك ایچون بر دولاب چه‌ویرمکده‌در. آلدیغمز معلوماته کوره سزك صفت فارقه کز خستدر. سز اللهکزی صاتار و آلیرسکز . معبودکز پارادر . ناظرلریکز وملتکزك نظرنده هرشی تجارتدر. اوحالده بزی‌ده روسیه‌یه‌می صاتمق ایسته‌یورسکز ؟ خایر ، بز پازارلغمزی کندیمز یاپارز.. تورکلر حیله، خدعه ، بیلمزلر . شیطانلق ، دسیسه‌کارلق خریستیان اخلاقیدر . بز دولت ایشلرنده ناموسلی ، مستقیم ، صریح ، و وفاکار اولمقدن چکینمه‌یز . حرب ایتدیکمز زمان مقدراته تسلیم کریبان ایدرز . اوزون بر زمان عظمت و احتشام ایچنده یاشامش ، دنیانك برنجی دولتی اولمش ، عصرلرجه خریستیانلرك هر درلو رذیلت وریا ایله آلوده کفر وفسادینه احراز غلبه ایتمش بولونیورز . بز جناب حقه

ورسول مکرمنه ایمان ایدییورز . سز ایسه پرستشکاری اولدیغکزی سویله‌دیککز اللهه‌ده ایمان ایتمز ، کندیسنه هم الوهیت ، هم نبوت عطف ایتدیککز ، واوغلی دیدیککز ذاته‌ده اینانمازسکز . اوحالده سزك کبی ضال ومضل بر ملتك نه‌سنه کوه‌نیله‌بیلیر ؟ بر بریکزله وقوع بولان بوتون معاملاتکزده فضیلت کبی دوغرولغی‌ده آتیورسکز . بربرلریله حرب ایدن بوتون خریستیانلر قراللرینك ، حکمدارلرینك ، ایمپراطورلرینك ، شکایتلر ، مواخذه‌لر ، پروتستولرله مالامال تراجم احوالنی اوقوییکز ؛ هپسنك‌ده یالانجی ، مفسد ، ظالم ، سوزینه کوه‌نیلمز آدملر اولدقلرینی کوروروسکز . حال بوکه تورك هیچ وعدینه ، سوزینه ، شرفنه مخالفت ایتمشمیدر ؟ اصلا ! بوکا مقابل هیچ بر خرستیان دولتی ، منفعت وحرصی استلزام ایتدیکی زماندن باشقه هیچ بر سوزینی طوتمش ، هیچ بر تعهدینی ایفا ایله‌مشمیدر ؟ خایر ! اوحالده سزك کبی فاسق براداره‌یه ، هرفضیلتدن محروم برحکومته تابع سزك کبی برملته ناصیل اعتماد ایده‌لم ؟ پادشاهلك سزك سرایکزله بر مناسبتی یوقدر وبر مناسبت تأسیسنی ایسته‌مه‌مکده‌در . شاید سز بوراده بر جاسوس کبی ، یاخود ادعا کز وجهله بر سفیر صفتیله بولونمق ایسته‌یورسه کز دیکر خریستیانلرله برابر اقامت ایدر ، فقط حسن حال ایله حرکت ایلرسکز . فقط بز سزك بری ویا بحری یاردیمکزه ، یاخود توسطکزه طالب ده‌کلز . تکلیف واقعکزدن دولابی سزه تشکره مأذون اولمادیغمی ، چونکه دیوانمزك حرکت واقعه‌کزی نالایق تلقی ایتدیکنی ؛ بوندن باشقه معاونت بحریه‌کز ایچون وقوع بولان تکلیفی‌ده تشکرله قارشیلایامیه‌جغمزی ، چونکه دونانما کمی هیچ بروقت ده‌کزلریمزه قبول ایتمیه‌جکمزی بیان ایدرم . سزك روسیه ایله نه‌یاپاجغکزی بیلمه‌یورز و بیلمك ده ایسته‌میورز . روسیه

ایله ایشلرمزی مناسب برصورتده، قوانین وسیاستمزه موافق برشکلده حل ایده جککز. شایدسز، ده نیلدیکی کبی دنیانك اك آلچاق خریستیان ملتی ده کلسه کز اك جرأتکار واك ساخته کار ملتی اولدیغکز محققدر. سز، سزك کبی برقاچ خریستیان ملتله برلشدیککزمی کندیککزی امر ویرمکه صلاحیتدار ظن ایدیورسکز. بز بونی آکلایورز. بناءً علیه سزك جرأتکارلغکز، منفور بردیقتاتورلك درجه سنه یوکسلیورکه سزك بو حرکتکز داخلی ایشلرکزه شایان استحقار، خارجده کی سوزلریکزی هر قیمتدن، وهرهانکی بر دولت طرفندن نظر دقته آلینمق حیثیتندن محروم ایتمکده در. نره ده قالدی که باب عالی بونلره اهمیت ویرسین. وزرای عظام سزی دیکله دکجه سوزلرکزده یا فنا برمقصد کشف ایتمشلر، یاخود اونلرك اثر جهالت اولدیغنی اکلامشلردر.

ذات شاهانه، رعایاسنه (یعنی مستملکاتنده کی اهالیسنه) قارشی بودرجه ظالم اولان بردولته قارشی ایجاب ایدن تدابیری اهمال ایتمز. موثوقاً خبر آلدیغمزه کوره، سزك آراکزده عقد ایتدیککز صلحلر، ارتشایه مستنددر. عثمانلی وزراسی اوروپالیلرك سوزلرینی چوق دیکله مشلر، فقط دائما خیانت کورمشلر، صاتیلمشلر، ویا اغفال ایدیلمشلردر. بناءً علیه روسیه ایله باب عالی آراسنده وقوع بولاجق توسطکزه لزوم یوقدر. سزك هدفکز بوتون بشریتی بربرینه دوشورمك، صوکره استفاده ایتمکدر. سزك تجارتکزی طلب ایتمه یورز. اوکا محتاج بولونمایورز. سزك مضاعف قازانجلریکز بزم تاجرلریمزی اضرار ایتمشدر. سزك دینکز، پارا قازانمقدر. معبودکز، خستدر. قبول ایتدیککزی سویله دیککز خریستیانلق، ریاکارلغکزك بر ماسکه سندن باشقه برشی دکلدر. سزدن جواب ایسته میورز. جواب ویرمه مکزی امر ایدیورز!»

عقائد قرآنیه‌نك اهل اسلام اوررنده نه‌قدر قوتلی ونه‌قدر خیرکار برتأثیر اجرا ایتدیکنی کوسترمك ایچون «بوکونکی تورکیه» عنوانیله ١٨٥٥ده موسیو (ا. اوبیسینی) طرفندن یازیلان اثردن بعض پارچه‌لر اقتباسیله بوفصله نهایت ویره‌جکز :

« دوغرولق وناموسکارلق »

« تورکیه‌ده‌کی بوتون اقوام و بوتون صنایعك مشهری اولان بویوك چارشیلرك منظره‌سی،تورکلرك فیز یونومیسنه بعضی خصوصیتلر علاوه ایدییور . بوراده تورك ، ارمنی ویا روم قومشوسنك یاننده اوطورور ، کلن ، کچن مشتریلره دقت ایدر ، آره صیره «بویوروك چلبی!» دیر. تورکك دکانی اوکنده توقف ایدرك برشیئك فیئاتنی صورارسه‌کز ، سزه اللی ویا یوز غروش، دیر. شایدبورانك عاداتنه آشنا دکلسه‌کز پازارلغه باشلارسکز ، اونك سزه ویره‌جکی جواب ، پازارلغی قبول ایتمه‌مك و چبوغنی توتدیرمغه باشلامقدر . نه قدر اصرار ایدرسه‌کز ایدیکز ، تورك بر پارا ایندیرمز . خریستیانلرله یهودیلر بام باشقه‌در. یوز غروشدن، سکسانه، آلتمشه، قرقه ، حتی دها آشاغی اینرلر .

« بر قاعده اولارق ارمنی‌یه ایسته‌دیکی پارانك یاریسنی ، رومه اوچده برینی ، یهودی‌یه درتده برینی ویریکز . فقط مسلمانله آلیش ویریش ایتدیکزمی ، ایسته‌دیکی فیأتدن امین اولوکز و ایسته‌دیکنی ویریکز .

« تورك ویردیکی برسوزه قطعیاً مخالفت ایتمه‌دیکندن باشقه‌لرینك‌ده سوزینه ایناتیر . بر شیئك دوغرو اولدیغنه یمین ایدیکز . تورك اوکا مطلقا ایناتیر . بر دفعه بر فرانسز ضابطی برقماش پارچاسی آلمق ایچون چارشی‌یه کیتمش ، برکون اول برآرقداشنك آلدیغی پارچانك

عینی باشقه بر تجاردن ایسته‌مش ، فقط او تجارده بولامامشدی . بر دیگری دها یوکسك بر فیأت ایسته‌مش ، نهایت ضابط آرقداشنك معامله ایتدیگی تاجره مراجعت ایتمش ، اوده دها یوکسك بر فیأت طلب ایتمشدی . نهایت ضابط آرقداشنك آلدیغی فیأتی ایلری سورمش ، تاجر اوکا یمین ایتمه‌سنی تکلیف ایتمش ، بوتکلیفدن حیرته دوشن ضابط نتیجه‌نك نه اولاجغنی آکلامق ایچون یمین ایتمش ، تاجرده درحال عینی فیأتله قماش پارچه‌سنی ویرمشدی . »

موسیو ( اوبوسینی ) دیرکه : « اعتراف ایدرم‌که بر انسانك سوزینه کوستریلن بواعتماد ، بوحیثیت آمیز معامله بنی ممنون ایتمشدر . بزم مملکتمزده بایعك نیچون مشتری‌یه نظراً مادون تلقی اولوندیغنی بیلمه‌یورم . تورکیه‌ده بویله بر فرق یوقدر . صاتیجی کندینی اوزمز . بوکون قومشوسی موفق اولدیسه اوده یارین موفق اولمایی امید ایدر . مؤذنك‌سسی یوکسلدیمی تورك ، دکاننك ایچنده نمازینی ایفا ایدر ، یاخود مغازه‌سنی آچیق بیراقه‌رق و امنیت عمومیه‌یه کوه‌نه‌رك مجاور جامعه کیدر .

« استانبول کبی معظم بر مقر حکومتده تاجرلر معین وقتلرده مغازه‌لرنده بولونمادقلری ، کیجه‌لین أولر اهمیتسز سورکولرله محافظه اولوندیغی حالده بوتون سنه ظرفنده اوچ درت خیرسزلغك وقوع بولدیغنی دویمازسکز . حال‌بوکه خریستیانلرله مسکون اولان غاطه وبك اوغلی طرفنده هرکون متعدد سرقتلر وجنایتلر وقوع بولور . »

عینی ناموسکارلق مملکتك هرطرفنده کورولور . بر انکلیز سیاحی ، ( دەیلی نیوز ) غزته‌سنه اخیراً شو سوزلری یازمشدر :

« دون بر بولغارك آراباسنی کیرالادم . آرابایه بنمله آرقداشلرمك چانطالردن ، باوولاردن ، خالیلردن ، کورکلردن و شاللردن متشکل اشیامز یوکلنه‌جکدی . کیجه‌لین اوزرینه اورتمق ایچون بر مقدار قورو اوت آلمق

ایسته‌دیکمز ایچون یاغزه تربیه‌لی بر تورك آلمشدق . بولغار کویلیسی کیجه‌این آرابه‌سنك اوکوزلرینی بویوندورقلرندن چیقاره‌رق آلدی . کوتوردی . و آرابه‌یی یاپه یالکز براقدی . کندیسنه آرابا ایله برلکده بر آدامك براقیلماسنی واو آدامك اشیایی محافظه ایتمه‌سنی اخطار ایتدم . تورك جواب ویره‌رك دیدی‌که « نه‌لزومی وار افندم . اشیاکز بوراده هفته‌لرجه قالسه ، کیمسه اوکا ال سورمز . » بنده قبول ایتدم . ایرتسی کون دوندیکمز زمان هرشی یرلی یرنده ایدی . دوشونیکز ، بوتون کیجه بورادن تورك عسکرلری کچیوردی . فقط هیچ بری آرابایه ال اوزاتمایی خاطرندن کچیرمه‌مشدر . بونی لوندره‌نك الك بویوك منبرندن خریستیانلره سویله‌ییکز ، سزك رؤیا کوردیککزی ظن ایدرلر . باری بونلر اویانسه‌لر ... »

تورکیه‌ده‌کی حماللرك ناموسکارلغی بزمکیلرك ناموسندن بالاتردر . غلطه‌دن کمیلره هردرلو اشیایی کوتوره‌نلر بونلردر . فقط هیچ بر وقت بوراده برشی ضایع اولمایور . بوتون ملتك ضرب مثل حکمنده‌کی ناموسکارلغی بونی تسهیل ایتمکده‌در .

بر دفعه بر تجار النده بشلکلردن متشکل ایکی بیك غروشلق بر کیسه پاطلامش ، ایچنده‌کی پارالر داغیلمشدی . برمقداری‌ده ده‌کزه دوشمشدی . خلق درحال پارایی طوپلامش ، بعضیلری ده‌کزه آتیله‌رق اورایه دوشنلری کتیرمش ، تجارك کیسه‌سنه یرلشدیرمشلر ، صوکره بر حمال کیسه‌یی صیرتلایه‌رق تجارك اوینه کوتورمشدی . تجار اونده پاراسنی صایدیغی زمان تاس تمام بولمشدی .

## مسامحه‌کارلر و خیرخواهلر

بزم (غربلیلرك) اوامر دینیه‌مزه قارشی کوستردیکمز رعایتسزلك ، دینمزك لازم غیر مفارقی اولان بعض ایجابات انسانیه‌یی اهمالمز ، الك سفیل سائقلرله بونلری فدا ایدیوریه‌مز ، تورکلرك نظرنده بزم دینمزك دلائل بطلاننددر . بوندن دولاییدرکه تورکلر اوروپایه « دیار کفر » دیرلر ؛ بزی « ملحد » و « کافر » صفتلریله یاد ایدرلر .

فقط بو استحقار ، هیچ بر وقت اعتسافه سائق اولمامقده‌در . باشقه یرلرده بر چوق مثاللرله کوستردیکم وجهله تورکلرك علیهنده ، هر کسه دینی تبدیل ایتدیرمك واعتسافکارانه حرکاتده بولونمق کبی وقوع بولان اتهامات ، یالکز اساس اعتباریله دکل ، دائمی معامله اعتباریله‌ده حق و حقیقته مخالفدر . ناصل دنیاده هیچ بر قوت ، تورکه دینی تبدیل ایتدیره‌مزسه تورکده هیچ بر کیمسه‌یه دینی تبدیل ایتدیرمه‌یه تشبث ایتمز . تورکی ممنون ایتدیککز زمان سزه بودعاده بولونور: «جناب حق عاقبتکی خیره تبدیل ایتسین !» اسلام علماسی «قلبلره هدایت احسان ایدن، جناب حقدر» دیرلر. اسلام علماسنك کوزه‌ل بر سوزی واردر: «هر کسه‌ایلك ایت ، جاهللرله جدال ایتمه .» تورکیه‌ده هیچ بر وقت تضییقات دینیه وقوع‌بولمامش، بالعکس تورکیه ، خریستیان تعصبنك قربانلرینه التجاکاه اولمشدر . تاریخه باقیکز، ١٥ نجی‌عصرده اسپانیا وپورتکیزدن قوغولان بیکلرجه موسوی تورکیه‌یه التجا ایتمشلر ، اوراده وآنجق اوراده درت عصر حضور وسکینت ایچنده یاشایابیلمشلردر . حال بوکه بو کونه قادار آتینه‌ده میلاد عیسی یورطیسنده یهودیلر سوقاقلرده کزمکه جسارت ایتمزلر ، تورکیه‌ده ایسه ارمنی وروملرك تجاوزلرینه معروض قالان یهودیلر دولت طرفندن حمایه اولونورلر .

تورکیه دولتنده بوتون اقوام و ادیانه منسوب انسانلر واردر . تورکیه‌ده جامعلر ، بلکه کلیسا و حاورالردن دها چوقدر ؛ فقط جامعلر ، کلیسالر و سائر معبدلره تعرض ایتمزلر. ازمیرده واستانبولده قاتولیکلك پارس و لیون‌ده کندن دها سربستدر . هیچ بر قانون اونلرك آیینلرینه تعرض ایتمه‌مکده‌در . أولولر دفن اولونیورکن بر آلای راهبلر، موم طاشیان ومزامیر اوقویان پاپاسلر طرفندن تشییع اولونورلر . بوتون یورطیلر بوتون کلیسالر طرفندن تسعید ایدیلیر .

ديبورلر كه شرقك قاتوليكلريني فرانسه ، اورتودوقسلريني روسيه حمايه ايديبور . عجبا يهوديلريني كيم حمايه ايديبور ؟ درت بش سنه مقدم ، رسول اسلامه تجاوز تهمتيله مظنون بر يهودي موصلك تورك واليسنه كتيريلمش ، بوتون خلق بو حركتدن متأثر اولمشدي. تورك پاشاسي مظنونك افاده‌سنه مطلع اولديغي زمان شو سوزلري سويله‌مشدي: « بر آدم بو كبي تفوهاتده بولونديسه درحال غضب الٓهي‌يه اوغراردي. بناءً عليه بو آدمك بويله سوزلر سويله‌ديكنه اينانمايورم . اللهك عذابنه اوغرامايان بر آدمه بن جزا ويره‌مم ! »

مساحه‌كارلغك بو نه كوزل بر مثاليدر ! بوكا مقابل توركيه‌ده « خريستيان كوپكارك » هر كون اشكنجه‌يه اوغرادقلرندن ، ياخود هر كون قادينلرك چوولره قونه‌رق قوناقلردن دكزه آتيلدقلرينه اينانمايان قاچ كيشي واردر ؟!..

توركيه حكومتي ، آنجق آوروپالي ميسيونه‌رلرك تورك مساحه‌كارلغندن استفاده ايده‌رك تجاوزكار بر خط حركت تعقيب ايتدكلريني، خلقك وجداني مضطرب ودولتك ايشلريني مشوش بر حاله كتيرديكلريني كورديكي زمان وضعيتي تعديله لزوم كورمشدر .

توركيه‌ده ايلك دفعه اولارق ١٧٨١ ده كورون لازاريستلر ، حكومت طرفندن هيچ بر مانعه‌يه تصادف ايتمه‌مشلر، بالعكس خيركار بر مقصد تعقيب ايتدكلري كوروله‌ديكي زمان تشويق كورمشلردي . توركيه حكومتنك اركانندن بري اولان حسيب افندي ١٨٤٤ ده خيرپرور همشيره‌لرك مكتبني زيارت ايتدكدن صوكره مكتبك فقير چوجوقلرينه محتشم مكافاتلر كوندرمشدي .

توركلر نظرنده ايلك يابمق ، الك برنجي وجيبه‌در. تورك شاعري نابي اوغلنه يازديغي نصيحتنامه‌ده «قاپوسني فقير ومحتاجلره آچمايي» توصيه

ایتمکده‌در . بونی یاپمق ، جامع انشا ایتمکدن ، مستمراً اوروج طوتمقدن ، متعدد دفعه‌لر مکه‌یه کیتمکدن خیرلیدر . خیرپرورلك ، دیانتپرورلکدن آیری بر شی دکلدر .

زکاتی ویرمه‌ین بر آدم ، بر مسلمان اولمق حیثیتیله یالکز وظیفه‌سنی ایفایی اهمال ایتمش اولماز ، بلکه بالذات مسلمانلغی اهمال ایتمش اولور . چونکه زکات ؛ نماز ، اوروج ، حج وشهادتین کبی ارکان اسلامیه‌دن بریدر .

دها باشقه بر پرده‌ده بو خیرپرورلکدن بحث ایتمشدم . خیرپرورلك حدسز بر دین ، عقیده فرقی کوزه‌دیلمه‌دن ، شخصی خصومتلر نظر اعتباره آلینمادن یاپیلان بر شیدر .

موسیو ( اوبسینی ) استانبولك کوپکلرندن بحث ایدیورکن دییورکه : « اوروپالیلرك متمادیاً آولامقده اولدقلری کوپکلر شهرك اك اوجرا طرفلرینه التجایه مجبور اولمشلردر . شهرك بو حوالیسنده کوپکلر کندیلرینه باقاجق ، یاورولرینی اولومدن قورویاجق ، صوك دمنده اونلره بر شی تبرع ایده‌جك شفیق وحمیتلی انسانلر بولویورلر . کوپکك طوموز کبی تورکلر نظرنده تمیز تلقی ایدیلمه‌دیکی دوغرودر . بناءً علیه کوپکلر ئه‌ولرك ایچنه آلینمازلر . فقط تورکلر کندیلرینی ، کوپك کبی حیوانات اهلیه‌نك حامیلری عد ایدرلر .

« پیغمبر اسلام ، شفقتی امر ایتمش ، بونك باشلیجه فضائلك بری اولدیغنی ، بوتون حیوانانه مرحمتك تشمیل اولونماسنی امر ایتمشدر . »

« الحاصل کلمه‌نك حقیقی معناسیله ، بو کونه قدر باربار معامله‌سی کوستردیککز تورکلر قدر انسانیتپرور بر ملت کورمه‌دم . » ١]

---

١] بو کونکی تورکیه عنوانلی اثرنده میس ( پاردو ) دییورکه : « تورکلر ، حیوانات اهلیه‌یه اك عظیم شفقتی کوستریرلر . بوندن دولاییدرکه سوت ئه‌من قوزولری کسمزلر . بر دفعه بر انکلیز سپورجیسی بر قایقله کزییورکن باشنده اوچان بر مارطی‌یی وورمش ، بر آدم اولدیرمش قدر قایقجیلر طرفندن مؤاخذه اولونمشدی .

## اوچنجی قسم

# بهتانلرك ردی

## اوچنجی قسم

# بهتانلرك ردی

حضرت محمد علیهنده‌كی بهتانلر درت أساسه ارجاع اولونابیلیر :

« ۱ — حضرت محمد كندی اثری اولان بردینی، وحی الٓهی ادعاسیله نشر ایتمشدر .

« ۲ — محمد دینی قلنجله نشر ایتمشدر .

« ۳ — محمد ؛ قرآنده مادی وحظوظ آور بر جنت تصویر ایتمشدر.

« ٤ — محمد تعدد زوجاته جواز ویرمشدر . »

ایشته بز المزدن كلدیكی قدر بو بهتانلری رده چالیشه‌جغز .

## ۱

### مسلمانلق بر دین الٓهیدر

حضرت محمدك هر درلو حرصدن آزاده اولدیغی، حیاتنك بوتون شرائطی اثبات ایتمكده‌در. بو حقیقت بالخاصه شونكله ثابتدر كه حضرت محمد دیننك كوكله‌شدیكنی كوردیكی و نامحدود بر قوتی حائز بولوندیغی حالده كندینی بویولتمك ایچون بوندن استفاده ایتمه‌مش ، اصل ساده‌لكنی ذره قدر فدا ایتمه‌مشدر . شهوات نفسانیه‌یی تطمین بحثنه

کلنجه حضرت محمدك زماننده حدسز ، پایانسز تعدد زوجات عادتی شایعدی . بناءً علیه شهوات نفسانیه‌نك تطمینی آرزو اولونیورسه تعدد زوجات تحدید ایدیلمز، بالعکس اونك حدسزلکندن استفاده اولونوردی.

حضرت محمدك حیاتندن بحث ایدرکن بو نقطه‌یه دائر سویله‌دکلریمزه شونی علاوه ایده‌لم که پیغمبر هیچ بر وقت فوق البشر اولدیغنی ادعا ایتمه‌مش ، بالعکس « بن سزك کبی بر انسانم » دیمشدر . هم پیغمبر، هم حکمدار اولان حضرت ( داود ) ایسه « اللهك الهامنه کوره توفیق حرکت ایدن » و « دیان معبدینك اوزرنده‌کی قارلر قدر تمیز » انساندی. توراتك بیانه کوره: ( صول ) ك ایکنجی قیزی (میکال)، داوودك برنجی زوجه‌سیدی. داوودك دورمنکوبیتی اثناسنده بو زوجه کندندن آلینمشدی . بونی متعاقب حضرت داوود متعدد قادینلرله أوله‌نمش ، وایلك زوجه‌سنی ایسته‌مکده اصرار ایتمشدر. فقط (میکال) کندیسنه اعاده اولونمادن ، وارمش اولدیغی دیکر بر آدمدن جبراً آلینمش ، میکالی چوق سه‌ون بو آدم ، بر چوجوق کبی آغلایارق زوجه‌سنی تعقیب ایتمشدی ۰ ۱]

خریستیان محررلر حضرت محمده هجوم ایدیورکن صیرچه‌دن بر أو ایچنده اوتوردقلرینی اونوتماسه‌لر دها ایی اولمازمی ؟

حضرت محمد احراز اقتدار خصوصنده آنجق حضرت موسانك خط حرکتنی تعقیب ایتمشدر . حضرت موسی بر رئیس ، بر رهبر ، بر شارع صفتنی حائز اولماسه بنی اسرائیلی مصردن چیقارامازدی . بو یوزدن بر کیمسه حضرت موسایی بو خط حرکتی تعقیب ایتدیکندن دولایی حرص ایله اتهام ایتمه‌یی دوشونمه‌مشدر . چونکه حضرت موسی اواقتداردن محروم اولسه‌یدی ، یهوواننك کندیسنه تودیع

---

۱] صموئیل الثانی اوچنجی اصحاح .

ايتديكی رسالتی ايفا ايده‌مزدی. عربستانده‌ده وضعيت بوكا مشابهدی.
عربستان يكديكريله محاربه ايتمكده اولان مختلف قبيله‌لرله مسكوندی.
بونلری برلشديرمك وبر «كل» حالنه كتيرمك ايچون حضرت محمدك
بونلرك رياستنی درعهده ايتمه‌سی، بونلره مسلمانلغی تلقين ايتمه‌سی
لازمدی. بو حركت، شخصی حرص كبی بر تهمتدن تماميله آزاده‌در.

حضرت محمده واونك عقائدينه مبذولاً عطف اولونان ساخته‌لك
تهمتنه كلنجه، رسول اسلامك، حضرت عيسی كبی، «توحيدباری»
عقيده‌سنی تعليم ايتمه‌سی، بو اتهامك حقسزلغنه الك قوتلی شاهددر.
معمافيه ساخته‌لك، اونك نبوت ادعاسنه قارشی درميان اولونيورسه
بوكاده امكان يوقدر. بت پرستلكی امحا ايده‌رك وحدانيت الٰهيه‌يی
تعليم ايتمك رسالت الٰهيه ايله ياپيله‌بيله‌جك بر ايش اولديغی هركسجه
مسلمدر. حضرت محمد ايسه عربستانده توحيدباری عقيده‌سنی اوقدار صاغلام
بر صورتده تأسيس ايتمش واورادن بت پرستلكی اوقدر مؤثر بر شكلده
الغا ايتمشدر كه بر دها بت پرستلك هر هانكی شكلده اوراده ظهور
ايتمه‌مشدر. حال بوكه اقوام خريستيانيه آراسنده بت پرستلك يكيدن
ظهور ايدنجه ديكرلرينه فائق اولان خريستيانلر، بتلری قبول ايتمه‌ين
خريستيانلری دينسز تلقی ايده‌جك درجه‌ده ايلری كيتمشلردی. ١]

حضرت محمدك تعاليمی، انسانلرك بربرينه قارشی تعقيب ايده‌جكلری
خط حركتی تنظيم ايده‌ن وظائف اخلاقيه‌يی تعليم ايدر. قرآن كريم
بو وظائفی شايان حيرت بر بلاغت واصرار ايله افاده ايلر. بونی
اسلاميتك الك مدهش دشمنلری بيله اعتراف ايديورلر.

---

١ ] بيزانس ايمپراطوريچه‌سی (ايرين) اوغلی ( قسطنطين ) ك كوزلرينی
چيقارتدقدن صوكره تخته چيقمش، ٧٨٧ ده ايزنيق قونفرانسنی طوپلاتديره‌رق
اصنام وهيا كله عبادتی احيا ايله‌مشدر.

بعض خریستیان محررلرینك استهزا ایله یاد ایتدكلری بر مسئله؛ « اسرا » حادثه‌سیدر . بو محررلر ابلیسك حضرت عیسایی بیابانلرده دولاشدیردیغنه اینانیورلرده حضرت محمدك معراجنه نیچون ایناناممایورلر؟

متی‌نك انجیلنك دردنجی اصحاحنده بیان اولوندیغنه كوره « ابلیس یسوعی آلارق چوق یوكسك برداغه چیقارمش ، جهانك بوتون مملكتلرینی وشرفلرینی كوسترمشدر .» اسرا حادثه‌نك مجازی اولدیغی سویلرسه‌ك اونك غیر قابل ایضاح برنقطه‌سی بولونمادیغی آكلاشیلیر. مثلا «براق» برقدن دها سریع بر صورتده حركت ایدن «فكر»در. رسول اسلام ایله حضرت جبریلك یوكسلدیكی « نور مردیوه‌نی » ، بوتون سماواتی كچه‌رك عرش الوهیته یوكسلن « تأمل » در . اوتوشی ذات كبریایی خوشنود ایدن قوشك سسی ، مؤمنلرك عبادتیدر . .

بوتون خریستیان الٰهیاتجیلری مشغول اولدقلری مسائلی حل ایچون مجازواستعاره‌یه كووه‌نیوركن مسلمانلری نیچون بوحقدن محروم ایتمك ایسته‌یورلر ؟ خریستیان الٰهیاتجیلری الٰه حقیقتی تمثیل ایدن برپیغمبرك ( آخاب ) ی آلداتمق ایچون یالانجی برروح ایله استشاره ایتمه‌سی كبی ابلهفریبانه بر شیئی تأویل ایدیه‌یورلر . توراتك ( ملوك اول عنوانلی سفرینك یكرمی ایكنجی اصحاحنه كوره«رب دیدی كه: آخابك(راموت جلعاده ) كیدوب اورایه آتیلماسنی كیم تأمین ایدر ؟ بری شویله ، دیكری بویله جواب ویردی . بونك اوزرینه بر روح كلدی، ربك اوكنده طوردی . بن اونی آلداتیرم ، دیدی . رب ، ناصل؟دیدی. اوده چیقارم ، بوتون پیغمبرلرك آغزنده یالانجی برروح اولورم . دیدی . رب ، آلداتابیلیرسك، ومقتدر اولورسك دیدی. كیتیاپ.»

سلیمانك بوتون ترنماتی ، حضرت عیسانك كلیساسنه اولان محبتنی افاده ایدن بر مجاز تلقی اولونمایورمی؟ عهد جدیدده عینی شی تطبیق

اولونیور. چونکه حضرت عیسی کندندن بحث ایدییورکن، اوزوم، یول، قاپو کلمه‌لرینی قوللانیور، اکمك وشرابك کندی بدنی و کندی قانی اولدیغنی سویله‌یور. بونك مجازی بر صورتده قبول اولونمامسی یوزندن خریستیانلر آراسنده عیسانك اکمك وشرابی بدنه وقانه تحویل ایتمك کبی بت پرستانه بر آیینك وجود بولماسنه سببیت ویرمشدر. مع مافیه مسلمانلقده بوکبی شیلره، بر پاپاسك سویله‌دیکی سوزلرله شراب وا کمکك قانه وأته تحول ایتمه‌سی کبی جاهلانه، حماقتکارانه هیچ برشی یوقدر.

حضرت محمدك یکی بر دین کتیرمه‌دیکنی، بالعکس اللهك ابراهیم و اسماعیله وحی ایتدیکی دینی احیایه کلدیکنی سویله‌دیکی حالده اونك یکی و مصنع بر دین تعلیم ایتدیکی سویله‌نیلمکده‌در. فقط اکر بو دین اسکیلردن، هدف عبادت، و اوکره‌تدیکی وظائف اخلاقیه ایله آیریلیورسه اوحالده موسانك، عیسانك و محمدك دینلری ده یکی بر دین ده‌کلدی. حضرت موسانك دینی، آدم، نوح، ابراهیم، اسحق، یعقوب واسماعیلك دینی احیا ایدییور، وحدانیت الٓهیه‌یی تقریر ایدیور، اللهه محبت و اطاعتی توصیه ایدیور، ارادهٔ الٓهیه و جمعیت بشریه‌نك تحمیل ایتدیکی وظائف اخلاقیه‌نك ایفاسنی تعلیم ایله‌یوردی. حضرت عیسی هرشیئك فوقنده اللهی سه‌ومه‌مزی، کندیمزی سه‌ودیکمز قدر قومشولرمزه محبت کوسترمه‌مزی اوکره‌تیوردی. بو بوتون انبیانك تبلیغ ایتدیکی احکامك عینی‌در. بناءً علیه عیسانك عقیده‌سی ده یکی برشی ده‌کل، حضرت موسی طرفندن تبلیغ اولونان عقیده‌نك عینی ایدی. شو فرق ایله بر بریمزه قارشی ایفا ایده‌جکمز وظائف اخلاقیه اسکیسندن دها قوتلی بر صورتده امر اولونمشدی. «کندینه ناصل معامله اولونماسنی ایسته‌یورسه‌ك باشقه‌لرینه ده او یله جه معامله ایت» قاعدهٔ الٓهیه‌سی انسانلرك اك جاهلنه قدر هر کسك

رعايت ايده‌جكى اساسات اخلاقيه‌يى تلقين ايديوردى .

حضرت عيسانك زمان ظهورنده يهوديلرك اخلاقى مدهش بر تردى يه اوغرامشدى . خودپرستلك چوقدن برى جانيانه برماهيت آلمشدى . صنوف روحانيه ايله خلق ايچنده شايع اولان اخلاق، خست، غصب وغارت ، ظلم و تضييق ايدى . دين نامنه منحصراً بر طاقم مراسم و آيينلره رعايت ، محض استقامت عد اولونديغندن قيصه بر زمانده بونلر حقيقى معنالرينى ضايع ايتمشدى. حضرت عيسانك رسالتى بوفنالقلرك اوكنه كچمه‌يى استهداف ايديوردى . بوده حضرت عيسانك اساس اعتباريله موسويلكى احيا ايتمه‌يى استهداف ايتديكنى كوسترر. حضرت محمدك وظيفه‌سى ، يالكز عقائد اخلاقيه‌يى اوكره‌تمك دكل ، بوندن باشقه، اللهه عبادتى تأسيس ايتمكدى . چونكه ايچنده ظهور ايتديكى خلق ، عقائد دينيه ووظائف اخلاقيه اعتباريله صابمشدى . بو اعتبار ايله حضرت محمد ، حضرت ابراهيمك دينى احيا ايتمش ، و دين ابراهيمى احيا ايتمه‌يى استهداف ايتديكنى سويله‌ديكى زمان آنجق حقيقتى افاده ايله‌مشدى .

مملكتنده بويوك و دواملى تجددلر وجوده كتيره‌رك وحدانيت الٓهيه‌يى تأسيس ، متردى وقورقونج بت پرستلكى امحا؛ چوجوقلرى ديرى ديرى كومك عادتنى افنا؛ ايچكى و قمار كبى تردئ اخلاقينك منبعى اولان فنالقلرى منع؛ حدسز ، پايانسز تعدد زوجاتى اصغرى درجه‌يه تنزيل ايدن بويوك بر مجددك ساخته‌كار ورياكار عد اولونماسنه امكان وارميدر؟ بورسالت الٓهيه‌نك مصنع اولديغنه قائل اولابيليرمى يز؟ اصلا ! حضرت محمد آنجق حقيقةً صميمى بر شعور ايله بو قدر ثباتكارانه و مقدمانه حركت ايده‌بيلير و ذره قدر صارصيلمادن ، خديجه‌يه افشاى راز ايتديكى كوندن عايشه‌نك قوللرنده ترك حيات

ایتدیکی کونه قدر چالیشه بیلیردی .

انسانلرك وجدان و حركاتنده بويوك بر انقلاب ياپابيلن بر انسان، محقق كه ، خالقنه قارشی ایمان تام ایله متحسس صمیمی و صادق بر انساندر . بو انسان دوغرودن دوغرویه ذات كبريانك يد تقديرنده اولدیغی كبی رسالت الهیه‌یی‌ده حائزدر .

حضرت محمد رسالتنه صورت قطعیه‌ده قانعدی . بو قناعت اساسسز ده‌كلدی . هردرلو استهزا و حقارت ایله قارشیلانان رسول اسلام، یولندن قیل قدر آیریلمادی. تهدیدلر، اشكنجه‌لر اونی توحيدباری عقیده‌سنی تلقیندن ، زماننده شایع اولان اخلاقدن چوق یوكسك بر اخلاقی تعلیمدن آلیقویامامشدر . حضرت محمد ، سلطنت پشنده قوشمادی، ریاست روحانیه احرازینه اوغراشمادی . مسامحه ایسته‌دی، انسانلری اقناع ایدرك حق یولنه دعوت ایچون حریت ایسته‌دی . انسانلرك عدالته رعایت ایتمه‌لرینه چالیشدی ، مرحمتی سودیرمه‌یه اوغراشدی. حضورباریده تواضعی اوكره‌تدی. بوتون بونلرك مؤیده‌سی اولارق انسانلرك حشرونشر اولوناجغنی وروزقیامتده محاكمه اولوناجقلرینی سویله‌دی. محمد ، «حق كلدی، باطل زوال بولدی» آیتلرینی اوقویارق كعبه‌نك (٣٦٠) بتنی خردوخاش ایتدی. بووظیفه‌سنی اكمال ایتدكدن صوكره باشقه‌لری كبی ( مكه ) ده تختنی قورمادی . بت پرستلكدن قورتاردیغی كعبه‌نك یاننده بر سرای انشا ایتدیرمه‌دی . بالعكس آبا واجدادینك شهرینی ، ملتنك مركزینی ، دیننك حرمنی ترك ایدرك محنت ومشقت زماننده كندیسنه یار اولانلرك آراسنده‌كی متواضع خانه‌سنه عودت ایتدی .

## ٢

## مسلمانلغه قلیجله انتشار ایتمه‌مشدر

مسلمانلغك قلیجله انتشار ایتدیکی تهمتنك بردرجه‌یه‌قدر دوغرو اولدیغنی فرض ایدرك بت‌پرستلردن بر مقدارینك وحدانیت الـٰهیه‌یی طانیمامق اوغورنده اولدکلرینی قبول ایده‌لم ، فقط بوكا جواباً دیرزكه جناب حق طرفندن امر اولونان بر شی ، هیچ بر وقت ظلم تلقی ایدیله‌مز. خریستیانلر جناب حقك، بت‌پرست کنعانلیلری، بت‌پرست اولدقلرندن دولایی بنی اسرائیل طرفندن امحا اولونمالرینی امر ایتدیکنه، حتی (یاهووا)نك بوامری انفاذ ایتدیرمك ایچون برمعجزه ایشله‌دیکنه، (یوشع)ك بوتون دشمنلری افنا ایتمه‌سنی تأمین ایچون شمس ایله قمری یرلی یرنده دوردوردیغنه معتقددرلر . مادام‌كه خریستیانلر بو اعتقادی پرورده ایدییورلر، محمدك عینی‌وسائطی قوللانماسنه‌اعتراض ایتمه‌ملیدرلر . یوقسه محمدك زماننده‌کی بت‌پرستلك ، موسانك زماننده امحا اولونان بت‌پرستلكدن داها فضله نزد الـٰهیده مقبول اولدیغنی ادعا ایتمك کبی بر تناقضه دوشرلر .

حضرت محمدك حربلره کیریشدیکی محققدر. فقط اونك حربلری موسانك حربلری کبی امحا حربلری دکلدی . حضرت محمدك شایان تقدیر هدفی عربستانی برلشدیرمك ، بردولت وجوده کتیرمك، اونلره هر شیئك خالقی اولان براللهه عبادت ایتمه‌یی اوکره‌تمكدی .

حضرت محمد مسلمانلغی قبول ایدنلری عالیجنابانه بر صورتده قبول ایتمش ، اونلره قوللرینی آچمش ، فقط متجاوزلری تنکیل ایتدیسه‌ده معصوم قادینلرك، قیزلرك و چوجوقلرك قانی قورومشدی.

خلاصه ، حضرت محمد ، مسلمانلغی قبول ایده‌نلره ادنی بر تجاوزده بولونلمامسنی امر ایتمش ، اونلره قارده‌ش معامله‌سنک تطبیقنی طلب ایله‌مشدی. موسی ایسه بالعکس ، قطعیاً مرحمت کوسترمیه‌رك اقوامی استیصال ایله‌مشدی . حضرت محمد طرفندن بویله برشی یاپیلمامش ، یالکز خریستیانلر، بالخاصه اسپانیوللر ( په‌رو ) ایله مکسیقانك فتحی اثناسنده بوخط حرکتی تعقیب ایتمشلردی.١] قرآن کریمك هیچ بر یرنده ، بوتون انسانلغك قبول ایتدیکی عدالت ومرحمت مفکوره‌لرینه منافی برتك امر کورولمز. حال بوکه بوکونألرده کزن کتاب مقدس‌ده شو امرلر واردر:

« موسی ، دیدی ، رب امر ایدییور ، هر آدمك یانی باشـنه قیلیجی قویکز . صوکره اوتاغك ایچنه کیریکز ، چیقیکز ، هر آدمی وقرده‌شنی ، هر آدمی وآرقاداشنی ، هر آدمی وقومشوسنی اولدیریکز » ٢]

« یشـوع اسرائیلك ربی طرفندن ویریلن امره توفیقاً بوتون مملکتی قیردی کچیردی ، بوتون حکمدارلری اولدیردی ، کریده برشی بیراقمادی . هر ذی حیاتی امحا ایتدی . » ٣]

« صموئیل شـاوله دیدی که کیت ، عمالقه‌یی وور ، نه‌لری وارسه امحا ایت ، هیچ برینی قوروما ، ارکك ، قادین ، چوجوق ، امزیکلی یاورو ، اینك ، کچی ، دوه ، اشك هپسنی کس . » ٤]

« ربنك سـکا میراث ویردیکی بوتون بلده‌لرك اهالیسندن نفس آلان هیچ برینی قوروما ، هیتیتلری ، اموریلری ، کنعانیلری ، حویلری ، یبوسیلری ، ربنك امرینه توفیقاً امحا ایت » ٥]

---

٢] اسپانیوللر ١٢ میلیون هندلی‌یی افنا ایدییورکن حرکتلرینك کتاب مقدسك تصویبنی حائز اولدیغنی ظن ایدییور ، بنی اسرائیلك کنعانه یاپدقلرینی اورنك اتخاذ ایدییورلردی . ( لاس قاساس ) دییورکه : « ( سن دومینقو ) و ( ژامایقا ) آدالرنده اون اوچ حوارینك شرفنه اون‌اوچر هندلی‌یی بردن اعدام ایده‌ن سهپالر اقامه اولوندیغنی بالذات کوردم . » دها صـوکره عینی محرر دییورکه : « کوپکلر طرفندن پارچالانمق اوزره دیری‌دیری چوجوقلرك آتیلدیغنی‌ده کوردم . »

١] کتاب الخروج ٣] یشوع ١٠ ، ٤٢ ، ٤] صموئیل اول ١٥ ، ٣ ،
٥] کتاب تثنیه .

صوکره حضرت عیسا طرفندن جبلده ایراد اولونان ومنحصراً مرحمت تنفس ایدن موعظه‌سنك نره‌سنده ، بالآخره اونك نامنه ارتکاب اولونان اعتسافاتی تأیید، یاخود اونلرك ایقاعنی ترویج ایدن برشی واردر؟ بوتون بو اعتسافات کیمه عطف اولونابیلیر؟ بو سؤالك جوابی قولایدر. بونلر یاکلش یره بویوك عنوانی طاشییان (قسطنطین)ه عائددر.

حضرت عیسانك ارتحالندن صوکره اونك عقائدی بر برینی متعاقب ایکی آیری شکلده تأویل اولونمش وبونلره خریستیانلق نامی ویریلمشدی. بونلرك برنجیسی پول ، حنا کبی حواریونك حائز اولدقلری صلاحیتله ایلری سورولمش ، ایکنجیسی (قسطنطین) طرفندن وقوع بولمشدر .

صرف سیاسی سائقلرله خریستیانلغی قبول ایدن ، فقط ارتکاب ایتدیکی ظلملردن دولایی کندیسنه بحق ایکنجی (نه‌رون) عنوانی ویریلن ( قسطنطین ) ۳۲٤ ده اجتماع ایدن ( ایزنیق ) قرنفرانسنه ریاست ایتمش، ایلك دفعه بو قونفرانسده عیسانك الوهیتی قبول ایدیلمشدی.

آردی آراسی کسیلمه‌ین، قانلی ، فقط فائده‌سز مجادلات دینیه‌ده بیکلرجه خریستیانك اك مدهش اشکنجه ایله قانی دوکولمش، بر برینی قارده‌ش ودوست تلقی ایده‌جك انسانلرك بو حالنی کوره‌ن، (پوافته‌ر) پسقپوسی و آبای کلیسانك اسکیلرندن بری اولان ( سن هیله‌ر ) دردنجی عصر میلادیده بو وضعیتی شو سوزلرله تقبیح ایتمشدی :

« بونه شایان تلهف برحال و نه تهلکه‌لی وضعیتدرکه انسانلرك دوشونجه‌لری صاییسنجه مذهبلری، آرزولری مقدارنجه عقیده‌لری، خطا وقصورلری عددنجه ضلالتلری وار . بونك سببی بزم مذهبلریمزی کیفی برصورتده وجوده کتیرمکلکمز، وینه کیفی صورتده ایضاح ایتمکلکمزدر.. هرسنه، خاير هرآی، یکی مذهبلر وجوده کتیره‌رك کوزه کورونمه‌ین اسراری کشفه تصدی ایدییورز. یاپدیغمزه پشیمان اولویورز . پشیمان

اولانلری مدافعه ایدیيورز . مدافعه ایتدکلریمزی تلعین ایدیيورز .
یاخود باشقه‌لرینك عقیده‌لرینی تقبیح ایتمکله کندی عقیده‌لریمزی
تقبیح ایتمش اولیورز. یاخود کندی عقیده‌مزی تقبیح ایتمکله باشقالرینك
عقیده‌سنی چوروتیورز . بربریمزی تارمار ایتدیکمزدن بربریمزك
خرابیسنه سبب اولویورز ١٠٠]

ایزنیق محلنده قسطنطین ٢] پاپاسلره الك مصیبت انکیز نتیجه‌لری
تولید ایدن نفوذ واقتداری بخش ایتمشدی. بو حادثه‌نك سببیت ویردیکی
فلاکتلرك خلاصه‌سی بروجه آتیدر: غیرمتجاوز مسلمانلره وتورکلره
قارشی طقوز اهل صلیب حربنك تخریبات وقتل عاملری . بو یوزدن
ایکی یوز سنه ظرفنده میلیونلرجه انسان محو اولمشدی ، انا پاپیستلر
قتل عام ایدیلمش ، لوته‌ر مذهبنك سالکلریله پاپیستلر امحا اولونمش ،
سکزنجی هانری ایله قیزی ماری طرفندن قتل عاملر امر ایدیلمش ،
سن بارتلمی ٣] قتل عامی وقوع بولمش ، برنجی فرانسیس ایله دردنجی

١] ( کیبون ) ك رومانك اضمحلال وسقوطی عنوانلی اثرندن

٢] قسطنطین زوجه‌سنی قاینار صو ایچنده بوغمش ، کندی اوغلی
( قریسیوس ) ی اعدام ایتمش ، همشیره‌لری قونستانتیا ایله اناسطاسیانك
قوجه‌لرینی اولدیرمش ، قاین پدری ( ماقسیمیلیان هرقول ) ی قتل ایتمش ،
همشیره‌سنی قونستانتیانك اون ایکی یاشنده‌کی اوغلیله‌ده‌ها باشقه‌لرینی أولدیرمشدر.
بونلرك آراسنده سوپاتور نامنده بت‌پرست بر راهب واردرکه (قسطنطین)ی
قاین پدرینی أولدیرمك کناهندن آزاد ایتمه‌دیکی ایچون أولدیریلمشدی . ایلك
خریستیان ایمپراطور بو ماهیتده بر آدامدی ! ...

٣] یالکز پارسده ( ٥٠٠ ) موقع صاحبی انسان ایله ( ١٠,٠٠٠ )
کیشی محو اولدقدن باشقه ولایتلرده‌ده بیکلرجه انسان أولدیریلمشدی . پاپا
١٣ نجی غریغوری ، مرتکبلری عفو ایتدکدن باشقه بو حادثه‌نك تسعید
اولونماسنی طلب ایتمش ، بناءً علیه چوق محتشم آیینلر یاپیلمشدی . کندیسنی
حضرت عیسانك خلیفه‌سی عد ایدن بو آدام اوقدر حیاسزلق کوسترمشدرکه
بو حادثه دولاییسیله بر مادالیه‌نك ضربنی‌بیله امر ایتمش ، مادالیه‌نك برطرفنه
کندی صورتی ، دیکر طرفنه تخریبکار ملکك رسمی باصیلمش ، آلتنه
« هوغونونلرك قتلی » کلمه‌لری حك اولونمشدی .

هانری‌نك‌دورلری آراسنده‌کی قرق‌سنه ظرفنده‌متعدد قتل عاملر دوام ایتمش، انکیزیسیونلرك قتل عاملری ١] مجادلات دینیه اثناسنده‌وقوع بولان قتاللر ، یکرمی سنه پاپالر پاپالرله ، پسقپوسلر پسقپوسلرله ، دوکوشمشلر ؛ انسان زهرله‌مك، کیزلیجه آدام اولدیرمك کبی جرملر شایع اولمش ، هر بری نه‌رونلری ، قالیغولالری کریده براقان اون ایکیدن فضله مدعی پاپالر هر دورلو ٢ ] جرمی ، جنایتی ، خباثتی ارتکاب ایتمشلر ، یکی دنیا اهالیسندن اون ایکی میلیون انسان امحا ایدیلمشدر !

اعتراف ایتملی‌یز ، اون درت عصر دوام ایدن بو قدر قورقونج وفاصله‌سز محاربات دینیه سلسله‌سی آنجق اقوام خریستیانیه آراسنده کورولمشدر. « بت‌پرست » کلمه‌سیله تحقیر اولونان ملتلردن هیچ‌بری برطاقم جعلیات اوغورنده بر دامله قان دوکمه‌مشدر .

« زوربو » دیر که حقیقتی سربستجه‌سویله‌ملی‌یز . فرانسه قراللری قوفریونلرله‌ساقسونلرك‌مملکتنده‌خریستیانلغی‌جبرایله‌تأسیس‌ایتمشلردر. شمالده‌ده عینی خط حرکت تعقیب اولونمشدر . پاپالری تقبیحه جرأت ایدن‌واله‌نسلرایله آلبیجه‌نسلر آراسنده، ویکی‌دنیاده‌عینی‌شکلده‌حرکت اولونمشدر . بوندن‌ده آ کلاشیلیور که حضرت محمدك دینی قوتله‌نشر ایتمه‌سنی شایان مؤاخذه کورمه‌مزه محل‌یوقدر. چونکه قوت‌استعمالی

١] (لوره‌نت)ك حسابنه‌کوره ١٤٨١ ایله ١٨٠٨ آراسنده‌انکیزیسیونلر طرفندن احراق اولونانلرك عددی ( ٣٤٠٢٤ ) ه بالغدر .

٢] ١٦٢٧ ده پاپا ( اوربان ) نشر ایتدیکی بر امرنامه ایله پاپادن مساعده آلمادن ویرکی طرح ایدن امرایی ، تورکلرله ویا کلیسادن آیریلنلرله معاهده عقد ایدنلری ، روما محکمه‌سنك احکامنه اعتراض ایدنلری ، کاملاً تلعین ایتمشدی .

عجبا حضرت محمد ، یاخود اونك دیننه منسوب بر کیمسه هیچ بر وقت کندیسنه بوقدر صلاحیتلر ویرمشمیدر ؟..

فنا برشی ایسه بزده بوندن استفاده ایتمه‌مزکرکدی . حال بوکه بز دردنجی عصر میلادیدن عصر حاضره قدر اوندن استفاده ایتدك . بوکا رغماً خط حرکتمزك انجق شایان تحسین اولدیغنی سویله‌یورز . مادام که بویله‌در . بو خط حرکتك ، بو وسائطك مشروع اولدیغی اعتراف اولونمالیدر . یوقسه برنجی عصرده جنائی عد اولونان برشیئك دردنجی عصرده مشروع طانیماسی ، یاخود دردنجی عصرده مشروع اولان بر شیئك برنجی عصرده مشروع کوروله‌مامسی عین حماقتدر . دردنجی عصرده جناب حق یکی برشریعت کوندرسه‌یدی بونی ادعایه امکان تصور اولونوردی . خریستیانلر آنجق وعظ ایله مأمور اولدقلری حالده ، کندی دینلرینه منسوب اولمایانلری آتش وقیلیجله امحا ایتمشلردر .»

مشهور مورخ ( کیبون ) مسلمانلرك مساحه‌کارلغیله خریستیانلرك تعصب واعتسافکارلغنی شویله‌جه کوستریبور : «مسلمانلر طرفندن وقوع بولان حربلر ، حضرت محمدك تصویبیله وقوع بولویوردی . مع مافیه حضرت محمدك خلفاسی ، اونك حیات و سیرتندن آلدقلری درسلردن ، غیر مؤمنلرك مقاومتنی کندیلکندن قیره‌جق مساحه‌کارلغی انتخاب ایتمشلردر . حضرت ابراهیم ، حضرت موسی و حضرت عیسانك اتباعی حضرت محمدك دینی قبوله دعوت اولونمشلر ، معتدل جزیه‌نك تأدیه‌سنی قبول ایتدکلری تقدیرده کندی دینلری اوزره قالمق حریتنی احراز ایتمشلردی .»

حضرت محمدك مساحه‌کارلغی حقنده ایراد اولونان بوبیاناتی تأیید ایچون ( میث ) پسقپوسی طرفندن «شرق ایله سائر مملکتلرك وصفی» عنوانلی اثردن ، رسول اسلامك سینا راهبلریله عمومیتله خریستیانلره ویردیکی براتی نقل ایدییورز . مؤلفك تقواپرورلکی ، استقامت ووقوفی وثیقه‌نك صحتنه شاهددر . وثیقه بروجه آتیدر :

**حضرت محمد طرفندن سينا راهبلرينه عموم خرستيانلره ويريلن برات:**

حضرت محمد طرفندن ويريلن براتك ماده‌لرى شونلردر :

١ ـــ هركيم بوعهدنامه‌نك احكامنه مخالفت ايدرسه عهد الهى‌يه مخالفت ايتمش اولور ، وكيم اولورسه اولسون لعنته مستحق اولور .

٢ ـــ راهبلردن هرهانكيسى سياحت ايده‌رك برداغ، تپه، كوى، دكز ويا چولده ، ويا بر مناستر ، كليسا ويا معبدده يرلشيرسه حمايه اولوناجق ، كنديسنه هردرلو تسهيلات كوستريله‌جك ، مالى و جانى محافظه ايديله‌جكدر .

٣ ـــ بونلردن بر كونا ويركو وياجزيه آلينماياجق ، بويله برشى اعطاسنه اجبار ايديلميه‌جكلردر .

٤ ـــ بونلرك حاكملرى ، واليلرى ده كيشديريلميه‌جك ، بو مأمورلر مأموريتلرندن عزل ايديلميه‌جكلردر .

٥ ـــ سياحت اثناسنده بونلر بر كونا تجاوزه اوغرامايه‌جقلردر .

٦ ـــ بونلر، كنديلرينه عائد كليسالردن اخراج ايديلميه‌جكلردر .

٧ ـــ بونلرك حاكملرى ، واليلرى ، زاهدلرى ، مريدلرى ، خدمتجيلرى ، هرهانكى ويركويه تابع اولماياجقلردر .

٨ ـــ بوعهده تجاوز ايدنلر امر الٓهى‌يه تجاوز ايتمش اولورلر .

٩ ـــ داغ باشلرنده منزويانه برحيات امرار ايدنلر ويركى واعشاره تابع ده كلدرلر .

١٠ ـــ محصولاتك بركتلى زمانلرنده خلق بونلره بر حصه ويرمه‌ليدرلر .

١١ — حرب زمانلرنده بونلر اقامتگاهلرندن اخراج ایدیلمیه جکلر ، حربه اشتراکه اجبار ایدیلمیه جکلر ، و کندیلرندن بر شی طلب اولونمایاجقدر .

[ بوماده‌لر راهبلره متعلق هر شیئی متضمن اولدیغی کبی مواد آتیه بوتون خریستیانلره عائد خصوصاتی ایضاح ایتمکده‌در . ]

١٢ — مقیم اولان خریستیانلر ، تجارت و ثروت صاحبی اولانلر ویرکی اعطا ایدرلر .

١٣ — خریستیانلردن باشقه برشی آلینماز .

١٤ — شاید بر خریستیان قادین بر مسلمانله ازدواج ایده‌جك اولورسه زوجی اونی کلیسایه کیدوب عقیده‌سنه کوره ایفای عبادتدن منع ایتمیه‌حکدر .

١٥ — خریستیانلر کلیسالرینی تعمیر ایتمکدن منع اولونمایاجقلردر .

١٦ — بو شرائطه رعایت ایتمه‌ینلر اوامر الهیه‌یه مخالفت ایتمش صاییلیرلر .

١٧ — بونلرك علیهنده بر کیمسه سلاح طاشیمایه‌جق ، بالعکس مسلمانلر اونلری مدافعه ایده‌جکلردر .

١٨ — مسلمانلر بو عهدنامه‌نك احکامنه علی الدوام رعایت ایده‌جکلردر .

بوعهدنامه‌یه اصحاب کزین شاهد اولارق امضالرینی قویمشلردر .

بوتون بو ایضاحات حضرت محمد علیهنده وقوع بولان ایلکنجی اتهامك‌ده اصل واساسدن عاری اولدیغنی کوسترر .

## قرآنك تعريف ايتديكی جنت

حضرت محمدك عليهنده درميان اولونان ديكر برتهمتده اونك كتيرديكی شريعته توفيق حركت ايدنلره واونك تعاليمنه كوره ياشايانلره موعود اولان جنتك حظوظات ماديه ايله مالامال اولماسيدر. فقط بونی ده تأمل ايتديكمز تقديرده خريستيانلرك أبلهفريبانه تصوراتنك نابمحل اولديغنی كوروروز . قيامت كوننده وجوديمزك فوق التصور برشكل اكتساب ايده‌جكنه ، وحواسمزدن هر برينك اك بويوك اذواقی ادراك ايده‌جك درجه‌ده خارق العاده نشاط وفعاليت احراز ايليه‌جكنه ايناندقدن صوكره بونده آكلاشيلماياجق برشی قالماز . چونكه بوملكاتك فعاليتنی سلب ايدر ، اونلرك ايفاسيله متلذذ اولاجقلری وظائفی ايفا ايتديرەمزسه‌ك اونلرك عادتا بزه بلامقصد بخش ايديلديكنی ، بلكه بزی متماديا منكسر ومتألم ايتمك ايچون ويريلديكنی كوسترمش اولوروز. مادام كه قيامت كوننده بزه بدنمز و حواسمزده اعاده اولوناجقدر ، او حالده حواسمزك اورادەده نائل اولاجغی شيلردن متذوق اولماجغنی كيم سويليه‌بيلير وبو كبی اذواقدن متلذذ اولمق ناصل بر كناه ، بر جرم ويا تردی تصور اولونابيلير ؟ بالخاصه تقبيح اولونان ذوق جنسی‌يه كلنجه بو ذوقی دنياده ظهور ايدن اك مكمل مخلوق اولان انسانه جناب حق بخش ايتمه‌مشميدر ؟ ذات كبريا انسانلره حياتك ادامه‌سنه لازم اولان هرشيئی لطف ايتديكی كبی نسل بشری‌يی توالی ايتديرمك وظيفه‌سنی‌ده ذوق آور برحس ايله مشبوع قيلمشدر .

قرآنك مؤمنلره قادينلر ، كوزەل باغچه‌لر وسائر حسی ذوقلر بخش ايتديكی دوغرودر. فقط سعادت اخرويه‌نك بوشيلرده اولديغی

ظن ايتمك دوغرو دەكلدر . چونكه روح بدندن دها اصيل اولديغى ايچون بدنەاذواقى بخش اولونمش، فقط روحەده اذواق علويەسى تأمين ايدلمشدر . بونك الك بويوكى رؤيةاللهدر . بو ذوق أعلى جنتك سائر اذواقنى اونوتديرەجقدر. جنتدەباغچەلر، كاشانەلر،نعمتلر، وسائرشيلرله اكتفا ايدنلر ، اهل جنتك الك پست سويەسندەدرلر . الك يوكسك مرتبەيى احراز ايدنلر هركون رؤيةالله ايلەبكام اولانلردر . بناءً عليه جنتك منحصراً اذواق حسيه ايلەمالامال اولديغنى سويلەمك دوغرو اولماديغى كبى مسلمانلردە اذواق اخرويەنك منحصراً مادى اولماديغنه قانعدرلر. برچوق اسلام علماسى، مادى اذواقى تصوير ايدن كلماتك تمثيلى برصورتده اذواق روحانيەيى تصوير ايتديكنى سويلەيور .

مشهور ( هايد ) ديركه : « مسلمانلرك برچوغى جنت اذواقنك قابل ادراك اولمق ايچون مجازى بر صورتده تصوير اولونديغى ، ناصل كه كتاب مقدسدەده بوكا مماثل شيلر بولونديغنى سويلرلر . فاس سفيرينه برمكتوب يازييوركن برباغچەنك جنت كبى اولديغنى سويلەديكم زمان بكا ويرديكى جوابده دنياده جنتله قابل قياس برشى بولونماديغى، جنتده كوزك كورمەديكى ، قولاغك ايشيتمەديكى ، عقلك تصور ايدەمەديكى شيلر بولونديغنى يازمشدى .» بوكاردە مشهور (هەربلو)نك ( بيبلوتيقا اوريەنتاليس ) دە مسلمانلرجه الك بويوك ذوقك رؤيةالله اولديغنى بيان ايتدكدن صوكره يازديغى شو جملەلرى علاوه ايدەبيليرز: « مسلمانلرك مخالفلرى طرفندن سويلەنلديكى وجهله اونلرك آخرتده خواسى ممنون ايدن اذواقدن باشقەذوق طانيمادقلرى دوغرو دكلدر.»

بو ايضاحاتدن ، ديانت اسلاميەنك شهوانى ماهيتنه دائر سويلەنن سوزلرك منصفانه اولماديغى آكلاشيلير. مجرد خريستيانى برنقطهٔنظردن شرق ملتلرينك بعض اعتياداتى اوروپاليلرك نظرنده بويوك قصور

و بويوك كناه اولارق تلقی اولونيور . حال بوكه بونلر دها منصفانه بر صورتده تدقيق اولونورسه ايش ده كيشير . هر حالده مكلفيات اجتماعيه‌نك و منشأ ، اقليم ضرورتلريني نظر دقته آلمالی‌یز .

حضرت محمد طرفندن توصيه اولونان جنتك اونك سجيه‌سنی عكس ايتديرديكنی سويله‌ينلر يا كيليورلر ، بلكه پك ظالمانه تجاوزاتده بولونيورلر. چونكه حضرت محمد، بالعكس، فقير، فعال، عوام ناسك هدف مساعی عد ايتدكلری شيلره اهميت ويرمز برانساندی .

٤

## تعدد زوجات مسئله‌سی

تعدد زوجات ، شرقده متعمم اولان بر عادتدر . حضرت ابراهيم زماننده بيله بو عادت حكمرانده‌ی. كتاب مقدسك برقاچنك اقتباس ايده‌جكمز صحيفه‌لری تعدد زوجاتك اوزمانكی دها تميز بشريت طرفندن بر كناه تلقی ايديلمه‌ديكنی كوستريور

تعدد زوجات اسكی يونانليلرجه مقبولدی . ( پلوتارق ) بونی ياد ايديور . اوريپديس ايله افلاطون تعدد زوجاتی مدافعه ايتمشلردی . اسكی روماليلر تعدد زوجاتدن استفاده ايتمه‌ديلرسه‌ده اونی منع ايتمه‌مشلردر . ( مارق آنتونی ) ، ايلك دفعه ايكی زوجه آلان ذات اولارق تعريف اولونيور. اوندن صوكره بو عادت تئودوسيوس، هونوريوس، وارقاديوسك زمانه‌قدر شيوع بولمش، آرقاديوس ٣٩٣ده اونی منع ايتمشدی . دها صوكره ايمپراطور (واله‌نتيه‌ن) نشر ايتديكی بر امرنامه ايله بوتون تبعه‌سنك آرزو ايتدكلری تقديرده متعدد زوجه‌لر آلابيله‌جكلرينی اعلان ايتمشدی . اوز مانك كليسا تاريخنی تدقيق ايتديكمز تقديرده پسقپوسلرك تعدد زوجاته قارشی براعتراض درميان ايتدكلرينی كورمه‌يورز . بويوك ( قسطنطين )ك اوغلی (واله‌نيتانوس

قونستانتیوس ) ك متعدد زوجه‌لری واردی. فرانسه قرالی (قلوته‌ر)ك واوغوللری هه‌ریبارتوس ایله (هیبه‌ریقوس)ده تعدد زوجاتدن استفاده ایتمشلردی. بونلره (په‌پین) ایله شارلمانی، لوتر ایله اوغلنی، (٨٨٨)ده آلمانیا ایمپراطوری اولان یدنجی ارنولفوس ، فره‌دریك بارباروسا ، وفرانسه قرالی فیلیپ تئوداتوسی علاوه ایده‌بیلیرز . فرانق قراللرینك ایلکلری آراسنده ( غونتران ، قاریبرت ، سیجبرت وچیلبه‌ریك ) ك متعدد زوجه‌لری بولوندیغنی کوروبورز . ( غونتران ) ك وه‌نیراندا ، مه‌رقاترود ، اوستریجلد نامنده اوچ مشروع زوجه‌سی واردی . ( قاریبرت ) نامنده‌کی حکمدارك (مه‌رفیلدا، مارقونه‌زا ، تئودوجیلدا) نامنده اوچ زوجه‌سی بولونیوردی .

(دانیال)، فرانسز قراللرینك تعدد زوجاتدن استفاده ایتدکلرینی اعتراف ایدییور، برنجی (داغوبرت)ك اوچ زوجه‌سی بولوندیغنی انکار ایتمه‌دکدن باشقه ( تئودوبرت ) ك ذات الزوج بر قادین اولان ( ده‌نتاری ) یی، أولی اولدیغی و (ویزیجلد) نامنده برقاریسی بولوندیغی حالده آلدیغنی تقریر ایدییور . ( داغوبرت ) ك بو خط حرکتله عمجه‌سی (قلوته‌ر)ی تقلید ایتدیکنی، قلوته‌رك اوچ زوجه‌سی بولوندیغی حالده (قریبودومیر) ك دول قالان زوجه‌سنی آلدیغنی علاوه ایدییور.

تعدد زوجاتك فیسیولوژیك اسبابندن بحث ایدییورکن ( مونته‌سکیو ) صیجاق مملکتلرده قادینلرك سکز، طقوز، اون یاشلرنده أولنمك چاغنه‌واردقلرینی، یکرمی یاشنده عادتا اختیارلادقلرینی، عقللرینك کوزه‌للکلریله برلکده نشوونما بولمادیغنی ، بناءً علیه بو مملکتلرده تعدد زوجاتك پك طبیعی اولدیغنی بیان ایتمکده‌در .

معتدل مملکتلرده، قادینلردها یوکسك بریاشده تکمل ایتدکلری و أوله‌ندکلری ایچون زوجلریله برابر اختیارلایورلر . و أوله‌ندکلری

زمان عقلاً و عرفاناً خایلی ایلریله‌مش بولونیورلر، بناءً علیه بونلرده بر زوجه ایله اکتفا ایتمك قانونی تولد ایدییور. ارککلری عقل و قوت بدنیه ایله تمییز ایدن طبیعت، اونلری بو عقل و بو قوتدن باشقه برشیله تقید ایتمه‌مشدر. طبیعت قادینلره حسن و فسون بخش ایتمش، ارککلر اوزرنده‌کی نفوذلری بو حسن و فسونك دوامیله تأمین ایدلمشدر. صیجاق مملکتلرده ایسه حسن وفسون حیاتك مبادیسنده كورولور، اوندن صوكره زوال بولور.

بوندن دولاییدرکه آنجق بر قادینله أولنمه‌یی ایجاب ایدن قانون اوروپا ایچون موافق اولدیغی حالده آسیانك اقلیمنه موافق ده‌کلدر. وینه بوندن دولاییدرکه مسلمانلق آسیاده سهولتله انتشار ایتدیکی حالده آوروپاده مشکلاتله انتشار ایتمش، خریستیانلق ایسه آوروپاده تأسس ایتدیکی حالده آسیاده طوتونامامشدر. مسلمانلغك چین‌ده انتشار ایتدیکی حالده خریستیانلغك انتشار ایده‌مه‌مسنك‌ده سببی بودر.

(سه‌زار) دن آکلاشیلدیغنه کوره اجدادیمز (انکلیزلر) تعدد ازواجدن استفاده ایتمشلر، یعنی اون، اون ایکی زوج بر تك قادینله یاشامشلردر. قاتولیك میسیونه‌رلری بو ابتدائی انسانلرك آراسنه کلدکلری زمان رهبانیتی تشویق ایتمشلر، بر انسانك بر دول ایله أولنمه‌سنك تعدد زوجات اولدیغنی، بونك ایسه دیناً موجب مجازات اولدیغنی سویله‌مشلر، نهایت وحدت زوجه اساسی قبول اولونمشدی. اسکی آلمانلرك‌ده وحدت زوجه اساسنه رعایتکار اولدقلری آکلاشیلیور.

تعدد زوجاتك مشروعیتنه کلنجه کتاب مقدسك آتیده‌کی اسفارینه مراجعت اولوندیغی تقدیرده اونك (یاهووا) طرفندن هم تصویب، هم ده تقدیس اولوندیغنی کورورز:

کتاب التکوین ۳۰ نجی باب . کتاب الخروج ۲۱ نجی باب ،
کتاب تثنیه ۱۷ نجی باب ، صموئیل اول ، صموئیل ثانی ، و سائره
( سن قریسوستوم ) ابراهیم ایله هاجردن بحث ایدرکن دیرکه:
« بوکبی شیلر منع اولونمامشدی . » ( سن اوغوستین ) ده دیرکه:
« بر انسانك بر زوجه‌دن فضله بر قادینله ازدواج ایتمه‌سی کبی شایان
مؤاخذه اولمایان بر عادت شایع بولونیوردی . بو عادت بر فریضه
صفتیله ایفا ایدیلیردی. انسالك تکثیری ایچون تعدد زوجاتدن استفاده‌یی
منع ایدن برقانون یوقدی ! »

۷۲۶ سنه‌سنده آلمان رؤسای دینیه‌سندن ( بونیفاس ) پاپا
( غریغوری ) دن بر آدمك ایکی قادینله نه زمان ازدواج ایده‌بیله‌سنه
مساعده اولوناجغنی صورمش ، پاپا غریغوری، عینی سنه‌نك ۲۲ تشرین
ثانیسنده شو جوابی ویرمشدی: « شاید برزوجه ، وظائف زوجیه‌نك
ایفاسنه مانع برخسته‌لغه طوتولورسه زوج دیکر برقادینله ازدواج ایده‌بیلیر.
شو شرطله که خسته زوجه‌سنه‌ده ایجاب ایدن هر معاونتی ایفا ایتمه‌لیدر. »

خریستیان محررلر آراسنده‌ده تعدد زوجاتی مدافعه ایدنلر ظهور
ایتمشدر . بر تاردو اوشینوس، اون آلتنجی عصرك اورتالرنده محاوروی
بر أثر نشر ایدرك تعدد زوجات لهنده اولدیغنی کوسترمش ، عینی
صیره‌لرده بوموضوعه دائر دیکر بر رساله انتشار ایتمش ایسه‌ده
محرری اولان ( لیساروس ) ، ( تئوفیلوس آلوته‌س ) نام مستعارینی
قوللانمشدی .

( سه‌لده‌ن ) ، تعدد زوجاتك یالکنز یهودیلر آراسنده ده‌کل ،
سائر بوتون اقوامك آراسنده‌ده مباح اولدیغنی اثبات ایتمکده‌در .

فقط تعدد زوجاتك الك ممتاز مدافعی مشهور ( ژون میلتون ) در .
میلتون « عقیدهٔ خریستیانیه حقنده رساله » عنوانلی رساله‌سنده تعدد

زوجاته دائر كتاب مقدسده‌كی متعدد سوزلری نقل ایتدكدن صوكره دیيوركه: « رب »، مجازی برمثلده كندینی ایكی زوجه آلمش، (اهوله) و( اهولیته ) ایله اوله‌مش كوسترمكده‌در . طبیعی بو عادت منفور ويا شبهه آور اولسه (یاهووا) ولوتمثیلی برصورتده بونی موضوع بحث ایتمزدی . اوحالده كرك تورات ، كرك انجیلده هیچ بر كیمسه ایچون ممنوع اولمایان برشی ، نیچون حجاب آور ، یاخود ناموس شكن عد اولونیور ؟ ! » مسئله‌یی باشقه برنقطهٔ نظردن محاكمه ایده‌بیلیرز . تعددزوجات، یانكاحدر ، یاخود زنادر . حرمت ایتدیكمز بونجه انبیا متعدد زوجه‌لر آلمش اولدقلرندن اونلره زنااسنادینه امكان یوقدر. اوحالده تعدد زوجات « نكاح » در. نكاح ایسه مشروع وشرفلیدر.»

بناءً علیه حضرت محمد ، جناب حقك اسكی شریعتلرده مشروع كوردیكی برشیئی آنجق تنظیم ایتمشدر . اوكا تعدد زوجاتدن دولایی بر كونا هجومده بولونمغه محل یوقدر .

تعدد زوجات علیهنده‌كی باشلیجه دلائل ، اونك حیات عائله‌ده جنسین آراسنده‌كی مساواتی امحا ایدن براستبداد وجوده كتیردیكی ، اونك حقیقی محبت ودوستلغی یيقدیغی، حسد وعائلی اختلافی تولید ایتدیكی در.

متعدد زوجه‌لره صاحب اولانلرك اولرنده مستبدانه بر مطلقیتك حكمفرما اولدیغنی ظن ایدنلر ، آسیالیلرك عاداتنه آكاه اولمایانلرك جاهلانه خطاسنه صاپیورلر . شرقلیلرك عاداتنی تصویر ایدن ، فقط شرق محررلری طرفندن یازیلان أثرلری اوقویانلر، قادینك اوطرفلرده محكوم اولدیغنی ظن ایدنلر باطل بر ذهابه صاپیورلر . (اتكینسون) ، ایران قادینلری حقنده یازدیغی اثرده دیيوركه : « انكلتره‌ده شرق قادینلری حقنده بیلینن یكانه شی، اونلرك جبارار ككلرینه جاریه‌لك ایتدكلرندن، حرملرده محبوس اولدقلرندن عبارتدر . » اتكینسون بوذهابك باطل

اولدیغنی بیان ایدرك شرقده قادینلرك ، بالخاصه اسلام قادینلرینك حائز اولدقلری حقوق ومنافعی ایضاح ایتمکده‌در . حرم بر محبس دکل ، بر مأوای حریتدر . زوج حرمه کیردیکی زمان ، آرتیق افندی اولدیغنی اونوتور ، هرکسك نظری اوك خانمنه توجه ایدر . آلتمش یتمش سنه مقدم انکلتره‌یی زیارت ایدن ابو طالب خان ، انکلتره عائله حیاتنه دقت ایتمش ، اوکا دائر انکلیزجه‌یه ترجمه اولونان بر اثر قلمه آلمشدی . مومی الیه اسلام قادینلرینك ، آوروپالیلردن دها قوتلی حقوق وحریته صاحب اولدقلرینی بیان ایتمکده ، تعدد زوجاتك حیات عائله‌ده مطلقیت تأسیس ایتدیکنی شو ملاحظه ایله رد ایتمکده‌در : «بنم آکلادیغمه کوره ایکی دیشی قاپلانله یاشامق ، ایکی قادینله یاشامقدن اهوندر . »

مشهور سیاح ( نایبوهر ) ده عینی فکرده‌در . مومی الیه دییورکه : « آوروپالیلر شرقده ازدواجك ، عربده‌کی ازدواجدن بام باشقه اولدیغنی ظن ایتمکله اکتفا ایدییورلر . بن عربستانده بویله بر فرق کورمه‌دم . بوممکتك قادینلری ، آوروپاده کیلر کبی سربست ومسعود کورونیور . کرچه مسلمانلر آراسنده تعدد زوجات عادتی شایع بولونیور ، بو ایسه آوروپالی قادینلری متدهش ایدییورسه‌ده ، عربلر درت زوجه آلمق حقندن نادراً استفاده ایدییورلر . آنجق زنکینلر تعدد زوجاتدن استفاده ایتمکده ، فقط بونلر عموم طرفندن خوش کورولمه‌مکده‌درلر . عقللی آدملر ، بوجوازی ، موجب ممنونیت کورمه‌یور ، بالعکس اونك اضطراب آور اولدیغنی سویله‌یورلر . چونکه بر زوج زوجه‌لری آراسنده مساوات و عدالت تامه دائره‌سنده حرکت ایتمکه شرعاً مجبوردر ، فقط بووظیفه‌یی ایفا ایتمك اوقدر مشکلدرکه عربلر اوندن نادراً استفاده ایدییورلر . »

تعددزوجاتك حقیقی محبت وموددتی امحا ایتدیکنه کلنجه آوروپانك

يوكسكجه صنفلرى آراسنده تعددزوجاتدن استفاده‌ايتمك امكانى‌اولسه شبهه‌سز، اوندن استفاده ايدنلر پك محدود اولور وايكنجى ازدواجلر برنجيسندن دها آز مرغوب اولوردى . ازدواج معامله‌لرينك بارد مراسمى ، آيرى آرابه‌لر ، ويوكسكجه صنفلر آراسنده معلوم اولان سائر ترتيبات ، تميز وصاف محبتى تخريب ايده‌جك ماهيتنده‌در. غربده موديه تابع اولان قادين ، تعدد زوجاتى مباح طانيان مملكتلردن فضله ، آلينوب صاتيلمقده‌در .

تعدد زوجاتك محبتى اطفا ايتديكنه دائر درميان اولونان فكر ، اسكى انكلتره‌نك يكانه حريت ومسعوديت مملكتى اولديغنه دائرايلرى سورولمش متعصبانه مطالعاتدن تولد ايتمكده‌در . شايد تعدد زوجات ، ده‌نيلديكى قدرفناايسه، دنيانك بوقدر بويوك برقسمنده شيوع بولمازدى.

دردنجی قسم

# قرآنك معالیسندن انتخابلر

# معالئ قرآنيه

زكات وصدقات ايله مكافاتی ـ حقيقی مؤمنلرك جنتده مسعوديتی ـ خلقت عالم ـ شريكی ونظيری اولمايان ذات كبريا ـ بوتون مخلوقات ذات اجل واعلايی تقديس وتنزيه ايلر ـ خالقك يدنجی كونده استراحت ايتديكی بهتانی رد ـ عرش الٓهی ـ جناب حقك هر يرده حاضر وناظر اولديغی ـ ذات كبريانك اوغللری يوقدر ـ بر ذره آغيرلغنجه خير وبر ذره آغيرلغنجه شر ـ روح، كناهلرينی نه صورتله ونه كبی شرائط آلتنده طانيه‌جق ـ حيواناته قارشی شفقت ـ چوجق اولديرمك ـ ابوينه حرمت واطاعت ـ الفرقان ( حاشيه ) ـ طاهر اولمايانلر قرآنه ال سوره‌مزلر ـ دوغرو اولچمك ـ قرآن طرف كبريادن كوندريلن بر وحی الٓهی‌در ـ جناب حقك حضرت محمدی صيانتی ـ ايچكی وقمار ممنوعيتی ـ والدينه حرمت ( حاشيه ) ـ ايتامه قارشی بر وشفقت ـ حقيقی تقوی ـ تمازلر ـ مفتريلرك جزاسی ـ ارواح ناصل محافظه اولونور، ناصل محو اولور ـ قادينلر .

---

## زكات وصدقات

§ « فاتقوا الله ما استطعتم واسمعوا واطيعوا وانفقوا خيراً لانفسكم ومن يوق شح نفسه فاولئك هم المفلحون » سورهٔ تغابن ١٦

« قدرتكز يتديكی قدر جناب حقه قارشی وظائفكزی ايفا ايديكز . ديكله‌ييكز واطاعت ايديكز . كندی نفسكزك خير وسعادتی ايچون مالل‌ريكزدن انفاق ايديكز . نفسلرينك خست وامساكندن قورتولانلر يوقمی » ايشته فلاحه ايره‌نلر اونلردر . »

« الذين ينفقون اموالهم بالليل والنهار سراً و علانية فلهم اجرهم عند ربهم ولا خوف عليهم ولاهم يحزنون . » سورهٔ بقره ٢٧٥

« اونلر که کیجه، کوندوز؛ کیزلی، آشکار مالّلرینی انفاق ایدرلر، اجر ومکافاتلری نزد الٓهیده مهیادر . اونلر ایچون هیچ بر خوف وکدر یوقدر . »

« ان تبدوا الصدقات فنعماهی وان تخفوها وتؤتوها الفقراء فهو خیر لکم ویکفر عنکم من سیئاتکم والله بما تعملون خبیر . » سورهٔ بقره ٢٧١

« صدقه‌لریکزی آشکار ویریرسه‌کز بو کوزه‌ل برشیدر . فقط اونلری کیزلرده فقرایه ویریرسه‌کز بو سزك ایچون دها خیرلیدر ، سزك کناهلریکزی محو ایدر . جناب حق هر یاپدیغکزی بیلیر . »

« ان تقرضوا الله قرضاً حسنا یضاعفه لکم ویغفرلکم.» سورهٔتغابن١٧

مالّلریکزی خلوص قلبله امراولوندیغکز یولده صرف ایدرسه‌کز جناب حق بونك أجرینی مضاعف ایدر وسزی مغفرتنه نائل ایلر . »

## مؤمنلر

« ونزعنا ما فی صدورهم ........ بما کنتم تعملون » سورهٔاعراف٤٢

« اصحاب جنتك قلبلرندن هر درلو بغض وحسدی چیقاردق . اونلرك مسکنلرینك آلتندن ایرماقلر آقار . اونلر دیرلرکه : الله تعالایه حمد وثنا اولسونکه بزی بو نعمت و مقامه ایردیردی . بزه بو یولی کوسترمه‌سیدی بز کندیلکمزدن طریق حقه ایره‌مزدك . محقق ربمزله پیغمبرلری حقله کلدیلردی . اصحاب جنته دنیله‌جك که ایشته‌سزه عمللریکزدن دولایی ویریلن جنت بودر ! »

« و بشرالذین آمنوا .... وهم فیها خالدون » سورهٔ بقره ٢٤

« ایمان ایدوب اعمال صالحه ایشله‌ینلره تبشیرایت که اونلره ایچنده

ایرمقلر آقان جنتلر ویریله‌جکدر . اونلرك میوه‌لرندن رزقله‌ندجه بو بزم اولجه نائل اولدیغمزه بکزه‌یور ، دییه‌جکلر . چونکه اونك مشابهنی الده ایده‌جکلردر. اونلرك طاهر زوجه‌لری واردر . واوراده ابدیاً قالاجقلردر . »

## خلقت

« الله الذی رفع السموات بغیر عمد ترونها ..... توقنون » سورهٔ رعد ۲

« الله او اللهدر که کوکلری کوردیککز هیئتده دیرکسز رفع ایلدی . صوکره عرش اوزرینه طوردی . کونش وقمری (مصالح عباد ایچون) تسخیر ایلدی که بونلرك هر بری معین بر زمان کندی یولنی دور ایدر . جناب حق هر شیئی تدبیر ایدر ، آیاتنی توضیح ایلر ، تا که هپکز اللهکزه ملاقی اولاجغکزه یقیناً امین اولاسکز . »

« وهو الذی خلق السموات والارض بالحق تعالی عما یشرکون ...» سورهٔ نحل ۳

« او اللهدر که کوکلری ویری حق ایله یاراتدی . ذات کبریاسی هر شریکدن منزه و متعالیدر . »

« الله لا اله الا هو الحی القیوم ..... وهو العلی العظیم . » سورهٔ بقره

« الله او اللهدر که اوندن باشقه بر اله یوقدر . باقیدر . هر آن بوتون خلقت اوزرنده حاکم وقائمدر . نه اویوقلار ، نه اویور ، کوکلرده و یرده نه وارسه هپسی اونکدر . کیم تصور اولونابیلیر که قالقسین ده اذنی اولمقسزین نزد الٰهیسنده شفاعت ایده‌بیلسین ؟ . . مخلوقاتنك ایشله‌دکلرینی ، ایشله‌یه‌جکلرینی بیلیر . مخلوقات ایسه علم الٰهیسنده یالکز اونك دیله‌دیکنی قاورایه‌بیلیر ، باشقه برشی بیله‌مز . علمی بوتون کوکلری ، یری قوجاقلار وبونلرك نکهبانلغی کندیسنه

آخير كلمز . يوكسك ، بويوك يالكز اونك ذات كبرياسيدر . »

« سبح لله ما فى السماوات .... وهو عليم بذات الصدور » سورهٔ حديد
« كوكلرده ويرده نه وارسه هپسى ذات كبريايى تقديس وتنزيه ايلر . عليم وحكيم اودر . كوكلرك صاحب ومتصرفى اودر. ياشاتير ، اولديرر ، هرشى اونك دائرهٔ قدرتندهدر . اول اودر ، آخر اودر ، ظاهر اودر ، باطن اودر ، هرشيئى بيلن اودر . كوكلرى ويرلرى آلتى كونده ياراتدقدن صوكره عرش تدبيرندن هر شيئى اداره ايدن اودر . يره كيرن ، يردن چيقان ، كوكدن اينن و اوكا چيقان هر ذرهيى بيلن اودر . نرهده بولونورسه كز، اوسزكله برابردر . سما وارض ملكوتى اللهكدر . هيچ بز اوكا دونهجكسكز . كونى كيجهيه تعقيب ايتديرهن ، كيجهيى كونك پشندن كتيرهن اودر. انسانك الك كيزلى دوشونجهلرينه آكاه اولان اودر . »

## ذات الوهيت

« الحمد لله رب العالمين ... عليهم ولاالضالين آمين » سورهٔ فاتحه

حمد او اللهه ايديليركه رب العالميندر ، رحمن ورحيمدر ، روز قيامتك صاحبيدر . ( الٰهى ! ) يالكز سكا قوللق ايدهرز ، يالكز سندن ياردم ديلرز . بزه دوغرو يولى ، نعمتلرينه نائل اولان ، غضبه اوغرامايان ، شاشيرمايانلرك يولنى كوستر . آمين .

« قل هوالله احد ، اللهالصمد ، لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد . » سورهٔ اخلاص

دىكه ، او الله بردر ، هركسك پناه والتجا كاهى اولان اللهدر ، طوغورمادى ، طوغمادى واونك بر نظير وشريكى اولمادى .

«تبارك الذی بیده الملك وهو علی کل .... وهو حسیر » سورة الملك

بوتون ملکی قبضهٔ تصرفنده طوتان ذات کبریا منزه ومتعالیدر. هرشیئه قادردر . اولومی ودیریلکی یاراتدی‌که هانکیکزك دهافضله حسن عمل صاحب اولدیغنی دەنەسین . عزیز وغفور اودر . اوست اوسته یدی کوك یاراتدی. اونك یاراتدیغنده هیچ بر قصور کوره‌منسکز. کوزلرینی سما طرفنه دوندیر، عجبا اونده ذره قدر بر نقصان کوره‌بیلیرمیسك ؟ صوکره تکرار بتکرار باق. کوزلرك هیچ بر قصور ونقصان کورمیەرك دونر .

« و عنده مفاتیح الغیب ... الا فی کتاب مبین » سورهٔ انعام ۵۹

بوتون غیب خزینه‌لرینك آناختارلری اونك نزدنده‌در . اونلری آنجاق او بیلیر . قره‌ده ، دکزده نه وارسه هپسنی بیلیر . آغاجلردن دوشن هر یاپراغك دوشدیکنی بیلیر . أرضك قاراکلقلرنده‌کی دانه‌لر ، یاش ، قورو هرشی کتاب مبینده‌در .

« تسبح له السموات السبع والارض ومن فیهن وان من شیٔ الا یسبح بحمده ولکن لاتفقهون تسبیحهم » سورهٔ اسراء ٤٤

یدی کوك ویر وبونلرك ایچنده نه وارسه هپسی ذات کبریایی تسبیح وتقدیس ایلر . بر شی یوقدرکه اللهی تقدیس وتنزیه ایتمه‌سین . یالکز سز اونك طرز تسبیحنی ادراك ایده‌منسکز .

« لله مافی السماوات وما فی الارض وان تبدوا مافی انفسکم اوتخفوه یحاسبکم به الله » سورة البقره

کوکلرده ویرده نه‌وارسه هپسی اللهکدر. ایچکزده‌کنی بللی ایتسه‌کزده کیزله‌سه‌کزده جناب حق سزدن اونك حسابنی صوراجقدر .

« ولاتجعلوا الله عرضة لایمانکم ان تبروا وتتقوا وتصلحوا بین الناس والله سمیع علیم » سورهٔ بقره ۲۲۳

مقصدیکز بروتقوی واصلاح بین ایسه یمینکزی مانعه یاپمایکز. جناب حق ایشیدیر وبیلیر .

« لايؤاخذكم الله باللغو فی ایمانكم ولكن یؤاخذكم بما كسبت قلوبكم والله غفور حليم . » سورهٔ بقرة ۲۲٤

ذات كبريا ناحق یره وقوع بولان یمینلرکزدن دولایی سزی مؤاخذه ایتمز . آنجق قلبكز لسانكزه مطابق اوله‌رق خلافه یمین ایدرسه‌كز سزی مؤاخذه ایدر . الله ، غفور وحلیمدر .

## سعادت وسفالت

« والليل اذا يغشى والنهار اذا تجلى ... فسنيسره للعسرى » سورهٔ ليل

عالمی قاراكاغیله اورتن كیجه حقیچون ، كیجه‌نك قاراكاغنی برطرف ایدوب عالمه ضیا ویره‌ن كوندوز حقیچون ، اركك ودیشی‌یی یارادن حقیچون ، سزك سعی وعملكزك مختلف هدفلری وار . ایچكزده هركسه حقنی ویره‌ن ، هر فنالقدن صاقینان واك ایی شیئی قبول وتصدیق ایدنه اك كوزه‌ل عاقبتی قولایلاشدیره‌جغز . فقط خست كوستره‌ن ، اللهدن مستغنی اولدیغنی ادعا ایدن واك ایی شیئی یالان تلقی ایدنه اك فنا عاقبتی قولایلاشدیره‌جغز !

## انسانك كفرانی

« والعاديات ضبحاً .... ان ربهم بهم يومئذ لخبير . » سورهٔ عادیات

كوكسلری قاباره قاباره قوشان ، قوشپورکن آیاقلریله طاشلردن قیویلجملر چیقاران ، صباحلین دشمنه آتیلان ، توزی طوپراغی قالدیران ، وطوپلو كتیبه‌لری یارارق ایچلرینه دالان غازیلر حقیچون ، انسان اللهك نعمتلرینه كفران ایدییور ، بوكا بالذات كندیسی ده شاهددر . انسان دنیا متاعنه حریصدر . بیلمه‌یورمی كه مزارلرك ایچنده‌كی هرشی آشكار اولور وقلبلرده‌كی هرشی میدانه چیقارسه نه اولور ؟ محقق الله تعالی هرشیئی بیلیر وجزاسنی ویرر .

## قیامت كونی

« اذا زلزلت الارض زلزالها واخرجت .... ومن یعمل مثقال ذرة خیراً یره ومن یعمل مثقال ذرة شراً یره » سورهٔ زلزال

وقتاکه ارض دوچار اولاجنی زلزله‌یه کرفتار اولور ، ایچنده‌کی بوتون یوکلری میدانه چیقاریر ، انسانزده « نه‌اولیور؟ » دیر ؛ اوکون ارض دیله کلوب هر شیئی خبر ویریر ، چونکه جناب حق اوکا هرشیئی وحی ایدر . اوکون آدم اولادلری پراکنده پراکنده کلیرلر، ونه یاپدقلرینی کورورلر . کیم‌که ذره آغرلغنجه برخیر ایشله‌مشدر، اونی کوره‌جك ؛ کیم‌که ذره آغرلغنجه شر ایشله‌مشدر ، اونی کوره‌جکدر .

« اذا السماء انفطرت واذاالکواکب انتثرت . . . . علمت نفس ماقدمت واخرت » سورهٔ انفطار ١ — ٥

سما تارمار اولدیغی ، یلدیزلردوکولوب داغیلدیغی ودکزلر بربرینه آقوب هپسی برلشدیکی ، مزارلرآلت اوست اولوب ایچنده‌کنی طیشاری‌یه فیرلاتدیغی زمان هرکس اول وآخر نه‌یاپدیغنی آکلایاجقدر .

« اذاالشمس کورت واذاالنجوم انکدرت واذاالجبال سیرت.... علمت نفس ما احضرت » سورهٔ تکویر ١ — ١٤

کونش طوس طوپ اولوب دوریلدیکی ، یلدیزلر قاراروب یاغمور کبی یره دوکولدیکی ، داغلر یرلرندن سوکولوب ذره کبی اوفاقلاندقلری ، حیوانلر عقامته‌اوغرادیغی ، دکزلربربرینه قاریشوب قانادیغی، جانلربدنلره‌قاووشدیغی، دیری دیری کومولنلر هانکی کناه یوزندن اولدیرلدکارینی صوردقلری ، کتابك یاپراقلری آچیلدیغی ، کوکلر دری کبی یوزولدیکی ، جهنم قیزدیریلدیغی وجنت یاقلاشدیریلدیغی زمان هرکس ایشله‌دیکی خیر وشری آکلایاجقدر .

## قرآن

« تبارك‌الذی نزل‌الفرقان علی عبده .. فقدره تقدیرا » سورهٔ فرقان

متعالی ومنزه اولان ذات کبریا بوتون‌اقوامی انذار ایتمك اوزره فرقانی[١] قولنه کوندردی . کوکلرله یرك ملکوتی اونکدر . او هیچ بر اوغل

[١] فرقان حق ایله باطلی بربرندن آییرداندن دیمکدر . مؤلف‌بوکلمه‌دن

ایدیغه‌دی ، ملکنده شریکی اولمادی . هر شیئی لایق اوزره یارادوب مقدارینی تعیین ایتدی .

« والنجم اذا هوی .. علمه شدیدالقوی » سورهٔ نجم ۱ ــ ۵

غروب ایدن ییلدیزلر حقیچون سزك آرقاداشکز محمد ، اصلا ضلالته صاپمادی وخطایه دوشمه‌دی . کندی آرزو وهوسیله بر سوز سویله‌مدی . اونك دین نامنه تبلیغاتی آنجق وحی الهیدر . بو وحیی اوکا قوتی چوق شدتلی اولان اوکره‌تدی .

« أفرأیتم النارالتی تورون ، ءانتم شجرتها ام نحن المنشئون . . . تنزیل من رب العالمین » سورهٔ واقعه ۷۲ــ۸۱

یاقدیغکز آتشی کوریورمیسکز ؟ اونك آغاجنی سزمی وجوده کتیردیکز ، یوقسه بزمی ؟ بز بو آتشی بر نمونهٔ عبرت یاپدق که اهل بصیرت اونی کوروب عبرت‌بین ، وهرکس اوندن مستفید اولسون . اویله ایسه حق جل وعلانك نام اقدسنی تسبیح وتقدیس ایله . ییلدیزلرك مواقعیله قسم ایدرم ، که بو قسم چوق بویوك بر قسمدر ، بو محقق قرآن کریمدر ، لوح محفوظده مصون کتابدر ، اوکا آنجق طاهر اولانلر ال سوره‌بیلیرلر . بو کتاب ، رب العالمین اولان الله طرفندن کوندرلمشدر .

## طارتیلر واولچولر

« ویل للمطففین .... یوم یقوم الناس لرب العالمین .» سورهٔ مطففین

ویل او اکسیك اولچن ، اکسیك طارتانلره که ، انسانلردن برشی صاتین آلدیلرمی کندیلرینه عائد اولانی تام اولچوب ، تام چکرلر ؛ فقط انسانلره صاتدیلرمی اکسیك اولچرلر ، اکسیك طارتارلر . بونلر بیلمه‌یورلرمی که بویوك بر کون ایچون بعث اولوناجقلر ، وا و کون بوتون انسانلر رب العالمینك حضورنده دوراجقلردر .

---

بحث ایدیورکن اونك قورتاریجی ، آیدینلاتیجی معناسنده اولدیغنی ، یهودیلرك‌ده توراته فرقان نامنی ویردکارینی وبوکلمه‌یی بومعنالرده قوللاندقلرینی بیان ایدیوره

« الرحمن علم القرآن ... ولاتخسروا المیزان » سورهٔ رحمن ۱–۸

رحمانیتله متصف اولان الله محمده قرآنی تعلیم ایتدی . انسانی خلق ایدوب اوکا بیانی اوکره‌تدی . شمس وقمر برجلرنده ومنزللرنده تقدیر اولونان حسابله جاریدر . نجم وشجر الله‌ه سجده ایدییورلر . الله تعالی سمایی یوکسلته‌رك میزانی وضع ایتدی . تا که میزان عدالتده حدی تجاوز ایتمه‌یه‌سکز . وزنی عدالتله دوس دوغرو وزن ایدیکز وانسانلرك حقندن برشی اکسیلتمه‌ییکز .

«القارعة ماالقارعة ومالدریك ماالقارعة ... نارحامیه» سورهٔ قارعة

قلبلری داغلایان کون ، نه‌مدهش کوندر که اونك هیبتندن قلبلری ووریلور ، او کونك شدت واضطرابندن انسانلر چکرکه کبی بربرنه قاریشوب پامال اولورلر ، داغلر آتیلمش پاموق کبی داغیلوب اوچارلر . فقط او کون ایشله‌دکلری حسناتی آغیر کلنلر ، جنتده الك کوزه‌ل حیاتی سوره‌رلر . حسناتی خفیف وسیئاتی آغیر کلنلرك یری ، جهنمك اسفلیدرکه ، اوراسنك نه‌اولدیغنی بیلیرمیسکز . اوراسی الك یاقیجی آتشدر .

## حضرت محمد

« طه ! ما انزلنا علیك القرآن لتشقی الا تذکرة لمن یخشی .... لا اله الا هو له الاسماء الحسنی » سورهٔ طه ۱–۷

یا محمد ! بز سکا قرآنی محنت ومشقته اوغراماك ایچون کوندرمه‌دك . اونی قلبنده خشیت ورقت اولانلره وعظ ونصیحتده بولونمق اوزره کوندردك . قرآنی ؛ ارضی ویوکسك سماواتی یارادان ذات کبریا کوندردی . الله رحمت ، عرش تدبیرنده قائمدر . سماوات وارضك ایچنده ، یرك آلتنده نه‌وارسه هپسی اونکدر . سن سوزنی آشکار سویلرسه‌ك سویله ، فقط جناب حق ، کیزلی سوزیده ، ضمیردن کچه‌نی‌ده بیلیر . الله ، او اللهدرکه اوندن باشقه برالاه یوقدر ، اسمای حسنی اونکدر .

« والضحی واللیل اذا سجی ماودعك ربك وماقلی ... واما بنعمة ربك فحدث » سورهٔ ضحی

قوشلق حقیچون ، ظلمتی اشیایی قاپلایان کیجه حقیچون ، ربك سنی اصلا ترك ایتمه‌دی ، سندن نفرت ایتمه‌دی ، محقق بیل که آتی ماضیدن دها ایی

اولاجقدر . ربك سكا احسان ايده‌جك وسنی خوشنود قیله‌جقدر . ربك سنی یتیم بولوب ايوا ایتمه‌دیمی ؟ سنی یاكلش يولده بولوب ارشاد ايتمه‌دیمی ؟ سنی محتاج بولوب زنكینلشدیرمه‌دیمی ؟ صاقین یتیمی آزارلاما ، سائلی رد ایتمه ، ربنك نعمتنی اعلان ایله شكر ايت !

« اقرأ باسم ربك الذی خلق ...... علم الانسان مالم یعلم » سورة العلق

هر شیئی یارادان ربنك نامنه اوقو . الله انسانی بر پارچه اویوشمش قاندن یاراتدی . اوقو ، ربك ، جمله كریماتك اكرمیدركه قلمله اوكرتدی ، انسانه بیلمه‌دیكنی بیلدیردی .

« والعصر ان الانسان لفی خسر ..... وتواصوا بالصبر » سورهٔ عصر

عصر حقیچون انسان ( عمرینی فانی دنیا ایشلرینه حصر وصرف ایتدیكی ایچون ) خسران وزیانده‌در . فقط ایمان ایدوب اعمال صالحه ایشله‌ینلر ، بربرینه حق ، بربرینه صبری توصیه ایدنلر مستثنادرلر .

## اوامر اخلاقیه

« ولاتقربوا الزنا ، انه كان فاحشة ومقتاً ، وساء سبیلا » سورهٔ اسراء

زنایه یاقلاشمایكز ، چونكه كوتولكدر . واك فنا يولدر .

« ولاتمش فی الارض مرحاً انك لن تخرق الارض ولن تبلغ الجبال طولا » سورهٔ اسراء

یرك اوزرنده مغرورانه آدیم آتمه ، سن نه یر یوزینی دله‌بیلیر ، نه ده داغلرله بوی اولچه‌بیلیرسك .

« واصبر نفسك مع الذین یدعون ربهم بالغدوة والعشی ... و كان امره فرطا » سورهٔ كهف — ٢٧

صباح آقشام اللهك رضاسنی طلب ایله ربلرینه طاعت اوزره بولونان ودعا ایدنلرله صبر ايت . بونلردن نظرینی چه‌ویروب حیات دنیا زینتنه مائل اغنیا واشراف مجلسنه ملازمت ایتمه ، قلبی بزم ذكریمزدن غافل ، هواسنه

رام و بوتون ایسته‌دیکی هدر اولان کیمسه‌لره اطاعت ایتمه .

«قل تعالوا اتل ماحرم ربکم ...... لعلکم تعقلون» سورهٔ انعام ۱٤۹

دی که کلیکز ، اللهك سزه حرام قیلدیغی شیلری بیان ایده‌یم : اللهه هیچ بر شریك قوشمایکز ، ابوینکزه ایلیك ایدیکز ، ضرورت قورقوسیله چوجوقلریکزی اولدیرمه‌ییکز ، الله اونلرکده ، سزکده رزقکزی ویریر . گیزلی ، آشکار فنالقلره یاقلاشمایکز ، اللهك قتلنی تحریم ایتدیکی نفسی اولدیرمه‌ییکز . مکرکه حق ایله اوله .

« یاایها الذین آمنو انما الخمر والمیسر والانصاب والازلام ... فهل انتم منتهون » سورهٔ مائده ۹۰

ای مؤمنلر ، ایچکی ، قمار ، بتلر وبتلر نامنه آتیلان اوقلر شیطان ایشی بر کوتولکدر . بونلردن اجتناب ایدیکزکه فلاح بولاسکز . شیطان ایچکی وقمارله سزك آراکزده فتنه و فساد ، عداوت و منافرت وجوده کتیره‌رك سزی اللهی یاد ایتمکدن ، دعا وعبادتدن منع ایتمك ایستر . اوحالده بونلردن وازکچمه‌کز ایجاب ایتمزمی ؟

## شهادت

« یا ایها الذین آمنوا کونوا قوامین بالقسط ...» سورهٔ نساء ۱۳۵

ای مؤمنلر ! حضور الهیده ایفای شهادت ایدییورکن عدالت اوزره ثابت قدم اولیکز . ایفا ایده‌جککز شهادت کندی علیهکزده ، یاخود ابوینکز ، یاخود اقربا وتعلقاتکز علیهنده‌ده اولسه وبونلر زنکین ویا فقرا اولسه‌لرده اویله‌جه حرکت ایدیکز .

## یتیملر

« ویسألونك عن الیتامی قل اصلاح لهم خیر .... » سورهٔ بقره

یا محمد ، سکا یتیملره دائرده سؤال صوراجقلردر . دی که اونلره حسن معامله واونلری اصلاح ایتمك خیردر . فقط شاید اونلره عائد ایشلری اداره‌یه کیریشه‌جك اولورسه‌کز ، اونلره قارشی بر خطا ایشله‌مه‌ییکز . اونلر سزك قارداشکزدرلر . جناب حق ، اکری کیدنلری‌ده ، دوغرو یورویه‌نلری‌ده بیلیر .

## ابوبه

« وقضی ربك الاتعبدوا الا ایاه .. کماربیانی صغیرا » سورهٔ اسراء

کندیسندن باشقه‌سنه عبادت ایتمه‌مکزی وبابالریکزه ایلك ایتمه‌کزی ربك سکا صورت قطعیه‌ده امر ایدییور . شاید ابویندن یالکز برینه ، یاخود ایکیسنه بردن سنك النه باقدقلری زمان اختیارلق چوکرسه صاقین اوصانوب کندیلرینه الاالله دیمه ، یوزلرینه باغیرما ، یوموشاق سوزلرسویله . صوکره اونلره شفقتندن قنادلریکی یرلره ایندیرده قارشیلرنده اویله طور . و « یارب بنی کوچك یاشمده ایکن ناصل مرحمتله بویوتدیلرسه سن ده‌شیمدی اونلره رحیم اول » دییه دعا ایت .

## تقوی

« لیس البران تولوا وجوهکم ... واؤلئك هم المتقون » سورهٔ بقره

یوزلریکزی مشرقه ، یاخود مغربه دونمه‌کز طاعت ده‌کلدر . طاعت آنجق او کیمسه‌لرك ایشله‌دیکیدرکه اللهه ، آخرت کونه ، ملکاره ، کتابه ، پیغمبرلره ایناندیر ، سودیکی مالنی خیصیملرینه ، یتیملره ، بیچاره‌لره ، یولده قالمشلره ، ایسته‌ینلره ، برده اسیرلره ویریر ، نمازی قیلار ، زکاتی ادا ایدر ، صوکره معاهده عقد ایتدکاری زمان عهدینی یرینه کتیره‌نلر ، هله صیقینتی وخسته‌لق صیره‌لرنده وحرب زماننده ثبات ومتانت کوستره‌نلر یوقی ایشته اللهدن قورقانلر بونلردر .

## نماز

« اتل ما اوحی الیك من الکتاب ... ولذکرالله اکبر »
سورهٔ عنکبوت

سکا کتابدن وحی اولونانی تلاوت ایت ونمازه مداومت ایت . محقق نماز انسانی فحشادن ( عقلاً وشرعاً مذموم اولان هر شیدن ) ومنکرلردن نهی ومنع ایدر . شبهه‌سز ذکرالله اك بویوك واك مقدس وظیفه‌در .

## غمازلر و مفتریلر

ویل لکل همزة لمزة : هرکسه دیل اوزاتان ، افترا ایدنلره ویل !

## روح

« قد افلح من زکاها وقد خاب من دساها » سورهٔشمس

نفسنی تزکیه ایدن فلاح بولور ، اونی کیرلەتن خسرانه دوچار اولور .

## قادینلر

«وقل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن .... ولایبدین زینتهن »

مؤمنه قادینلره دی‌که فنالغه کوزلرینی دیکمه‌سینلر ، عفتلرینی محافظه ایتسینلر ، زینتلرینی میدانه چیقارمه‌سینلر .

## ختام